

İ. Ü. E. F.
ERMENİ KİLİSESİNDE
YAPILMAKTA OLAN
VAFTİZ TÖRENİ VE
VAFTİZ BABALIĞI

H. ARZUMAN
1985

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ EDEBİYAT FAKÜLTESİ
SOSYAL ANTROPOLOJİ ANA BİLİM DALI

ERMENİ KİLİSESİNDE YAPILMAKTA OLAN
VAFTİZ TÖRENİ VE VAFTİZ BABALIĞI

HRİPSİME ARZUMAN

21795

Araştırma Süresi:Ağustos 1984-85

Teslim Tarihi: 31 Ocak 1986

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
MERKEZ KÜTÜPHANESİ

59408

ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR

Kişiler çeşitli olayların akışı içerisinde kendi hayatlarını yönlendirme savaşına girmektedirler. Bu savaş öylesi bir hal alır ki ne yapıp ne yapamayacağını düşünmeksizin, kişi kendini savaş meydanında bulur. Hayatımızın doğal akışı içerisinde üniversite yaşamı bir dönemci oluşturabilecek niteliğe sahiptir. İşte bir tesadüf eseri girip okuduğum bu bölüm, benim için çok zevkli anıların kaynağı olmuş, aynı zamanda düşünüp yapmayı daima istediğim, çalışmalardan birini gerçekleştirmeme yardımcı olmuştur.

Bu çalışma okunur veya incelenirken şu akıldan asla çıkarılmamalıdır. Çalışmayı yapan ben, bir din adamı değilim, ve birtakım şeyleri destekleme, doğruluğunu totemik bir şekilde savunma veya propağanda amacı ile bu çalışmayı yapmadım. Amacım bilindiği düşünülen fakat tarafinde daima güçlük çektiğimiz bir konuyu daha anlaşılabilir bir hale sokmaktır. Her çalışmada olabileceği gibi bu çalışmada da hatasız olarak herşey yapılmaya çalışılmıştır.

Fenre bu çalışmanın en büyük kusurunu Ermenice ve Türkçe dışında yayınlanmış literatürlerden pek yararlanılamamasıdır. Şu da iyi bilinmelidir ki eldeki mevcut literatürlerin hepsi kullanılmaya çalışılmıştır.

Çalışmalarım sırasında benden yardımlarımı esirgemeyen kütüphanesini yararlanmam için açan Türkiye Ermenileri Patriği Sayın Şinork Kalustyan'a ve Ermeni Patrikhanesi Divan Başkanı Üstrahip Mesrob Mutaftyan'a, Samatya'da faaliyetlerimi daima destekleyen Samatya Surp George's Ermeni Kilisesi Vakıf Yönetim Kuruluna sonsuz teşekkürlerimi arz ederim.

Kayıtları taramam sırasında uygun ortamı hazırlayan Davut Paşa Sancaktar Hayrettin Paşa, KocaMustafa Paşa ve Abdi Çelebi Mahallesi Muhtarlıklarına teşekkür ederim.

Tüm çalışmalarımı yönlendirip, her zaman benden yardımlarını esirgemeyen Sayın Prof. Nephhan Saran'a, Sayın Doç. Taylan Akkayan'a, Sayın Araş. gör. Mehmet H.Aydın'a sonsuz teşekkürü bir borç bilirim. Çünkü kendileri dersler sırasında yaptıkları yardımlar yetersizmiş gibi bizlerden her ortamda desteklerini eksik etmemiş ve bu araştırma esnasında her bir aşamayla gerekenden çok ilgilenmişlerdir.

Teşekkürler Samatya semti halkına. Çünkü araştırmam sırasında beni kendi evlatlarından farksız bir şekilde karşılayıp sorularımı büyük bir özen ve sabırla cevaplandırmışlardır.

Teşekkürümün son halkası daktilo işlemlerini büyük bir titizlikle yapan arkadaşım Sayın Sirvart Kayar'a yöneliktir. Bu çalışmada emeği geçen herkese sonsuz teşekkürler.

Hripsime Arzuman

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
KONUYA GİRİŞ	1
KONU	6
İLGİLİ ALANLAR	
I-ERMENİLERİN İNANÇ SİSTEMİ	8
1-Ermeniler Hristiyanlıktan önce neye inanıyorlardı	8
2-Ermeni Kilisesinin Doğuşu	9
3-Ermeni Kilisesinin İlk Dönemi	10
4-Ermenilerin Bütün Millet Olarak Hristiyanlığı Kab.	10
5-Grigor Pertev Kimdir?	10
6-İlk Okullar ve Ermeni Alfabesi	13
7-Ermenicenin Dil Grupları Arasındaki Yeri	14
8-Ermeni Kilisesinde Var Olan Rütbelere	14
II-ERMENİ KİLİSESİNİN ESAS YAPISINI BELİRLEYEN KONSEYLER	
1-Evrensel Konseylerden İlk Üçü	15
2-Kadıköy'de Yapılan Toplantı ve Bunun Sonucu	
Ermeni kilisesinin Diğerlerinden Farkı	15
III-ERMENİLERİN TÜRKİYE'DEKİ DURUMU	
1-Türkiye Ermeni Patrikhanesinin Kuruluşu	16
2-Türkiye Ermeni Patrikliğinin Yetkileri	17
3-İstanbul'da Yaşayan Ermeni Cemaati	17
ESAS KONU	
VAFTİZ	
1-VAFTİZ NEDİR?	28
2-VAFTİZİN İNCİLDEKİ YERİ.	28
a-ERMENİ KİLİSESİ SIRLARI (Mysterion-Sacramentum)	30
b-VAFTİZ-MÜHÜR-COMMUNION SIRLARI	31
3-VAFTİZ TÖRENİ	34
a-TÖRENE HAZIRLIK	35
b-KİLİSEDE YAPILAN TÖREN	36
c-TÖREN SONRASI	37

4-YAŞA BAĞLI OLARAK VAFTİZ TÖRENİ	39
5-VAFTİZ BABASI KİMDİR?	40
6-VAFTİZ ANNESİ	41
7-SAĞDIÇ-SAN	41
YÖNTEM (Metodoloji)	43
TABLO YORUMU	55
EK 1 ARAŞTIRMA ESNASINDA ALINAN İZİNLER	
EK 2 ARAŞTIRMADA ELDE EDİLEN VERİLER DOĞRULTUSUNDA	
YAPILAN TABLOLAR	
EK 3 ÖN ARAŞTIRMA RAPORU	
EK 4 FOTOĞRAFLAR	
EK 5 MÜLAKAT FORM ÖRNEĞİ	
KAYNAKÇA	

TABLÖLAR LİSTESİ

TABLO:A

- 1.1 HANE NÜFUSU KAÇ KİŞİDİR?
- 1.2 HANEYİ KİMLER OLUŞTURUR?
- 1.3 ORTALAMA HANE BÜYÜKLÜĞÜ İÇİNDE FERTLERİN ORANI(YÜZDE OLARAK).
- 1.4 HANE BÜYÜKLÜĞÜ İÇERİSİNDE CİNSİYET DAĞILIMI.
- 2.1 HANE REİSİ BABANIN YAŞI.
- 2.2 HANE REİSİ BABANIN DOĞUM YERİ.
- 2.3 HANE REİSİ BABANIN TAHSİLİ.
- 2.4 HANE REİSİ BABANIN İŞİ.
- 3.1 ANNENİN YAŞI.
- 3.2 ANNENİN DOĞUM YERİ.
- 3.3 ANNENİN TAHSİLİ.
- 4.1 KIZ ÇOCUK YAŞI.
- 4.2 KIZ ÇOCUK DOĞUM YERİ.
- 4.3 KIZ ÇOCUK TAHSİLİ.
- 4.4 KIZ ÇOCUK İŞİ.
- 5.1 ERKEK ÇOCUK YAŞI.
- 5.2 ERKEK ÇOCUK DOĞUM YERİ.
- 5.3 ERKEK ÇOCUK TAHSİLİ.
- 5.4 ERKEK ÇOCUK İŞİ.
- 6 GELİN YAŞI, DOĞUM YERİ, TAHSİLİ, İŞİ.
- 7 KIZ TORUN YAŞI, DOĞUM YERİ, TAHSİLİ, İŞİ.
- 8 ERKEK TORUN YAŞI, DOĞUM YERİ, TAHSİLİ, İŞİ.
- 9 HANE REİSİ BABANIN DEDESİNİN YAŞI, DOĞUM YERİ, TAHSİLİ, İŞİ, MEDENİ HAL
- 10 ANNENİN ANNESİNİN YAŞI, DOĞUM YERİ, TAHSİLİ, İŞİ, MEDENİ HALİ.
- 11 HANE REİSİ BABANIN ANNESİNİN YAŞI, DOĞUM YERİ, TAHSİLİ, İŞİ, MEDENİ HAL
- 12 HANE REİSİ BABANIN KIZKARDEŞİNİN YAŞI, DOĞUM YERİ, TAHSİLİ, İŞİ, " "
- 13.1 KONUSULAN KAÇ KEZ EVLENDİ?
- 13.2 $E_1 K_1$ İSE EVLENME YAŞI.
- 13.3 $E_1 K_1$ İSE KADININ EVLENME YAŞI.
- 13.4 $E_2 K_1$ İSE ERKEĞİN SON EVLENME YAŞI.
- 13.5 EVLİLİKTE $E_1 K_1$ İSE EŞLER ARASI YAŞ FARKI NASIL BİR YAYILIM GÖSTERİR?
- 13.6 SON EVLİLİKTE EŞLER ARASI AKRABALIK VAR MI?
- 14.1 KONUSULAN KİŞİNİN ÇOCUĞU VAR MI?
- 14.2 KONUSULAN KİŞİNİN ÇOCUĞU VAR İSE CİNSİYETİ NEDİR?
- 14.3 ŞU AN HANE DIŞINDA OLAN ÇOCUK VAR MI?
- 15.1 HANE DIŞINDA BULUNAN ERKEK ÇOCUKLARIN YAŞI.

- 15.2 HANE DIŞI ERKEK ÇOCUKLARIN İŞİ.
- 15.3 HANE DIŞI ERKEK ÇOCUKLAR NEREDE OTURUR?
- 15.4 HANE DIŞI KIZ ÇOCUKLARIN YAŞI.
- 15.5 HANE DIŞI KIZ ÇOCUKLARIN İŞİ VE MEDENİ HALİ.
- 15.6 HANE DIŞI KIZ ÇOCUKLAR NEREDE OTURUR?
- 15.7 HANE DIŞI KIZ ÇOCUKLARIN OTURDUĞU YER İSTANBUL İSE NERESİ?

TABLO:B

- 1.1 KONUŞULAN KİŞİNİN AİLESİ KÖKEN OLARAK NERELİDİR(BABASI=1.JEN BABASININ BABASI=2. JEN).
- 1.2 KONUŞULAN KİŞİNİN AİLESİ KÖKEN OLARAK NERELİDİR(ANNE TARAFINDAN).
- 1.3 KONUŞULAN KİŞİNİN AİLESİNDEN İLK DEFA İSTANBUL'A GÖÇ EDENLER KİMLERDİR?
- 1.4 İSTANBUL'A GELİŞ TARİHİ-KİMİN GELDİĞİ ÇAPRAZ DÖKÜMÜ.
- 1.5 KONUŞULAN İSTANBUL'A GELDİĞİNDE KAÇ YAŞINDA İDİ?
- 1.6 KONUŞULAN İSTANBUL'A GELDİKTEN SONRA HİÇ MEMLEKETE GİTTİ Mİ?
- 2.1 KONUŞULAN TOPLAM OLARAK KAÇ YILDAN BERİ SAMATYA'DA OTURMAKTADIR?
- 2.2 KONUŞULAN GÖÇ ETTİKTEN SONRA İSTANBUL'DA KAÇ KEZ SEMT DEĞİŞTİRDİ VEYA KAÇ SEMTTE OTURDU?
- 2.3 TEK SEMT İSE NİÇİN SAMATYA SEÇİLDİ?
- 2.4 İKİ SEMT DEĞİŞTİRDİ İSE.
- 2.5 Ü SEMT DEĞİŞTİRDİ İSE NERESİ?
- 2.6 Ü SEMT DEĞİŞTİRDİ İSE OTURULAN SÜRE.
- 2.7 Ü SEMT DEĞİŞTİRDİ İSE NİÇİN GİDİLDİĞİ.
- 2.8 DÖRT SEMT DEĞİŞTİRDİ İSE NERESİ?
- 2.9 DÖRT SEMT DEĞİŞTİRDİ İSE OTURULAN SÜRE.
- 2.10 DÖRT SEMT DEĞİŞTİRDİ İSE NİÇİN GİDİLDİĞİ.
- 2.11 BEŞ SEMT DEĞİŞTİRDİ İSE.
- 3.1 KONUŞULAN KİŞİNİN OTURDUĞU EV KENDİSİNE Mİ AİT?
- 3.2 OTURULAN EV KONUŞULANA AİT İSE EVİN ALINIŞ FİATİ(BİNDE OLARAK).
- 3.3 OTURULAN EV KONUŞULANA AİT İSE EVİN ALINIŞ TARİHİ.
- 3.4 OTURULAN EV KONUŞULANA AİT İSE KAÇ M² DİR?
- 3.5 OTURULAN EV KONUŞULANA AİT İSE KAÇ ODA?
- 3.6 OTURULAN EV KONUŞULANA AİT İSE EVE NASIL SAHİP OLDU?
- 3.7 OTURULAN EV KONUŞULANA AİT DEĞİL İSE KAÇ ODA.

TABLO: C

- 1.1 KONUŞULANIN VAFTİZ BABASI VEYA SAĞDICI OLDUĞU AİLE VAR MI?
- 1.2 KONUŞULAN KİŞİ KAÇ AİLEYİ TUTMUŞTUR?
- 1.3 KONUŞULAN KİMSE HEM SAĞDIÇ HEM DE AİLENİN SAĞDICI ÇOCUKLARININ VAFTİZ BABASI İSE.
- 1.4 KONUŞULAN KİMSE HEM VAFTİZ BABASI HEM DE AİLENİN SAĞDICI ÇOCUKLARININ VAFTİZ BABASI İSE.
- 1.5 KONUŞULANIN SANI İLE ARASINDA HERHANGİ BİR AKRABALIK BAĞI VAR MI?
- 2.1 KONUŞULANA GÖRE SAĞDIÇ İLE SANIN AKRABA OLMASI UYGUN MU?
- 2.2 KONUŞULANA GÖRE SAĞDIÇ İLE SANIN AKRABA OLMASI UYGUN İSE NİÇİN?
- 2.3 KONUŞULANA GÖRE SAĞDIÇ İLE SANIN AKRABA OLMASI UYGUN DEĞİLSE NİÇİN?
- 2.4 KONUŞULANA GÖRE BİR KİŞİNİN SAĞDIÇ OLABİLMESİ İÇİN BELİRLİ VASIFLARI OLMALI MIDIR? EVET İSE NELERDİR?
- 3.1 SANI İLE SAĞDIÇIN AKRABA OLMASINI NASIL KARŞILAR- KONUŞULANLAR İÇERİSİNDE SAĞDIÇLIK YAPMIŞ OLANLAR.
- 3.2 SAĞDIÇLIK YAPMIŞ OLANLAR SANLARINI KİMDEN SEÇMİŞTİR?
- 3.3 KONUŞULANLAR SAĞDIÇLARINI KİMDEN SEÇMİŞTİR?

TABLO:D

- 1.1 KONUŞULAN KİŞİNİN SAĞDICI VAFTİZ BABASI MIDIR?
- 1.2 KONUŞULANIN SAĞDICI İLE ARASINDA HERHANGİ BİR AKRABALIK VAR MI?
- 1.3 KONUŞULANIN SAĞDICINI KİM SEÇTİ?
- 1.4 KONUŞULANIN SAĞDICI DÜĞÜNDEN NE KADAR ÖNCE SEÇİLMİŞTİR?
- 1.5 KONUŞULANIN SAĞDICININ SEÇİLMESİNE ETKİYEN SEBEPLER OLDU MU?
- 2.1 KONUŞULANIN SAĞDICI ÇOCUKLARININ TÜMÜNÜN VAFTİZ BABASI MIDIR?
- 2.2 KONUŞULANIN ÇOCUKLARININ HEPSİNİN VAFTİZ BABASI SAĞDICI DEĞİL İSE KAÇ KİŞİ TUTMUŞTUR?
- 2.3 KONUŞULANIN ÇOCUKLARININ TÜMÜNÜN VAFTİZ BABASI SAĞDICI DEĞİL İSE NEDEN

TABLO:E

- 1.1 KONUŞULANA GÖRE VAFTİZ BABASININ ÇOCUĞA KARŞI SORUMLULUKLARI NELERDİR?
- 1.2 KONUŞULAN VAFTİZ BABASI OLSA İDİ ÇOCUKTAN NELER BEKLERDİ?
- 1.3 ÇOCUĞUN AİLESİNDEN NELER BEKLERDİ?
- 2.1 KONUŞULAN HİÇ VAFTİZ BABASI OLDU MU?
- 2.2 KONUŞULAN KAÇ AİLENİN VAFTİZ BABALIĞINI YAPMIŞTIR?
- 2.3 KONUŞULAN AYNI ZAMANDA AİLENİN SAĞDICI İSE ÇOCUKLARIN VAFTİZ BABALIĞI TEKLİFİ KİM TARAFINDAN YAPILMIŞTIR?

- 2.10 KONUŞULAN VAFTİZ BABALIĞI YAPTIĞI ÇOCUĞUN AİLESİNİN AYNI ZAMANDA SAĞ-
DICI DEĞİL İSE ÇOCUĞUN VAFTİZ BABALIĞI TEKLİFİ KİM TARAFINDAN YAPILDI?
- 2.6 KONUŞANIN VAFTİZ BABASI OLDUĞU ÇOCUĞUN BABASININ İŞİ NEDİR?
- 2.4 KONUŞULAN KİŞİ HANGİ TARİHLERDE VAFTİZ YAPMIŞTIR?
- 2.5 KONUŞULAN İLK VAFTİZİNİ KAÇ YAŞINDA YAPMIŞTIR?
- 2.7 KONUŞULANIN VAFTİZ BABALIĞI ÇOCUĞUN BABASININ İŞİ KONUŞULANDAN FARK-
LI İSE NEDİR?
- 2.8 KONUŞULAN VAFTİZ BABALIĞI YAPTIĞI ÇOCUĞA TÖREN SIRASINDA NELER ALDI?
- 2.9 KONUŞULANA ÇOCUĞUN AİLESİ TÖREN SÜRESİNCE NELER ALDI-YAPTI?
- 3.1 KONUŞULAN SAN-SAĞDIÇ İLİŞKİSİ KURULAN BİR AİLEDE BUNUN KUŞAKLAR ARA-
CILIĞIYLA SÜRMESİNİ İSTER Mİ?
- 3.2 KONUŞULAN TARAFINDAN VAFTİZ BABALIĞI YAPTIĞI ÇOCUĞUN KIZ VEYA ERKEK
OLMASI FARK EDER Mİ?

TABLO:F

- 1.1 KONUŞULAN KİŞİ VAFTİZ BABASINI BİLİYOR MU?
- 1.2 KONUŞULAN KİŞİNİN VAFTİZ BABASI ÖLÜ İSE ONUN AİLESİ İLE İLİŞKİSİ
SÜRÜYOR MU?
- 1.3 KONUŞULAN VAFTİZ BABASINI KİM SEÇTİ?
- 1.4 KONUŞULANIN VAFTİZ BABASI NE ZAMAN SEÇİLDİ?
- 2.1 KONUŞULANIN ÇOCUKLARINA VAFTİZ BABALIĞI TEKLİFİNİ KİM YAPTI?
- 2.2 KONUŞULANIN VAFTİZ BABASININ İŞİ NEDİR?
- 2.3 KONUŞULANIN ÇOCUKLARININ VAFTİZ BABASININ İŞİ KONUŞULANDAN FARKLI İSE.
- 2.4 KONUŞULANIN ÇOCUĞUNUN VAFTİZ TÖRENİ MASRAFLARINI KİM VERDİ?
- 2.5 KONUŞULANIN ÇOCUĞUNA TÖREN SÜRESİNCE VAFTİZ BABASI NELER ALDI?
- 2.6 KONUŞULAN TÖREN SÜRESİNCE VAFTİZ BABASINA NELER ALDI-YAPTI?

TABLO:G

- 1.1 KONUŞULANIN EVİNE HERGÜN DÜZENLİ OLARAK GAZETE GİRER Mİ?
- 1.2 EVDE HANGİ DİLLER KONUŞULUR?
- 2.1 KONUŞULAN KIZININ İLERİDE NE OLMASINI İSTER?
- 2.2 KONUŞULAN OĞLUNUN İLERİDE NE OLMASINI İSTER?
- 2.3 KONUŞULAN KENDİ MESLEĞİNİN OĞLU TARAFINDAN DEVAM ETTİRİLMESİNİ İSTER
Mİ?
- 2.4 KENDİ MESLEĞİNİN OĞLU TARAFINDAN DEVAM ETTİRİLMESİNİ İSTEMİYORSA
NİÇİN?
- 2.5 KONUŞULAN KIZININ İLERİDE NASIL BİRİYLE EVLENMESİNİ İSTER?
- 2.6 KONUŞULAN OĞLUNUN İLERİDE NASIL BİRİYLE EVLENMESİNİ İSTER?
- 2.7 KONUŞULAN ÇOCUKLARININ EVLİLİK KARARINDA ETKİSİNİN NE ORANDA OLMASINI
İSTER?
- 2.8 KARAR KIZI VE OĞLU İÇİN FARKLI İSE NEDİR?

KONUVA GİRİŞ

Günlük konuşmaları esnasında hemen hemen tüm insanlar günde bir veya birden fazla "... bu sosyal bilimdir...", "Kültür çok önemlidir.", "bilimsel yaklaşım bunu gerektirir ..." v.s. gibi terimleri hiç düşünmeden doğal bir şekilde kullanmaktadır. Buzluyoruz dediğimiz bu terimleri ne demek olduğunu açıklamaya kalktığımızda çoğu zaman ya başarısız olmakta ya da ifade eksikliği dolayısıyla gerçek anlamından uzakta kalmaktayız.

Konuya giriş başlığı altında açıklamalarda bulunacağımız bu bölümde böylesi bir yanlışlığa yer vermemek için ilk önce kısa da olsa ilimlerin sınıflamasına yönelik buradan antropoloji çekilip alınarak konusuna değinilecektir.

1930-1948 yılları arasında batı dillerinde çıkmış en büyük sosyal bilim ansiklopedisi olan 16 ciltlik "Encyclopedia of the Social Scinses" yayınlanır. Bu ansiklopedide sosyal bilimler nelerdir başlıklı girişi yazan Seligman bütün ilimleri iki ana bölüme ayırır.

1- Dünyamızın da bir parçası olduğu kainatı inceleyen maddi tabiat ilimleri.

2- İnsanla ve insanın iç dünyası ile uğraşan zihin ve kültür ilimler.

İkinci katagoride yer alan zihin ilminin konusu toplumdan soyutlanmış tek bir varlık olarak insandır. Kültür ilminin ise bir grubun bir toplumun bir medeniyet camiasının üyesi olarak insandır.

İnsanoğlunun ihtiyaçları onun mükemmelliğine paralel bir şekilde çok çeşitli olmuştur. Buna bağlı olarak da faaliyetleri de artmıştır. Bu grup faaliyetleri bir araştırma söz konusu olduğu ölçüde sosyal bilimler çoğalır.

Seligman bu ilimleri de üç grupta inceler.

I- Doğrudan doğruya sosyal ilimler.

1- Eski sosyal ilimler.

a) Siyaset

b) İktisat

c) Tarih

d) Hukuk

2- Yeni Sosyal ilimler

- a) Antropoloji
- b) Sosyoloji
- c) Kriminoloji

II- Yarı sosyal ilimler

- a) Ahlak (Etika)
- b) Pedagoji (Eğitim Bilimleri)
- c) Felsefe
- d) Psikoloji (Sosyal)

III- Sosyal bağlantısı olan ilimler.

- a) Biyoloji (Öjenizim)
- b) Coğrafya (Beşeri)
- c) Tıp (Hıfzı Sıha)
- d) Sanat
- e) Lenguistik

Yukarıdaki gruplamada yer alan disiplinlerin "Aralarındaki farklar konuyu ele alış noktalarının değişik olmasından ileri gelmektedir." (Hart.1972;6) Eğer hepsini inceleyecek olursak başlı başına birer kitaplar dizisi oluşturacak olan bu sosyal bilimler içerisinden biz antropolojiyi çekip bakmayı uygun görmekteyiz. Çünkü sunulacak bu çalışma onun konusunun bir parçasıdır.

" Antropoloji sözcüğü Yunancadan gelir ve İnsan Bilmi anlamını taşır." (Özertuğ.1972;19)

"Bilinçli uyanık olduğu yıllarda insanoğlu çeşitli olaylar dünyası içinde yaşar. Olaylar dünyası ise sayısız muammalar bil-meceler dünyası halinde insanoğlunun gözleri önüne serilmiştir. Bunların bir kısmı günümüzde bilim adamları tarafından açıklana-bilmiş, bir kısmı ise açıklama beklemektedir. Açıklama bekleyen bilinmezler arasında ise hayatın başlangıcı, insanın ortaya çı-kışı, insanların fizik olarak birbirine benzemelerinin ve farklı oluşlarının nedenleri, bu farklılıkların ve benzerliklerin derinlikleri gibi sorulardır.

Dünya yüzünde gözüğüşünden bu yana insan kendisini merak eden nereden gelip nereye gittiğini bilmek isteyen bir canlıdır. Hat-ta bazı yazarlara göre insan tarihinin önemli bir kısmı bu temel sorulara cevap bulmağa yönelik çabaların sonucudur.

Son yüzyılda gelişen bilimler içinde antropoloji bu cevap bekleyen sorulardan bazılarını cevaplamağa çalışan bir bilim dalıdır." (Akkayan.1983-1984 Köy antropolojisi notları)

İnsanoğlunun çevreye uyumunu sağlayan sayısız çeşitlilik gös-teren kültürüdür. Kültür hem sosyal davranışları hem de insanın yaptıklarını yani maddi kültürü kapsar."Belirli bir toplumun üye-lerine has olan sosyal davranışlar örf, adet ve davranış modelleri olarak bir bütün teşkil ederler. Öğrenme yolu ile nesilden ne-

sile geçerler. KÜLTÜREL ANTROPOLOJİ veya KÜLTÜROLOJİ bu dokuyu tümüyle maddi ve manevi yönleriyle incelerler. (Saran.1972:11)

Kültürel antropolojinin iki önemli sahası vardır.

1- Etnoloji: "Etnolojinin amacı yeryüzünde yaşayan insanları mensup oldukları ırk ve kültür özelliklerine göre sınıflandırmak ve sonrada bu kültürlerin dağılımlarını farklılaşmalarının nedenlerini açıklamaya çalışmaktır." (İbit.11)

2- Sosyal Antropoloji: "Kültürel antropolojinin bir dalı olan sosyal antropolojinin inceleme sahası sosyal davranışlar ve sosyal gruplaşmalarda organizasyon ve kültür universalleridir. Sosyal antropoloji kültürün teşekkülüne ve değişimine hakim olan kanunları arayacaktır.(İbit.16)

"Günümüz sosyal antropolojisi özellikle toplumsal ilişkiler, toplumsal kurumlar üzerinde durur. Bu kurumların yapı ve görevlerini, karşılıklı ilişki ve etkilerini inceler. Karşılaştırmalı kültür çalışmalarının yanı sıra sosyal antropolojinin ele aldığı konular arasında akrabalık, evlilik, aile yapısı, iktisat, hukuk din, siyaset, devlet gibi toplumsal kültürel yapıyı bütünleyici kurumların incelenmesi de vardır." (Özertuğ.1972:20)

Fiziki antropoloji bazılarına göre insan biyolojisinin bir dalıdır. Çünkü alanı biyoloji ile bağlantılıdır. İlgilendiği konular ise kalıtım, beslenme, cinsiyet, anatomi, fizyoloji, ırklar insanın evrimi teorileridir.

Antropolojinin önemli bir kolu da arkeolojidir. "Arkeoloji insan kültürünü maddeleşmiş ya da maddi kültür kalıntılarına dayanarak inceler. (Saran.1972.10)

"Antropolojinin ayrı birer dalı olarak gelişmekte olan mukayeseli teknoloji, linguistik, ekonomik antropoloji, politik antropoloji, urban antropolojisi de sayılmaktadır. (Akkayan.1983-84 Köy Antropolojisi Notları) Sonuçta " antropolojinin konusu insan toplumlar ve kültürlerdir." diyebiliriz. (Güvenç.1984:61)Antropoloji hakkında daha fazla bilgi edinmek isteyenler insan ve kültür adlı kitaba başvurabilirler.

Yukarıda yapılan açıklamalar içerisinde kültürel antropolojinin bir dalı olan sosyal antropolojinin günümüzde akrabalık gibi kurumları incelediği söylenmişti. Çalışmamızın konusu da işte bu kurum ile ilgili olacaktır.

Sosyal antropoloji notlarımızda Saran akrabalığın ne demek olduğunu şöyle açıklamıştır.

"İnsan memeli bir hayvandır. Bu gerçeğin bazı mantıki sonuçları vardır.

1- Doğar ve ölür

2- Cinsel bir üretimle ürer.

3- Doğan bebek hayatta kalabilme mücadelesinde uzunca bir süre büyüklerine muhtaçtır; dolayısıyla onlar tarafından bakılır, gözlenir, eğitilir ve insanın içinde yaşadığı toplumun bir uzvu haline gelir.

4- Üreme neslin bekasını temin eder.

5- Üreme sosyal ilişkilerin kaynağıdır.

6- Üreme biyolojik ve genetik bir vaka olmakla beraber insan hayatında sosyal ilişkiler içinde olagelir.

7- Üretim meydana çıkardığı biyolojik ve genetik ilişkiler özel bir sosyal ilişkiler ağı meydana getirmiştir. Antropoloji buna "Akrabalık ilişkileri der."

Akrabalığın:

1- Biyolojik ve genetik anlamı vardır.

2- Kişilerin davranışı ile ilgili bir anlamı vardır.

3- Lenguistik yani dille ilgili bir anlamı vardır.

"Akrabalık ilişkileri."Dediğimizde sadece biyoloji bunun içine girmez. Eğer akrabalık sadece biyoloji ile ilgili olsaydı dünyadaki bütün insan toplumlarında tek tip "akrabalık sistemi" mevcut olmalıydı.

Antropologların insan bilimci olarak akrabalıkla ilgilenmeleri karşılardaki kişilerin bu konu hakkında konuşmaktan da hoşlanmaları ile de ilgilidir. Akrabalık ile yüzyılı aşkın süredir uğraşan antropologlardan Morgan ve Tylor ilk kez bu konu ile ilgilenir ve akrabalık organizasyonunun diğer kurumlarla ilişkili olduğunu bulur. Buna karşılık Malinowsky ve Brown akrabalığın tamamen sosyal bir kurum olduğunu ve akrabalık organizasyonunun toplumun temeli olduğunu belirtirler. 1980 lerde yapılan çalışmalar akrabalığı terminoloji ve lengüistik ile analiz etmeğe yönelir. Bu ekolün temsilcilerinden biri de L.Strauss."İlkel Akrabalık İlişkileri" adlı eserinde"akrabalık konusunu sistematik araştırmağa dayalı örnek olarak değerlendirir." (Güvenç.1984;266)

Sosyal bilimlerde akrabalık ile ilgili çalışmaların iki grupta sınıflanmış olduğu gözlenir.

1- Metrix merkezli akrabalığın diğer toplum kurumları ile ilişkisi aranır.

2- Akrabalık merkezi, akrabalığın bir boyutu bir başka boyut ile açıklanmağa çalışılır.

Temel birim olarak da çekirdek aileden hareket edilir. (Çekirdek aile anne-baba ve evlenmemiş çocuklardan oluşan bir aile çeşididir. Çekirdek aile gözlenince tüm toplumun temelinde iki tip akrabalık ilişkisi olduğu bulunur.

Kan ve sıhri hısımlık ilişkileri söz konusu olur ise üç tip

akrabalık ortaya çıkar.

1- Kan 2- Sihri 3- Sanal

Bu çalışmamızda akrabalık ile ilgili olarak sanal akrabalığın özel bir tipine değinilecektir. Gerçekte aralarında ne biyolojik ne de evlilik ilişkisi olmadığı halde kişiye akraba olarak davranılmakta ve o akraba "sanal" olarak kabul edilmektedir. Kudat şöyle der: "Akrabalık olarak nitelenmesine rağmen aslında kan ilişkisinin dışında bir bağıllık..." (Kudat.1974:8)

Türkiye'de sanal akrabalık incelendiği zaman en ilginç örneğin kirvelik olduğu görülür. "Kirvelik bir erkek çocuğun sünnet töreninin külfet ve masraflarının başka bir aile büyüğünün üzerine almasıyla iki aile grubu arasında kurulan sanal akrabalığa verilen addır." (Kudat.1974:7)

Kudat "Kirvelik" adını verdiği çalışmasında çok detaylı bir şekilde konuyu işlemiş ve kirveliliğin özellikle doğu bölgelerinde gelenek olarak yaygın olduğunu belirterek bu kişiye "şölen babası" da demiştir.

Dünyanın birçok ülkelerinde olduğu gibi ülkemizde de kirvelikle birçok benzerliği olan fakat başka adlarla anılan sanal akrabalık ilişkileri vardır. "Buralarda çocuklar sünnet yerine vaf-tiz töreni sırasında tutulmakta ve tutan aile ile çocuk ailesi arasında böylece bir sanal akrabalık kurulmuş olmaktadır." (Kudat. 1974:73)

Vaftiz töreninde çocuğu tutup ona kefalet eden vaftiz babası gibi başka bir sanal akrabalık ilişkisi düğün sırasında kilise töreninde haçı tutan kişide görmek mümkündür. Bu karşılıklı aileler arası ilişkilerde gözlenip incelenebilecek birçok ağ mevcuttur. Bizler sözü daha fazla uzatmadan esas konumuza girip oradan çeşitli bağlantılar yapmayı uygun görmekteyiz. Konu ile ilgili, nedenler, niçinler, akış içerisinde verilmeğe çalışılmış ve güvenilir kaynaklardan hareketle okuyucuya hitap edilmeğe çalışılmıştır.

KONU

Tek bir cümle ile aktarmaya çalışacak olursak konumuz Ermeni Kilisesinde yapılmakta olan vaftiz töreni ve buna bağlı olarak Samatya bölgesinde ikamet eden Ermeni cemaatı üzerinde yapılmış sanal akrabalık örneği olan vaftiz babalığı ile ilgili bir araştırmadır. Görüleceği gibi konunun ismi oldukça uzun bir cümle oluşturmuştur. Amaç sadece isme bakıldığında dahi okuyana açık mesajlar verme istediğinden kaynaklanmaktadır.

Prof. Hart antropolojinin ana kuralının yargılara sapmama, hoşgörü, gelenek ve görenekle yakından ilgilenme ve karşılaştırmalara baş vurma diye açıklar. (Hart.1972) Konumuz da bu 4 ana kural etrafında şekillendirilmeye çalışılmış, bu yapılırken de okuyucuya daha fazla bilgi vermek istenilmiştir. Özellikle bu çalışmada ön yargılara saparak konu tamamıyla yönlendirilecek olsaydı tüm uğraşının hiçbir özelliği, değeri kalmazdı.

Vaftiz bilindiği gibi Hristiyanlıkla doğrudan bağlantılı bir konudur. Ayrıca her kilise için ayrı ayrı incelenebileceği gibi temelde ortak yönlerinin olduğu da gerçektir. Bizlerin konuyu Ermeni Kilisesi olarak sınırlandırmamızın nedenleri çeşitlidir. En büyük etkenler Ermeni kilisesinin ilk kurulan Kiliselerden biri olması, geleneklerine bağlı olarak yapısında fazla bir reform gerçekleştirmemesi, araştırmacının cemaatı tanınması ve o gruptan olması, dilini bilmesi konuyu sevmesi ve en önemlisi böylesi bir çalışmaya ilgili literatürlerde rastlanmamış olmasıdır.

Ermeni Kilisesinde sağdıç ve vaftiz babasının görevleri birbirine çok benzer. Sağdıç düğün sırasında gelin ve damada kefalet eder ve törende haçlarını tutan kişidir. Vaftiz babası ise çocukları bebekleri vaftiz töreni sırasında kucağında tutan, kiliseye karşı çocuğun her türlü konuda yetiştirileceğine kefalet eden kişidir. Ermenicede gerek sağdıç, gerekse vaftiz babasına tek bir terimle hitap edilir -GINKAHAYR-. Tam olarak Türkçesi vaftiz babası, mühürç babasıdır.

Bilindiği gibi toplum denilen kurumu kontrol eden bir takım mekanizmalar mevcuttur. İnsanoğlu kendi kendini kontrol için, ahlak hukuk v.b. gibi kuralları yaratmış, din denilen bir inanç sistemi ne sığınmıştır. Bu örneğimizde de toplumun temel kurumu olan aileyi

dini bir kontrol mekanizması içerisinde görmekteyiz. Bu olayda da en etkili kişi vaftiz babasıdır. Vaftiz babası ise kilise tarafından sorumlu kişidir. Özgürüm diyen insanoğlu böylece toplum tarafından dini bir kontrole tabi tutularak yine toplum için toplum tarafından yönlendirilmektedir. İdealde Vaftiz babası geleceğin büyüklerinin yetişmesinde aile kadar etkili olacağından cemaat yapısını etkileyen bir kişi olacaktır. Özellikle çocuğun kiliseye bağlılığı bu kişiyi ilgilendirmektedir. Temelde sağdıca bu kadar sorumluluk yüklenilmemiştir. O evliliğin mutlu olması için yolu gösterir; fakat çiftin davranışından tamamen sorumlu olamaz. Erişkin hareketinde özgürdür. Ermeni Kilisesi de davranışında bu tip bir ilkeyi benimsemiştir. Kişiye doğru yolu gösterir fakat kişi bunu uygulayıp uygulamamada serbesttir.

Yukarıda çok kısa olarak değinilen konulara ileride daha geniş bir açıyla bakılmaya çalışılacaktır. Konuyu daha iyi anlamamız için ilgilin alanlara bakmak intiyacı duyulmuştur. Bu nedenle Türkçe kaynak bulunmadığından genellikle Ermenice kitaplardan yapılan derlemeler aktarılacaktır.

Prof. Saran dersleri sırasında öğrencilerine "Siz yapacağınız çalışmalarda dünyanın tüm problemlerini halletme çabasına giriyorsunuz. Bırakın büyük problemleri başkaları halletsin. Siz küçük konulardan hareket edin." derdi. Bizler de burada büyük konularla değil biliniyor sanılıp tarif edemediğimiz konulara ışık tutmaya çalışmaktayız. Tüm çalışma bu gözle incelenmelidir.

İLGİLİ ALANLAR

I- ERMENİLERİN İNANÇ SİSTEMİ:

Vaftiz babalığının hristiyanlıkla doğrudan bağlantılı bir konu olduğunu daha önceki satırlarımızda söylemiştik. Zihinlerde uyanabilecek sorulara değinilerek konu aydınlatılmağa çalışılacaktır.

1- ERMENİLER HRİSTİYANLIKTAN ÖNCE NEYE İNANIYORLARDI?

Milletler hangi seviyede olurlarsa olsun ister ilkel ister modern daima bir şeylere inanma gereğinin duymuştur.

"Zağgakah" adlı kitapta din inancı başlıca üç şeyin sonucu olarak görülmektedir.

- a) Minnet duygusu
- b) Korku
- c) Sebeplerin içeriğini bulma merakı

İnsanoğlu çevresinde bulunan şeylerin kimisinin zarar kimisinin de fayda sağladığını görünce onlara minnet sunmak veya gazaplarından korunmak için tapınmağa başlar. Ermeniler de bu doğrultuda hareket ederek inanç sistemlerini geliştirirler.

Ermeniler ilk çağ inanışlarını üç başlık altında incelemek mümkündür. Ermenilerin ilkçağ inançları eleştirci bir gözle incelendiği takdirde komşu ülkelerin inançlarıyla çok yakın benzerlikler gösterdiği görülecektir.

A) DOĞATAPARLIK. Doğada var olan şeylere inanma ve tapınma.

M.Ö'de Ermeniler güneş ve ayın kardeş olduklarını kabul ederlerdi. Güneşe tapma özellikle etkisini çok göstermiş, bu hristiyanlık yaşamına da yansımıştır. Ermeni Kilisesi mimarisi incelendiğinde apsisin daima doğu yönüne yönelik olduğu görülmektedir. Bu mimari tarzı güneşin doğuşuyla ilgili olduğu gibi isa'nın doğumunu haber veren yıldızın doğudan gelmesiyle de ilgilidir.

Ateş ve suyun kuvvet-temizlik nişanesi olarak kabul edildiği görülür. Bu inancın bir çeşidini de İranlılarda ateş ve suyu kardeş olarak kabul etmelerinde görebiliriz.

B) ÇOKTANRICILIK. İyi düşüncelere ve çeşitli özelliklere tapma. Canlılık, güzellik, sıcaklık, kuvvet gibi.

Bu devre ait tanrıların başlıca üçü şunlardır.

a) Perişteler. Bu kuvvetler tanrıların isteklerini insanlara iletirdi.

b) Cinler. Bunlar kötü ruhlardı, yaşadıkları yerlere farsca tuzak denirdi.

c) Mihr(Ateş tanrısı). Bu tanrı insanlara görülmez, yılda sadece birkaç kez ortalıkta belirirdi. O zaman yeni evliler el ele vererek etrafında dans ederdi.

C) PUTPERESTLİK. Eski Ermeniler taptıkları şeyleri maddesel olarak göstermek için putlar yaparlardı. Bu putların şekli ve kimliği o zamanki komşu toplumların inancından etkilenir. Başlıca putları şunlardır: -

a) Anahit. İffet tanrıçası ki dünyaya hayat verir diye inanırlardı. Altından yapılmış bir puttur.

b) Asdiğig. Güzellik tanrıçası

c) Vahakın. Kuvvet ve cesaret tanrısı.

d) Nune. Namus ve sadelik tanrıçası.

2- ERMENİ KİLİSESİNİN DOĞUŞU

Tüm belli kiliselerin doğuşu ile ilgili belge ve anlatılanlar belirsiz bir perde arkasında gelişen olaylar gibidir. Bu nedenle yeterli delillerin yokluğu onların geçmişlerini hikaye destan gibi edebi verilere dayanarak anlatmasına sebep olur. Biz ilgili konulara değinmekteyiz, fakat tarihin gerçekten sis perdesi arkasında kalması bizim konumuzu referanslı anlatmamıza nedendir. Biz doğru kabul edileni aktarmaktayız. Bu gelişim sadece Ermeni Milletinin tarihi ile ilgili değil tüm milletlerin tarihi için geçerlidir.

Ormanyan "Hayots Yeghetsi" adlı eserinde şöyle der."Ermeni kilisesi tüm yapıda var olan bu belirsiz perdeyi yırtarak ve adımlarını daha sağlam yerlere basmağa çalışarak ilerlemeği kendi ne hedef seçmiştir."

Ermeni Kilisesi en eski kurucuları olarak Tateos (Thatteus) ve Bartohlimeos (Bartholomeus)'u tanır. Her iki resullere Ermeni halkı "ilk aydınlatıcılar" ismini vermeyi uygun görür. Türbeleri Anadolu'nun Güneydoğusunda Ardaş ve Ahpak (Mağu-Başkale)'de bulunmaktadır.

Aziz Bartholimeosun burada şehit edildiği ve misyonerlik yaptığı kabul edilir. Latin ve Rum kiliseleri de Az. Tateos'un

Ermeni diyarında yaşayıp vaazlar verdiğini kabul eder demektedir. Ormanyan.

Tarihi göstergelere göre Az. Tateos 8 yıl M.S.(35-43) Az. Bartholimeos 16 yıl (44-60) Doğu Anadolu'da İncili yazmışlardır. (Ormanyan 41)

3- ERMENİ KİLİSESİNİN İLK DÖNEMİ:

Hristiyanlığın hakim din olarak Ermenilerin yaşadığı bölgeye yayılması 4.yy başlarına isabet eder. Bu tarihten önce de ülkeye Hristiyanlığın girip yayılmaya başladığını destekler pek çok deliller vardır.

Ormanyan bu konuda şu örnekleri vermektedir. Ermeni krallarından Ardaşes 110, Khosrov 230, Tiridates ise 287 tarihlerinde çıkarttıkları fermanlarla hristiyan olanları tutuklayıp ağır cezalara çarptırıyordu der.

Bu konudaki en güzel örneği aşağıda hayatı anlatılan Grigor Pertev'in hayatında görmek mümkündür.

4- ERMENİLERİN BÜTÜN BİR MİLLET OLARAK HRİSTİYANLIĞI KABULÜ:

Ormanyan'a göre 301 sonları Kalustyan'a göre 302 yılı Ermenistan'ın Hristiyanlığı milli din olarak kabul etme tarihidir. Genel inanış 301 yılıdır. Böylece Ermeniler hristiyanlığı milli din olarak kabul eden ilk millet ve ülke olurlar. Roma'nın hristiyanlığı kabulü 313 yılında, Kral Konstantin'in Milano fermanı sonucunda olur.

303 yılı Ermeniler tarafından yine çok önemli bir tarih olarak kabul edilmektedir. Bu yılda kilise binası kurulur. Kutsal Eçmiyadzin olarak adlandırılan bu kilise bugün Ermeni Katolikosluğu'nun bulunduğu ana kilisedir. (Katoliksölük=Başpatriklik, papalık)

Ermenilerin Hristiyanlığı toplum olarak kabul etmesine Grigor Pertev (Krikor Lusavoriç, Krikor Bartev) aracı olmuştur. Bu kişinin hayatını anlatırken Ermeni Kilisesinin kuruluşu da kendiliğinden ortaya çıkacak anlamayı kolaylaştıracaktır.

5- GRİGOR PERTEV KİMDİR? 240-326

KRİKOR LUSAVORİÇ (AYDINLATICI) KRİKOR BARTEV.

III. yy'da birinci çeyreğinde Pers hakimiyeti doğuda hissedilir bir şekildedir. Ermenilerin o zamanki kralı II. Khosrov (Hüsrev 222-

Ardava'nı desteklemeyen bazı kişiler onun elinden krallığı almak ister. Sasanî soyundan gelen Ardaşir ordu içerisinde etkinliği çok fazla olan cesur bir savaşçıdır da.

225 yılında Pers ülkesinde ayaklanma başlar iç savaş 2 yıl sürer ve Ardavan öldürülür. Ardaşir yeni kral olarak başa geçer. Komşu ülkede gelişen olayları izleyen Khossrov durumu kesinlikle tasvip etmemektedir. Ardaşir ise ülke sınırlarını genişletecek Ermenilerin bölgesini topraklarına katmak istemektedir. 2 Krallık arasındaki soğuk hava fazla sürmez ve karşılıklı saldırılar düzenlenir. Sonuçta ikisi de başarılı olamaz. Bu duruma kesin bir sonuç vermek isteyen Kral Ardaşir oğlu Şabuh ile birlikte Khossrov'a bir plan hazırlar.

Ancak İran'da yaşayan kralına bağlı bir kişidir. Khossrov ise uzaktan bir akrabasıdır. Yaptıkları plana göre kral Ardaşir Anak'ı ülkesinden sürüyormuş süsü verir ve Khossrov'u öldürmeye gönderir. Anak Ermeni diyarına geldiğinde Khossrov'dan sığınma izni ister, o da onları memnuniyetle kabul eder. Anak'ın burada bir oğlu olur. İsmi Şuren koyar. Şuren Sofiya adlı Hristiyan bir kadına bakılmak üzere verilir. (yaklaşık olarak 240 yılında)

Birgün Kral Khossrov Anak ve Anak'ın ağabeyi ile birlikte av çıkar. Bu av sırasında Anak fırsatını bularak kralı vurur. Kral ölmeden önce Anak ve sülalesinin öldürülmesini emreder. Anak'ın tüm kaçma çabaları boşa gider ve sülalesiyle birlikte yok edilir. Anak'ın çocuklarından ikisi kurtulur. Biri Perslerin ülkesine götürülür. Diğeri olan Şuren (Krikor) ise dadısı tarafından Kayseri'ye kaçırılır.

Sofiya Hristiyanlık merkezlerinden Kayseri kökenli biridir. Gizlice Şuren'i kaçırarak Kayseri'ye götürür. Şuren'in yetişmesini Sofiya'nın ağabeyi Evthalius üstlenir. Şuren ilk önce Kayseri'de vaftiz ettirilir ve ona Grigor ismi verilir. O tarihlerde Kayseri'de bulunan Ermenilerin sayısının kalabalıklığı Grigor'un onlara ilişkide bulunarak Ermeniceyi öğrenmesini sağlar. Kayseri BaşEpiskoposu Pirmilianus onun eğitilmesiyle yakından ilgilenir. O Grekceyi de öğrenir. Aynı zamanda teolojik bilgide din adamlarının sayesinde aydınlanır.

Grigor yaşını aldığı Sivas Episkoposu Anthanagines'in kız kardeşi Meryem ile evlenir. Vırtanes ve Aristakes isminde iki oğlu olur. Bir zaman sonra içerisinde kuvvetlenen tanrıya hizmet arzusunu karısına söyler. Meryem anlayışla karşılar ve bir manastıra çekilir. Çocuklara ise akrabaları bakar. (Kalustyan. 1983.20)

Kral Khossrov'un öldürülmesinden sonra ülke bir kaos dönemi yaşar. Ardaşir'in oğlu Şabuh Ermenistan'a saldırı düzenler ve Khossrov'un soyundakileri yok etmeye çalışır. Khossrov'un çocukları olan Tiridates ve Khossrovituğt bu saldırılardan kurtulur. Khossrovituğt Ani'ye (Arpaçay) kaçırılır ve orada bir hanımefendi olarak yetiştirilir. Tiridates ise Roma'da yetişir ve iyi bir asker olarak İmparatorun gözüne girer.

274 yılında Tiridates Roma'da nüfuslu bir asker olur. Babasından boşalan yeri almağa karardır. Yanına Romalı askerlerden oluşan bir orduyu alarak yola çıkar. Kayseri'den geçerken Grigor'u yanına sekreter olarak alır. Ülkeyi almak için düzenlediği ilk saldırıda başarılı olamaz fakat yılmaz 287'de bir saldırı daha düzenleyerek kral olur. Böylece İranlıların Ermeniler üzerindeki hakimiyeti son bulur.

Kral Tiridates 'in yanından hiç ayrılmayan Grigor onun en büyük yardımcısıdır. Bir galibiyetten sonra kral Tiridates devrin putperestlik merkezi olan bugünkü Erzincen'a Anahit'in altın tapınağına gider. Burada büyük bir şölen düzenlenir. Tören'de Tiridates Grigora Anahit'in heykeli önüne taze dallardan bir çelenk koymasını emreder. Grigor buna karşı çıkar, uzun bir münakaşadan sonra şölenden dışarı atılır. Bu durumu fırsat bilen bazı kişiler Grigor'un Anak'ın oğlu olduğunu Tiridates'e söylerler. Öfkesi kabaran kral Grigor'un Khor Virab denilen kuyuya atılmasını emreder. Bu kuyuya atılan bir kimsenin sağ çıktığı görülmemiştir. Grigor'un atılmasından sonra Tiridates ülkesine gelen ve yaşayan Hristiyanlara karşı zulmünü arttırır. Bu tarihlerde Ermenistan'ın başkentine bir grup Hristiyan rahibeler gelir. Bunların başında Surpuhi Kayane vardır ve en büyük yardımcısı da Hripsime'dir. Güzelliği dillere destan Az. Hripsime'nin methi kral Tiridates'e kadar gider. Kral Az. Hripsime'yi sarayına gelin olarak almak ister fakat o bunu kabul etmez. Bir yolunu bularak saraydan kaçır. Arkadaşlarını bulan Hripsime onların bir grubu ile kaçmağa başlar. Ama yakalanır. Tiridates'in emri üzerine yakalananlar büyük işkencelerle öldürülür. Tiridates bu kaçıştan rahibelerin başı olan Kayane'yi sorumlu tutar ve kalanlarla birlikte onu da öldürtür. Bu olaylardan sonra kralın ve bazı saraylıların ruhi dengesi bozulmağa başlar.

Kralın kızkardeşi Khossrovituğt kardeşinin durumuna çok üzülmemektedir. Birgün rüyasında ancak onu Grigor'un iyi edeceği bildirilir.

Grigor ölmemiştir ve orada 13-15 yıl yaşamıştır. Kuyudan çıkartıldıktan sonra başkente götürülür ve duaları sayesinde pekçok kimse yakalandıkları durumdan kurtulur. Grigor Az. Hripsime ile birlikte olan rahibelerin açıkta kalan cesetlerini toplattırır. Hepsini özel tabutlara yerleştirip şehit edildikleri yerlere gömdürür. Rab İsa Mesih'in ruhsal hastalıkların yalnızca oruç ve dua ile iyileşebilecekleri sözünden hareketle halkın beş gün süreyle oruç tutmasını ister ve böylece Hristiyanlığı yaymağa başlar. İki ay süren çalışmalarını ile halkı ve kralı tövbeye getirtir. 301 yılında "Khor Virab" "Derin Kuyu"dan çıkan Grigor 302 senesi başlarında vaizliğe devam eder. Halkı vaftiz etmek için ruhani rütbeye gerek olduğundan Kayseri'ye gider ve BaşEpiskopos Leontus eliyle Ermenilerin ilk Katolikosu olur.

Grigor Kayseri'den dönerken Muş'a uğrar putperestliği yağmalar tapınakları kutsayarak kilise haline çevirir. Kral kraliçe ve kralın kızkardeşi Grigor'u Pakavan'da karşılar. Grigor onları ve beraberinde olan halkı Fırat'ın doğu kolu olan Murat Suyu'nda vaftiz eder.

303 yılında gördüğü bir rüyet doğrultusunda ana kilise olan Etdmiadzin'i yapmağa başlar. Aynı yılın yaz aylarında inşaat bitirilir ve Meryem Ana yortusunda kutsanır.

Grigor vaizliği bırakmaz ve çevre halklara da Hristiyanlığı vaaz eder. Gürcüler, Alanlılar, Kafkaslar, Azeriler, Kürtler bunlardan birkaçıdır. Çeşitli okullar kurar papazlar-rahipler episkoposlar atar.

Grigor yaşlanınca Tiridates onun iki oğlunu ülkeye getirtir. Aristakes zaten rahiptir. Grigor onları kutsar ve yardımcıları yapar işleri onların denetimine bırakır. Kendisi de istirahata çekilir. 326 yılında ruhunu teslim eder. Az. Grigor Ermeniler için çok önemlidir. Resullerden Tateos ve Bartholimeos'un misyonlarıyla temeli atılan Ermeni Kilisesinin köklü bir şekilde canlandırır ve teşkilatlandırır. Bu nedenle Ermeni Kilisesine Gregoryan da denir. Onun başlattığı gelenekler bugüne kadar sadakatile saklanır.

6- İLKOKULLAR VE ERMENİ ALFABESİ:

Hristiyanlığın kabul edildiği yıllarda Ermenice sadece konuşma dili olarak mevcuttu. Yazılı bir şey iletilmek istendiğinde diğer diller kullanılırdı. Birtakım çalışmalar ise o tarihlerde Ermenice'nin 22 harfinin var olduğunu fakat konuşulan dil karşısında çok ye-

tersiz geldiği için kullanılmadığını belirtmektedir. Hristiyanlığın kabulünden sonra da yazının olmaması büyük bir sorun olur. Grigor ve Tiridates okullar açılması gerektiğini iyice benimser. Çünkü halkın bütünü yabancı dil bilmezdi. Kutsal kitaplar da yabancı dildi. Böylece dini bilgiden yoksul kalınmaktaydı.

İki tip okullar ihtiyaç sonucunda açılır. Doğuda açılan okullarda eğitim dili Süryanice, Batıda açılanlarda ise Grekçe idi.

Burada yetişen öğrenciler yabancı dil yanında Hristiyan teolojisi yapıyor böylece tercümanlar grubu kilise için yetiştirilmiş oluyordu. Tercümanların bu şekilde yetiştirilmesi ve halkı aydınlatması yaklaşık bir asır sürer.

404 yılında bir Az. olan Mesrop ilkyazıyı düzenler. Son şeklini 406 yılında verir. Az. Mesrob'a bu konuda en fazla yardımı Az. Sahak yapar. İki din adamı da ilk iş olarak okullardan yetişen tercümanlardan bir grup seçerek Grekçeden Kutsal Kitabı tercüme ederler. Bu tercüme çok başarılı olur ve en güzel çeviri olarak kabul edilerek "Çevirilerin Kraliçesi" olarak adlandırılır. Bu çeviriyi pekçok yabancı dil eserelerin çevirisi takip eder. Bu ilk örnekler belli başlı bazı kütüphanelerde mevcuttur ve değerleri oldukça yüksektir. Öyle ki orijinal dillerinde yok olmuş eserler burada Ermenice olarak mevcuttur.

7- ERMENİCENİN DİL GRUPLARI ARASINDAKİ YERİ:

36 harften meydana gelen Ermenice alfabeye sonradan 2 harf daha katılarak 38'e çıkarılmıştır. Kimi sözlüklerde kelime hazinesi 150.000 aşan Ermenice Dil gruplarının 5 büyük ailesinden biri olan Hint-Avrupa ailesinin Asya kuşağının alt gruplarından biridir. (Kaplan 1983;7)

8- ERMENİ KİLİSESİNDE VAR OLAN RÜTBELER:

Ermeni Kilisesinde papazlık derecesine gelene kadar 2 derece vardır. Bunlardan birincisi "Tıbir" olarak adlandırılan kilisede ilahileri halkı temsilen okuyan gruptur. İkincisi ise Diakoslardır ki papazların yardımcısıdır. Yukarıda sayılan kişiler vaftiz yapma yetkisine sahip değillerdir.

Rahipler ise evli ve evli olmayan olmak üzere ikiye ayrılırlar. Evli olmayanlar bu yola kendini adayan kişilerdir ve bir derece daha yükselerek üstrahip olurlar. Evli olanlara ise papaz denir ve daha fazla dereceleri yükselmez. Üstrahiplikten sonra Episkoposluk, Başepiskoposluk ve Katolikosluğa geçilir. Ermeni kilisesin-

de var olan rütbeler hakkında verdiğimiz bu bilgiler vaftiz törenini ve onun maliyetini doğrudan etkilediği içindir. Daha fazla açıklamalar ileride araştırmamızın gelişimi içerisinde verilecektir.

II- ERMENİ KİLİSESİNİN ESAS YAPISINI BELİRLEYEN KONSEYLER:

Hristiyanlığın çoğu ülkelerde kabul edilmesine başlandıktan sonra kiliseler arasında birtakım konseyler düzenlenmiştir. Bu konseylerde bazı kişilerin sapkınlık denilen görüşleri çürütülmüş tüm kiliseler tarafından ortak kabul edilen genelgeler kabul edilmiştir. Bizlerin burada konseylere yer verme nedenimiz vaftiz sırasında okunan ve Ermeni Kilisesinin temellerini oluşturan birtakım şeylerin kolay anlaşılmasını sağlamaktır.

1-EVRENSEL KONSEYLERDEN İLK ÜÇÜ:

İlk konsey 325'te İznik (Nicea)'de düzenlenir. 318 kilise adamının hazır bulunduğu bu konseyde Arios isimli bir din hocasının Mesih'in tanrılığı hakkında ileri sürdüğü ve Hristiyanlık öğretilerine tamamen zıt düşen fikri çürütülür. Konsey sonunda iman ikrarı denilen ve Ermenice de "Havadamk" diye adlandırılan bir yazı hazırlanır. Bu yazı tüm kiliseler tarafından kabul edilir. İman ikrarı adlı yazıda Tanrı'nın tek olduğu İsa Mesih'in Tanrı'nın oğlu olduğu Hristiyanlıkta vaftizin tek bir kere olması gerektiği gibi Hristiyanlık öğretisi diyebileceğimiz temel görüşler bütünüyle yansıtılır. Bu ikrar Ermeni Kilisesinde vaftiz töreni düğün ve kutsal litürjin sırasında halk tarafından okunur.

İkinci Konsey 381'de Suriçi İstanbul'da toplanır. 150 kilise adamının toplandığı konseyde Makedonya Piskoposunun Kutsal Ruhun Aziz Üçlüğün bir Parçası olmadığı yolundaki görüşü çürütülür.

Üçüncü Konsey 431 'de Efes'te 200 kilise adamının katılmasıyla gerçekleştirilir. İstanbul Rum Patriği Nestorius'un Mesih'te iki tabiat iki şahıs kabul edilen görüşü çürütülür. Konsey sonunda bir genelge yayınlanarak birinci Evrensel Konseyde yazılan İman İkrarından başka hiçbir görüşün kiliselerce kabul edilemeyeceği belirtilir.

Ermeni Kilisesi yukarıda belirtilen üç konseye de yüksek rütbeli din adamlarını gönderir, alınan tüm kararları kabul eder.

2- KADIKÖY'DE YAPILAN TOPLANTI VE BUNUN SONUCU ERMENİ KİLİSESİNİN DİĞER KİLİSELERDEN FARKI:

Nestorius'un öğretilerine karşı mücadele etmek için 431'den sonra Eutyehes adında Bizanslı bir rahip güçlü bir sapkınlığın çıkmasına sebep olur. Eutyehes Mesih'te yalnız bir tabiat (İlahi olanı

insanı olanı red ediyordu) ve bir şahısı kabul ediyordu. 451'de Kalkedon'da toplanan Genel Konsül tarafından mahkum edilir ama Suriye, Mısır ve Ermenistan'ın bazı piskoposları Euthyehes'i edildiği halde Genel Konsülün Mesih'te iki tabiat bir şahıs formülünü kabul etmeyerek Hristiyanlıktan Monofizisme akımını meydana getirdiler.VI. yy. politik ve milli nedenlerden dolayı bu akımı seçen Mısır Ermeni ve Suriye Hristiyanları da ayrı milli kiliseler kuracaklardır.

Ermeniler III. yy'da Grigor adında asil bir Ermeninin gayreti ile Hristiyanlığı kabul ettiler. Grigor'dan sonra gelenler önce Cesare Episkoposluğuna bağlı bir Patriklik kurdular. Ermeni kilisesi Monofizizm(Mesih'te tek tabiat görüşü) görüşünü 491'de toplanan yerel bir Konsülden sonra kabul ederler. Kalkedon Konsülünün kararlarını red ederek ayrı bir kilise kurar. Ancak 1740'da Ermeni Katolik Kilisesi kurulur.(Bihmeyer ve Tuchle 1972.36-37)

III- ERMENİLERİN TÜRKİYE'DEKİ DURUMU;

Bu kısımda okuyucuya Ermenik Patrikhanesinin kuruluşu gibi bir takım açıklamalar verilecek, ileride açıklaması yapılacak konulara hazırlık olacak birtakım bilgiler verme amacı güdülmüştür. Bu bilgiler konumuzun metodolijisini bir yerde şekillendiren unsurlardır.

1- TÜRKİYE ERMENİ PATRİKHANESİ'NİN KURULUŞU:

Türkler Anadolu'yu yerleşim yeri seçmeden önce buralarda yaşamakta olan Ermeniler Osmanlı İmparatorluğu kurulduğu zaman da ülkenin hemen hemen her yerinde mevcuttular ve Osmanlı himayesine girdiler.

1304'de Osmanlı İmparatorluğu başkent olarak Bursa'ya geçtiğinde Kütahya, Karaman, Konya bölgesinde bulunan Ermenilerin bir kısmı başkente gelip yerleşir. Başlarında ise Dini lider Episkopos Hovagim bulunmaktadır.

1453'de Fatih İstanbul'u fethettikten sonra tebaasında bulunan gayrimüslümleri nasıl yöneteceği hususunda kesin kararlı davranarak İstanbul Rum Patrikliğine karşı yeni bir patriklik ve Patrikhane kurmak gerektiğine karar verir.

1461'de Bursa'dan Episkopos Hovagim'i getirtir. Türkiye'nin birinci Ermeni Patriği olur. Patrikhane yeri olarak da Samatya'daki Sulumanastır seçilir. Göçmen halkın büyük bir kısmı buraya yerleştirilir. Samatya Ermeni cemaati için merkezi bir yerleşim bölgesi olur. 1641 yılına kadar Ermeni Patrikliği makam yeri olarak kalır. Bu ta-

rihten sonra Patrikhane Kumkapı'ya taşınır.

2- TÜRKİYE ERMENİ PATRİKLİĞİ'NİN YETKİLERİ:

Kuruluşundan 1863 tarihine kadar Ermeni Patrikliği yetkilerini padişahların verdiği ferman ve beratlardan alır. Bu yetkiler Sultan Selim zamanında iyice genişletilir.

19 yy.'da gözlenen birtakım olumsuz davranışlar Patrikliğin saygınlığını tehdit etmeye başlayınca kurulan bir komisyon tarafından "Nizamname-i Ermeniyan" adı verilen bir taslak hazırlanarak yetkilerin kimler arasında dağıtılacağını ve cemaatin da yönetiminde etkinliğini belirler. 1863'de onaylanır.

Cumhuriyete geçilince bu nizamname geçersiz olarak kabul edilir. Ermeni Patrikliği bugün yetkilerini Anayasa, örf-adet, 1600 yıllık geleneksel kilise adetlerine ve Lozan antlaşmasına göre ayarlamaktadır.

Ermeni Patrikliğinin başında bulunan kişi Başepiskopos ünvanını taşır. Bugün Türkiye Ermenileri Patriği Başepiskopos Şınork Kalustyan'dır ve 1961 Kasımından bu yana görevini yürütmektedir. Dini liderdir fakat rütbe (derece) olarak Erivan'daki (Etchmiyadzin'de) Başpatriklikten bir rütbe aşağıdadır.

3- İSTANBUL'DA YAŞAYAN ERMENİ CEMAATİ:

Bu yazımızda yukarıda belirtilen bilgileri tamamlayacak tarihi bir gelişim içerisinde İstanbul'a gelen Ermenilerin durumlarına bakılmak istenmektedir.

A) GEÇMİŞTEN BU GÜNE KADAR NÜFUS HAREKETLERİ VE ERMENİLERİN İSTANBUL'A GÖÇÜ:

"Göç, kişilerin hayatlarının gelecekteki kısmının tamamını ve ya bir parçasını geçirmek üzere tamamen yahut geçici bir süre için bir iskân ünitesinden(Köy, şehir gibi) diğerine yerleşmek kaydıyla yaptıkları coğrafi yer değiştirme olayıdır".(Akkayan 1979:21)

Nüfus hareketleri incelendiğinde göçler çağdaşlaşan ülkenin nüfus yapısındaki hızlı değişimin mekana yansıyan gözle görülebilen sayı ile ölçülebilen belirtileridir. Göçün olumlu veya olumsuz etkileri alıcı verici ve taşıyıcı grupta görülmesi yanında kişilerde ve toplumlarda sosyo-kültürel değişimi sağlayan bir faktör olması onun etkinliğini daha da fazla arttırmaktadır.

Göçler incelendiğinde onun oluşmasını ve hareketi sağlayan faktörlerin neler olabileceğine bakarsak konuyu başlıca iki nok-

tada toplamamız mümkün olabilir.

1) Serbest irade ile gerçekleşen göç.

2) GÜDÜMLÜ(otoriter bir baskıyla gerçekleşen)göç.

Serbest göçte kişinin daha iyi bir yaşama ulaşma arzusu hakimdir. Türkiye'de 1950'lerde başlayan kırdan-kente göç bunun iyi bir örneğidir. GÜDÜMLÜ göçte ise kişinin özgür iradesi söz konusu değildir. Zorunlu olarak dış güçler etkisiyle göç eder. Burada genellikle devletin etkisi görülmektedir. Başka bir açıdan göç olayına bakarsak klasik bir gruplama ile karşılaşırız.

1)İÇ göçler.

2)DIŞ göçler.

İç göçler bir ülkenin milli sınırları içinde göç tipidir. Dış göç ise milli sınırlar içinden dışarıya olan göç tipidir.

İskân ünitelerine göre yapılacak bir ayırımla konu verilirse

a) Kırdan kente b) kentden-kıra c)kırdan-kıra d) kentten-kente yapılan göç tipleriyle karşılaşılacaktır. Bugün Türkiye'de popüler olan bir göç tipi de mevsimlik ve daimi göçtür. Mevsimlik göçte kişi göç edilen yörenin ekonomik faaliyetine göre kendini ayarlamakta faaliyetine göre kendini ayarlamakta faaliyetlerin azalıp veya bitmesinden sonra ya başka bir yere veya kendi esas yerleşim ünitesine dönmektedir. Daimi göçte ise süre söz konusu değildir ve kişi tamamen göç eder.

Yukarıda verilen göçle ilgili bilgilerden sonra şimdi de İstanbul'daki Ermeniler ve göçleri hakkında bilgi edinelim.

Bizans zamanında İstanbul'da yaşayan Ermenilerin varlığı bilinmekle beraber onlarla ilgili bilgi veren kaynaklar oldukça sınırlıdır. 1197 de Rumlar ile Ermenilerin paskalyalarını ayrı tarihlerde kutladıkları ve Rumların Ermenilere Ortodoksluğu kabul ettirmek için baki yaptıkları söylenir. Bu sebeple birçok Ermeniler ya İstanbul'dan ayrılırlar veya Ortodoks dinini kabul etmek zorunda kalırlar. 1204-1261 yılları arasında Latin işgalinden sonra Ermenilere karşı eski düşmanlık hafifler. Diğer taraftan Galata bölgesi Cenovalıların idaresinde bulunduğundan buradaki Ermeniler daha rahat bir yaşam sürerler. Aslen Kırımlı olan bura Ermenileri 1360 yılından itibaren Surp Sarkis isimli bir kilise de elde ederlen. Bu kilise 1431 yılı inşaatından sonra Surp Krikor Lusavoriç adını alır ve bugün de aynı ismi taşımaktadır.

Fatih Sultan Mehmet (1453) İstanbul'u zaptettikten sonra muhtemel bir Rum isyanını önlemek amacıyla Bursa'dan ve Anadolu'nun diğer yer-

lerden getirttiği Ermenileri şehrin muhtelif yerlerine yerleştirir. M. Çolakyan bu olayı şöyle yorumlar. "Sultan Fatih İstanbul'u Rumların elinden aldı. Ticareti ve sanatları geliştirmek için çok ünlü sanatkarlar getirterek İstanbul'un çeşitli yerlerine iskan ettirdi ve başlarına da 1461 yılında bir patrik verdi". (Garabedyan 1935:29) Çolakyan'ın burada ifade etmeye çalıştığı kişiler Ermenilerdir. Garabedyan'a göre getirtilen bu ünlü kişiler Samatya'ya diğer halk ise odalar denilen yerlere yerleştirilmişlerdir. Ermenilerin Fatih devrinde 6 semtte yerleştirilmesi onlara 6 cemaat isminin verilmesine neden olur.

Çeşitli kaynaklarda sayıları 6 ve daha fazlaya çıkan odaların nereler olduğunu İnciciyan'dan yararlanarak verelim.

- 1- Edirnekapı yanındaki gümrükte Karagümrük odaları
- 2- Fatih Camii'nin yakınlarında Malta çarşısındaki Malta odalar.
- 3- Fatih Camii'nin yanındaki Çerşenbih(çarşamba) odaları .
- 4- Ayakapısının iç tarafında Küçükmustafapaşa denilen mahallede Tekye odaları.
- 5- Vezir hanı ve Osmaniye (Nur-ı Osmaniye) yakınlarında Demirciler sokağında bulunan Tavuk pazarındaki Kömürcü odaları.
- 6- Ahırkapı iç tarafında.

Bundan başka Tophane'de, Beyoğlu'nun dötyol ağzına çıkan hedeğin geçit mevkiinde de yedinci bir ermeni topluluğunun da mevcut olduğu söylenir. (Beyoğlu Balıkpazarındaki Ermeni kilisesinin önünden İngiliz sefarethanesine doğru uzanan sokakta vaktiyle fakir Ermeni işçilerinin oturdukları külübelere Dudu odaları denirdi. (İnciciyan 1976:19)

Şehre getirilen Ermeniler gerek İnciciyan'a gerek Pamukcuyan'a göre Kumkapı, Yenikapı, ve özellikle Samatya taraflarına yerleştirilirler.

1475'de Kırım'ın fethinden sonra orada bulunan Ermenilerin büyük bir kısmı da İstanbul'a gelir. Bunlar Karagümrük, Salmatomruk, Edirnekapı taraflarına iskan edilirler. Karagümrükte bulunan Surp Nigoşos adlı bir kiliseye de sahip olurlar; "Dr Paspati bu kilisenin 1475 senesinde Osmanlılar Kefe seferinden döndükten sonra Ermenilere verilmiş olmasını ihtimal dahilinde gösterir". (Kömürcüyan:1952 93) Bu kilise 1627 senesinde camiye çevrilir ve Kefeli Camii ismini alır. (Kömürcüyan 1952:93)

1479 'de Fatih'in emriyle Karaman'dan birçok Ermeniler İstanbul'a getirtilerek yerleştirilir. 1577'de Nahçevan ve Tebrizin'de Osmanlı-

lar tarafından zaptedilmesinden sonra o yöre Ermenileri de İstanbul'a gelirler. 17 yy. başlarında çıkan Celali ayaklanmaları nedeniyle birçok Ermeni Anadolu'dan göç ederek İstanbul'a gelirler. Ancak isyanlar bastırıldıktan sonra bunların dönmeleri için emirler çıkartılır. 1763'de Lâleli Camii inşa edilirken Yenikapı koyu doldurulur ve buraya sadece Ermeniler yerleştirilir. 1895-96 olaylarından sonra(Hınçok Komitesi tarafından düzenlenen olaylar: 1895 de Bab-ı Ali,1896'da Osmanlı Bankası Baskını) birçok Ermeni İstanbul'dan göçedererek yabancı memleketlere gider. 1908'de ikinci Meşrutiyetin ilanından sonra bir kısım Ermeniler geri döner. Birinci dünya harbinden özellikle 1922'de dış ülkelere göçler olur. Cumhuriyet devrinde ise ikinci dünya savaşından sonra yeniden göçler başlar. (Pamukciyan:basılmamış eserinde)

İstanbul'da yaşayan Ermeniler bugün başlarında Patrikleri olmak üzere kilise yönetim kurulları, dernekleri, koroları, okul aile birlikleri, fakirler kolları gibi yardımcı kolları, okulları, kiliseleri ve hastahaneleri ile varlıklarını sürdürmektedirler. Bu gün 33 kilise 2 tane de küçük kilise diyebileceğimiz madurlar vardır.

Yahya Akyüz'den edindiğimiz bilgilere göre okul durumları şöyledir(Yahya Akyüz 1982:240)

Okul Cinsi	Okul Sayısı	Öğretmen	Öğrenci
Ana Okul	20	30	603
İlkokul	26	188	3106
Ortaokul	10	58	863
Lise	5	44	371
Toplam	61	320	4943

Tablo: 1982'de Ermeni okullarının genel sayısal durumu(Yahya Akyüz 1982:240-241)

A) NÜFUS MİKTARI:

İnciciyan "Yeganak Puzantion" adlı salnamesinde (Venedik 1818:95) o zamanki İstanbul Nüfusunu 240 000 olarak göstermektedir. Bu konuda Pamukciyan kanaatımcı fazladır demektedir. "Almanach de L'Empire Ottoman" adlı Fransızca yıllık ise (İst. 1849:117) 234 000 olarak kaydetmektedir. Papaz Eremya'nın yıllığında ise (İst. 1875) 240 000 kayıtlıdır. Asrımızın başlarında bu rakam 150 000 kadar düşmüştür. Cumhuriyetin ilk yıllarında bu miktar yarı yarıya azalır. Bugün ise 50-60 000 olduğu tahmin edilmektedir. (Pamukcuyan 1962: 55);

Nüfus sayımlarından elde ettiğimiz rakkamlar ise aşağıda verilmiştir. (Bu rakkamlar 1965 sonrasında yapılan sayımlarda yoktur).

TÜM TÜRKİYE'DE DİNLER İTİBARIYLA NÜFUS: GREGORYANLAR

YILLAR	GENEL TOPLAM	ERKEK NÜFUS	KADIN NÜFUS
1935	43.952	19.720	24.232
1945	42.019		
1950 x	18.623	15.702	2.921
1955	60.071	26.871	33.200
1960	70.953	32.956	37.997
1965	69.526	32.749	36.777

İSTANBUL'DA DİNLER İTİBARIYLA NÜFUS: GREGORYANLAR

YILLAR	GENEL TOPLAM	ERKEK NÜFUS	KADIN NÜFUS
1935	43.589	19.457	24.132
1945 -	37.458	16.269	21.221
1950 x	17.054	14.373	2.681
1955	51.822	22.864	28.958
1960	60.614	27.624	32.990
1965	61.215	28.687	32.528

X: Din ve iktisadi faaliyet kolları itibariyle nüfus.
 - : İstanbul, İzmir ve Ankara'da bulunan nüfus.

KONUŞULAN ANA DİL İTİBARIYLA NÜFUS MİKTARI :ERMENİCE
TÜRKİYE TOPLAM NÜFUSU KONUSAN KİŞİLER

Yıllar	Genel T.	Erkek N.	Kadın N.	Genel T.	Erkek	Kadın
1935	16 15808			57599	25982	31617
1945	18790174	9446580	9343594	47728	21256	26202
1950	20947188	10527085	10420103	52776	22598	29178
1955	24064763	12232619	11832144	56242	26155	30087
1960	27754820	14163888	13590932	52756	24989	27746
1965	31391421	15996964	15394457	33094	15373	17721

KONUŞULAN ANA DİL İTİBARIYLA İSTANBUL NÜFUSU:ERMENİCE
İSTANBUL GENEL NÜFUSU KONUSAN KİŞİLER

Yıllar	ToplamN.	Erkek N.	Kadın N.	Toplam N	Erkek N.	Kadın N.
1935	883599	457343	426256	39821	17579	22242
1945	1078399	593494	484905	35719	15303	20416
1950	1166477	615308	551169	42207	18418	23789
1955	1533822	858565	675257	46683		
1960	1882092	1028130	853962	36824	17154	19670
1965	2293823	1243900	1049923	29479	13572	15907

C) SAMATYA'DA ERMENİLER:

Aslı "Psamathia" kelimesinden gelen Samatya kum anlamına gelmektedir. "İstanbul Tarihi" adlı kitapta Samatya'nın topografik şartlarının da buna uygun olduğu ve devrin kumkapısı olduğu söylenir. (Kömürcüyan 1952:78) İstanbul sahil şeridinde bakacak olursak Yenikapı ve Narlıkapı arasında, Yedikule Esekapi Alipaşa ile iç taraftan çevrili olan Samatya şimdi KocaMustafa Paşa olarak ad değiştirmiştir. Bu konuyla ilgili harita 24. sayfayı oluşturmaktadır.

Tarihçi Surgen ise eserinde Samatya'yı şu arada gösterir.

- A. War vor Zeiten die Rennbahn/ B. Der teutschen Legation Behausung.
darauff stehn 3. Sculen. C. Des Keyfers Palast. D. Kirch

Schweigger'in seyahatnamesinden: Konstantinopolis'in gerçek manzarası.

O-Yedikule (Kale) H-Ermeni Patrikliğinin Manastırı
Görüldüğü gibi Patriklik Manastırının semti Samatya'dır. (Harita:
Tarih Toplum Dergisi Şubat 1984)

Meyhaneler ile ünlü Samatya ki Kömürcüyan'ın eserinde "Burada vaktiyle birçok meyhaneler vardı ve papazlar bu meyhanelerde mest-i müdâm olurlardı" diye geçer. Ermenilerin yaklaşık 5 asır yerleşim bölgesi olmuştur. Samatya'nın Ermeniler için büyük önem taşımasının en önemli nedenlerinden biri, bu semtin 1461-1641 yılları arasında Patrikliğin bulunduğu yer olmasıdır.

Fatih 850-1465 Karaman ve Onun kentlerine hakim olduğu zaman orada bulunan Ermenilerin Samatya'ya getirilerek yerleştirilmesini ister. Bu Ermeniler önce, Surp Georg Kilisesinin arka tarafında bulunan ve deniz kenarına kadar uzanan ormanlık bölgeye çadır kurarlardı. Zamanla kilise etrafına evler yaparak yerleşirler. Samatya nüfusu kısa zamanda 1000 eve ulaşır. Bu konuda 18 yy'da Sarkis Tıbir Hovhannesyan ve Kömürcüyan da aynı bilgiyi verirler. (S.6'da 1000 hane hatta daha fazla derler)

940-1534'de Kanuni Van ve etrafındaki kentlere hakim olunca oradaki Ermenileri özellikle usta kuyumcular ve tüm sanatçıları Samatya'ya gönderir. İşte Baba Zeronların, Gümüşcü Kasbarların, Zilciyanların sayısız kuyumcuların ataları bu Van'lı kişilerdir.

Bu tarihlerde pekçok ekmekciler, tüccarlar, zanaatkarlar, Samatya'nın uzunca Ova denilen yerinde büyük evler yaparlardı ve yerleşirler. Bu kişiler içerisinde Sarı Sarraf Garabet Ağa Ekmekcibaşı olarak ünlüdür.

İstanbul Tarihi adlı kitapta "Evliya Çelebi fetihten sonra Anadolu'dan İstanbul'a getirilen halkın muhtelif yerlerine toplu bir halde iskân ettirdiğini ve bu meyanda Tokat'tan ve Sivastan getirilen Ermenilerin de Sulu Manastıra yerleştirildiklerini yazar. (Kömürcüyan 1952:80)

Samatya ister zorunlu olsun, ister isticarbağı bağlı olsun yıllarca göçmenlerin ilk olarak geldikleri ikamet yeri özelliğini taşımıştır. Bu bizlerin yapmış olduğu araştırmada kendini birkez daha göstermiş ve araştırmamızı yönlendirmiştir. Şahsen yaptığımız bu araştırmada doğum yeri itibarıyla Aile Reisi babalar seviyesinde yapılan dökümde de durum görülmüştür. Bu konuyla ilgili döküm tablosu Yöntem bölümünde verilmiştir.

Garabedian uzun yıllar Samatya'daki mahallelerin Ermenice olarak söylendiğini der. Bunlardan birkaçı şunlardır.

Paraukcu Tatyos Sok. (Bugün Pamukcu sok. var)

Demirci Osgiyen Sok. (Bugün Demirci Osman sok. var)

Balıkçı Kevork Sok. (Balıkçı Sok. var)

Berber Kalust Sok. (Şefik Sok. var)

Sarraf Hagop Sok.

Yine Garabedyan eserinde Ermenilerin çok olduğu bölgeleri şöyle sayar. Osmanlı himayesine geçtikten sonra pekçok Ermeniler İstanbul'a gelmiş ve Samatya, Narlı Kapısı ve Altı Mermeri ile yetersiz kalınca Yenikapı, Kumkapı, Kumkapı, dışı Gedik Paşa, Ka ragümrük, Topkapı, Balat, Hasköy, Pera Taksim ve yazlık olarak da Üski'dar'da Selami Ali ve Yeni Mahalle Kuzguncuk, İcadiye, Kuru- çeşme, Arnavutköy, Büyükdere (Garabedyan. 1935:47,48,49 50)'ye yerleşir.

Bugün İstanbul'da Ermeniler pekçok semtte dağılık olarak bulunmaktadır. Bu semtler arasında Bakırköy, Yenimahalle Ye- şilköy, Yeşilyurt, Feriköy, Kurtuluş, Pangaltı'yı sayabiliriz. Yazlık olarak ise Kınalı Ada başta olmak üzere Adalar, Kumburgaz Celaliye tercih edilmektedir.

SAMATYA'DA BULUNAN ERMENİ KİLİSELERİ VE AYAZMA:

SURP GEORG:

Roma devrinin en muhteşem kiliselerinden biri idi. Yanındaki manastır ile birlikte Aya Panaia Peribleptos (Hagia Parahagia Perihleptos) adını taşıdı. Bu kilise III Romanos gününde (1028-1034) 11 yy'ın ilk yarısında yaptırılır. O zamanlar mezarlık ve belli kişilerin sığınağı olma görevini de yapardı. Kilisenin yapımı için çok para harcanır ve Romanos ölünce bu kiliseye defn edilir.

İnciciyan kilise hakkında şunları der: "Bu kilise bence Du Gange'in dediği gibi Samatya kapısının yakınında olduğu için Porphyroğenetos'un Psamatia manastırı diye zikrettiği binadır."

Kilise İmparator Mikael Paleologos (1261-1283) tarafından tamir ettirilir ve imparatoriçe Teodora oğulları Konstantinos ve kralın resimleri kiliseye çizilir. (İstanbul Tarihi).

Peribleptos'un güzelliği devrin seyyahları tarafından dahi kaydedilir. Bunlar içerisinde Rus seyyahı Antuan, İspanyol Gon- zales De Claviyo, Çelebi, Kömürcüyan, Simeon, Stochove, Du Laiz, Sartini gibi seyyah ve yazarların eserlerinde muhteşemliği vur- gulanır.

1461-1641 yılları arasında Ermeni Patrikliği makamı olan Sa- matya Surp Georg Kilisesi 1722'de tamir ettirilir. III. Ahmet'in mimarı Arapoğlu Mildon tarafından tamirat işi yürütülür. 1782'de çıkan yangında kilise tamamen yanar. 22 yıl harabe olarak kalır

ve 1804'de yine yapılır. Fakat bu kez de 1866'da çıkan Büyük Samatya yangınında kül olur. 1886-87 senelerinde bugünkü şekliyle yapılır. Surp Georg Kilisesinin hemen yanında bir ayazma ve Sahakyan Nunyan okulu vardır.

İnciciyan Surp Georg Kilisesinin yanında bulunan sarnıç ve ayazmadan dolayı Sulu Manastır adının Türkler tarafından verildiğini belirtir. (İnciciyan.1976:41). Bu ayazma bugün Surp Garabet adını taşır. İbadet için salı günleri açılmakta ve günlük ayin orda yapılmaktadır.

Surp Georg Kilisesine bağlı olan Altımermer Kılhatir Surp Hagop Kilisesi 1858'de tahta olarak yapılır. Yapımından 38 yıl sonra tamirata sokulur ve kilise yenilenir.

Սուրբ Գեորգ
Վ. Գեորգ եկեղեցի և Սահակյան վրձ.

SURP GEORGE'S ERMENİ KİLİSESİ

MİNYATÜRLERDE VAFTİZ

ESAS KONU

VAFTİZ:

İnsan hayatı ve doğa için vazgeçilemeyecek bir niteliğe sahip olan su yüzyıllardır onun yaşamını etkileyip farklı bir saygıya neden olur. İnsanlık inanç tarihine uzanabildiğimiz kadar baktığımızda suya sadece önem verilmeyip tapınıldığı da görülür. Geçmişte ve bugün su dini törenlerin veya tapınmaya hazırlığın bir parçası olmuştur. İki evrensel dinde de özel bir yere sahiptir.

Müslümanlıkta şartı yerine getirmek için suyun varlığı apteste gerekirken, Hristiyanlıkta kişiyi kilise üyesi yapan törende yine gerekli olmaktadır.

1- VAFTİZ NEDİR?

Kelime olarak gömmek, batırmak anlamına gelir. Vaftiz su ile yıkanma olarak kendini maddeleştiren bir sırdır ki başlangıç günahından kurtuluşun ve ruhsal açıdan yeniden doğuşun simgesidir. Vaftizin amaçlarını şöyle açıklayabiliriz. a) Günahlardan yıkanma b) Kutsal Ruh'la dolma ve kilise üyesi olma.

Vaftiz olan kişi Kutsal ruhu alır ve kilisenin üyesi olur. " Bu yeni hayata "İnayet Hayatı" denir. Böylelikle Tanrı'nın evladı olan kişi Tanrı'ya Baba diyebilir." (İannitto, 1982:147)

Ermeni Kilisesinde vaftiz, Aziz Üçlük ismine çocuğu su içerisine batırarak yapılır. Su içerisine sokmak ölümün, batırmak gömülmenin, sudan çıkarma ise ruhun dirilişinin yani Kıyamın simgesidir.

" Yahut bilmez misiniz ki Mesih İsa'ya vaftiz olunanlarımızın hepsi onun ölümüne vaftiz olunduk- İmdi onunla beraber vaftiz vasıtası ile ölüme gömüldük ta ki Baba'nın izzedi ile Mesih ölümlerden kıyam ettiği gibi, biz de böylece hayat yeniliğinde yürüyelim." (Romalılar 6:3-4)

Su içerisine girerek İsa Mesih ile birlikte öldüğünü, suya batırıldığında Onunla gömüldüğünü böylece ölümün günalar için gerçek olduğunu gösterir. Sudan çıkarak temizlenir ve yeniden doğar. Burada eski ademi gömer, yeni adem olarak doğar.

Konu vaftiz olduğu için Hristiyanlık öğretisiyle çok yakından ilgilidir. Vaftize İncil'de nasıl değinildiğine bakarsak konuyu daha iyi anlamamız mümkün olabilir.

2- VAFTİZİN İNCİLDEKİ YERİ:

Vaftiz bedenin kirinin atılması değil, fakat Allaha doğru iyi

vicdanın dileğidir." (Petrus 3:90)

İşte İncil'de vaftiz bu şekilde açıklanır. Kitab-ı Mukaddes'in Eski Ahit bölümünde ki İsa'dan önce yazılmıştır, çeşitli peygamberlikler yapılarak dünyaya bir kurtarıcının geleceği bildirilir. Bu kurtarıcı gelmeden önce de O'nun geleceğini müjdeleyen bir kişi dünyaya gelecektir. Peygamberliklerden birkaçı şöyle der:

"İşte senin yüzünün önünde habercimi gönderiyorum. O senin yolunu hazırlayacaktır." (Malaki 3:1)

"Çölde çağıranın sesi; Rabbin yolunu hazırlayın Onun yollarını düz edin."

Hristiyanlık inancına göre bu kişi vaftizci Yahya Peygamberdir. Kendisi de İncil'in içerisinde yer alan sözlerde bunu doğrular ve halkı vaftiz eder. O bölümün sözleri de şunlardır: "Ve vazederek diyordu. Benden sonra benden daha kudretlisi geliyor. İğilip onun çarıklarının başını çözmeğe ben lâayık değilim. Ben sizi su ile vaftiz ettim fakat o sizi Ruhu Kudüsle vaftiz edecektir. (Markos 1:7-8)

"Halk beklemekte iken hepsi Yahya hakkında acaba Mesih midir diye yüreklerinden düşündüler. Yahya onların hepsine cevap verdi. Gerçi ben sizi su ile vaftiz ediyorum fakat benden kudretlisi geliyor ki Onun çarıklarının tasmaını çözmeğe layık değilim : O sizi Ruhulkudüsle ve ateşle vaftiz edecektir." (Luka 3:15-16)

"Ve Yahyadan sorup kendisine dediler. Öyle ise sen Mesih, İlyas ve peygamber değilsin de niçin vaftiz ediyorsun? Yahya onlara cevap verip dedi. Ben su ile vaftiz ediyorum, aranızda biri duruyor da , siz onu bilmiyorsunuz : benden sonra gelen odur. Ben onun çarığının başını çözmeğe lâayık değilim." (Yuhanna 1:25-27)

Yahya Peygamber İsa'nın yolunu hazırlayan bir kişi olarak vaftizlere başlar. Bu vaftizlerle Hristiyanlık alemindeki vaftiz adeti başlar. İsa da bu geleneğe uyarak vaftiz olur. O Hristiyanlık : inancına göre günahsızdır. Buna karşılık tüm insanların günahı için vaftiz olur. Konuyla ilgili olarak İncil'de "O zaman Yahya tarafından vaftiz olunmak için İsa Galile'den Ürdün'e Yahya'nın yanına geldi. Fakat Yahya ben senin tarafından vaftiz olunmağa muhtacım sen bana mı geliyorsun? diyerek önüne geçmek istiyordu. Fakat İsa cevap verip ona dedi. Şimdi bırak çünkü her salâhı böylece yerine getirmek bize gerektir. O zaman Yahya onu bıraktı." (Matta 3:13-15) yazılıdır.

"İnsanlar herkesin önünde günahlarını itiraf ediyor, pişmanlık

alameti olarak da suya girip Yahya'nın onlara yaptığı vaftizi kabul ediyorlardı. Yahya'nın ismine takılan vaftizci "vaftiz eden" lakabı yaptığı işi hatırlatır. (Jomier 1984:18)

"Yahya'nın vaftizi duyulan pişmanlıktan ötürü günahları temizliyebiliyordu; gerçek vaftiz ise Ruhun akımı ile temizleyecekti insanları (İbit:19)

İsa vaftiz olduktan sonra öğrencilerini toplar. Onlarla birlikte gezer ve vaaz eder. Bu yeni din sevgi, adalet dinidir. Bazı kişilerin ise işine gelmemektedir. Yine Eski peygamberliklerin belirttiği gibi yakalanarak götürülür. Haça gerilir ve üç gün sonra kıyam eder.

Birkaç cümlede toparlamaya çalıştığımız Hristiyanlık inancında vaftizin İsa ile birlikte değişik bir içerik kazandığı görülür .

Vaftiz olan bir kişi çeşitli özelliklere sahip olur. Resulî mektuplarda bunları şöyle bildirilir. .

"Mesih'e vaftiz olunanlarınızın hepsi Mesih'i giyindiniz" (Galatyalılara Mektup 3:27)

"Şimdi onunla beraber vaftiz vasıtası ile ölüme gömüldük, ta ki Baba'nın izzeti ile Mesih ölümlerden kıyam ettiği gibi biz de böylece hayat yeniliğinde yürüyelim." (Romalılara Mektup 6:4)

Konuyla ilgili olarak birinci Korintoslulara Mektup 12-13 ve Titus'un Mektubu 3:3-6'ya bakılabilir.

Vaftiz aracılığıyla kişi kutsal ruha sahip olur. "İsa vaftiz olunup hemen sudan çıktı ve işte gökler açıldı ve Allahın Ruhunun güvercin gibi inip üzerine geldiğini gördü." (Matta İncili 3:16)

"Yahya şahadet edip dedi: Ruhun gökten güvercin gibi indiğini gördüm ve onun üzerinde kaldı." (Yuhanna İncili 1:32)

"Bilmez misiniz ki Allahın mabedisiniz ve Allahın Ruhu sizde durur." (I. Korintoslular Mektup 3:16)

Konuyla ilgili olarak Markos İncili 1:9-11, Luka İncili 3:21-22 Efesoslulara Mektup 1:13 ayetlerine bakabilirsiniz.

Ermeni Kilisesi kiliseye giriş ve hristiyan olma şartı olarak vaftizi tüm sırlardan üstün tutar. Vaftiz olmayan bir kişi kilisede düğün yapamaz cenazesi kaldırılmaz ve diğer kilise nimetlerinden yararlanamaz.

A- ERMENİ KİLİSESİ SIRLARI (MYSTERION- SACRAMENTUM)

Ermeni Kilisesi doğu ve Batı kiliseleri ile birlikte aşağıda sayılacak olan kutsal sırları kabul eder. Kutsal sırlar görülebilir

şekilde kişinin ruhuna Tanrı tarafından iletilen görülmez inayetlerdir. Bu sırların yerine getirilmesinde maddeler rol oynar: fakat bu maddelerin gerisinde Kutsal Ruh aracılığıyla Tanrısal değer ve içerik taşıyan bir özellik yatar diye inanır Ermeni Kilisesi.

Ermeni Kilisesi sırların(mysterion) yerine getirilmesinde başlıca üç noktayı şart tutar.

1- Şekil olarak doğru uygulama.

2- Kilise tarafından o işi yapabilir diye onaylanıp vazifelen-dirilmiş özel kişiler tarafından gerçekleştirilmesi.

3- Herbir sırrın gerçekleştirilmesi esasında kendine has madde-araçların kullanımı.

ERMENİ KİLİSESİNİN SIRLARI ŞUNLARDIR.

1- Vaftiz

2- Mühür (Güçlendirme, Kuvvetlendirme

3- Kutsal İlişki (Communion, Communis, Efkaristya, Kutsal Müşareket).

4- Tövbe= Günahları itiraf ve pişmanlık.

5- Kahinlik- El koyma

6- Evlilik

7- Hastalar için özel dua

Bizlerin bu konuya bakma nedeni vaftiz töreninin Ermeni Kilisesi sırlarından olması ve bir tören esnasında üç sırrın gerçekleşmesidir. Eğer sırların içeriğini bilmezsek konuyu yakalamamız zorlaşır. Bu nedenle Vaftiz töreni sırasında kişiye verilen üç inayete teker teker bakılacaktır.

B-VAFTİZ - MÜHÜR - COMMUNION MYSTERIONLARI

Bundan önceki açıklamalarda değinildiği gibi vaftiz kişinin kiliseye kabul edilip onun üyesi olma törenidir. Bu tören sırasında çocuk üç inayete sahip olur.

1- Vaftiz edilir (Birinci sırdır)

2- Kutsal yağ ile kuvvetlendirme (İkinci sırdır)

3- Communionu alır(Üçüncü sırdır)

Daha önceki bölümde vaftizin ne demek olduğu üzerinde durulmuştu. Buna şunu ekleyebiliriz. Vaftizi yapan kişi mutlaka kilise tarafından görevlendirilmiş ve en az rütbesi papazlık olan biri olmalıdır. Çünkü Hristiyanlıkta vaftiz İsa'nın öğrencileri tarafından bizlere kadar kilise aracılığı ile gelmiştir. Resuli bir kilise olan Ermeni Kilisesi de tarihte vaftiz yapma yetkisini sadece Episkopos-

lara vermiş iken 3yy'da papazlara da bu yetkiyi verir. Buna neden yüksek dereceli din adamlarının sayıca az olması sonucu halka yetersiz gelmeleri ve yetişmelerinin uzun bir zaman almaları olur.

Vaftiz olan bir kişi şu özellikleri kazanır.

1- Kilisenin üyesi olur.

2- İlk günahından kurtulur.

3- İkinci kez ruhta doğmuş kabul edilir.

Mühür=(Kuvvetlendirme, Güçlendirme) Vaftiz Töreninin devam niteliğindedir. Kilise vaftizi ve mühürü aynı törende birleştirmiştir. Mühür İsa'nın vaftizinden hemen sonra göğün yarılıp kutsal ruhun üzerine inmesinden kaynağını alır.

"Yahya şahadet edip dedi: Ruhun gökten güvercin gibi indiğini gördüm, ve onun üzerinde kaldı."(Yuhanna 1:32)

"Ve vaki oldu ki, bütün halk vaftiz edilirken İsa dahi vaftiz edilmiş olup dua ettiği zaman, gök açıldı, ve Ruhulkudüs, bedenleşmiş bir surette güvercin gibi, onun üzerine indi, ve gökten: Sen benim sevgili Oğlumsun, senden razıyım diye bir ses geldi."(Luka 3:21-22)

"O günlerde vaki oldu ki, İsa Galilenin Nâsıra şehrinden gelip Ürdün'de Yahya tarafından vaftiz olundu. Hemen sudan çıkarak, göklerin yarıldığını gördü ve kendi üzerine Ruhun güvercin gibi indiğini gördü; ve göklerden: Sen benim sevgili Oğlumsun senden razıyım, diye ses geldi."(Markos 1:9-11)

"İsa vaftiz olunup hemen sudan çıktı; ve işte gökler açıldı, ve Allahın Ruhunun güvercin gibi inip üzerine geldiğini gördü."(Matta 3:16)

Kutsal ruhu kabul etme mysterionudur(sırrıdır).Literatürde genellikle kuvvetlendirme olarak geçen mühür ermenicesinin tam karşılığıdır. Ermenicede halk arasında vaftiz törenine "Gınunk" denir. Bu da "Ginkel" yani damgalamak, mühürlemek kelimesinden türemiştir.

Mühürün anlamı şudur. Vaftiz olan bir kişi günahları af olunup yeni hayata geçer. Mühür ile vaftiz olan kişinin ruhu kuvvetlenir., iradesi aydınlanır. Böylece bütün deneylere karşı koyabilmek için kuvvet kazanır. Tek bir cümleyle verecek olursak mühür kutsal Ruhun inayetlerini hayatta daha fazla kuvvetlenebilmek için kazanmadır.

Bu işlem sırasında MÜRON denilen bir yağ kullanılır. Bu yağ 40 değişik çiçek türü ve zeytinyağı ile her 7 yılda bir hazırlanır. Başepiskopos tarafından da kutsanarak tüm Ermeni kiliselerine gönderilir. Müronun içerisinde bulunduğu kap kuş şeklindedir. Bunun

anlamı şudur. Nasıl ki İsa Mesih vaftiz olduğu zaman gök yarılıp Kutsal Ruh bir beyaz güvercin şeklinde onun üzerine indiyse aynı şekilde güvercin biçiminde olan bu yağdanlıktan damlatılan müron ile vaftiz olan Kutsal Ruhun inayetlerine sahip olur. Çocuk yıkan-dıktan sonra yağ ile kutsanır.

Vaftiz töreninde Mühürün devamı veya içinde sayabileceğimiz çocuğun ağızına Communion parçası verme anlam olarak ekmek ve şara-bın kutsanıp kilisenin imanlı üyesine sunulmasıdır. Vaftiz töreni sırasında özel olarak Communion töreni düzenlenmez. Çocuğun ağızına verilen Communion daha önceden törene iştirak edemiyenler için sak - lanan parçadandır.

Communion mysterionu tanrı ve imanlılar ile ilişkiye geçme ve birleşme demektir.

Communion göksel ve ölümsüz sofradan yemek demektir. Onunla İsa Mesih imanlıların kalbine girer ve imanlıları birleştirir. O ölümsüz hayat verir ve alındığında ölümsüzlük ümidi kazanılır.

".....Hepimiz bir beden olmak üzere bir Ruhta vaftiz olunduk ve hepimize bir Ruhtan içirildi." (I. Korintoslulara 12:13) (Yuhana 6:55) (Luka22:30) Bu açıklamaları yapan ayetlerdir.

Bu mysterion temelini şu olaylardan alır.

"Onlar yemek yerken, İsa ekmek aldı, şükran duası edip parça-ladı ve şakirtlere verdi ve dedi. Alın, yiyin, bu benim bedenimdir. Ve bir kâse alıp şükretti ve onlara vererek dedi: Bundan hepiniz için. Çünkü bu benim kanım, günahların bağışlanması için bir çokları uğrunda dökülen ahdin kanıdır."(Matta26:26-28)

"Onlar yemek yerlerken ekmek aldı, şükran duası edip kırdı, ve onlara vererek dedi. Alın bu benim bedenimdir. Ve bir kâse aldı, şükredip onlara verdi: hepsi de ondan içtiler. Ve onlara dedi: Bu be-nim kanım, birçokları için dökülen ahdin kanıdır."(Markos 14:22-24)

"Ve İsa ekmek aldı ve şükrettikten sonra onu kırdı. Bu sizin için verilen benim bedenimdir:bunu benim anılmam için yapın diyerek onlara verdi. Ve akşam yemeğinden sonra Bu kâse sizin için dökülen benim kanımla olan yeni ahittir, diyerek aynı suretle kâseyi de on-lara verdi." (Luka 22:19-20)

"İsa onlara dedi:Doğrusu ve doğrusu size derim: İnsanoğlunun etini yiyip kanını içmedikce, kendinizde hayat yoktur. Benim etimi yiyip kanımı içenin ebedi hayatı vardır."(Yuhanna 6:53-54)

".....Bu ekmeği her yediğiniz ve kâseyi içtiğiniz zaman, kendisi

gelinceye kadar Rabbin ölümünü ilân edersiniz."(I. Korintoslulara 11:26)

Communion= Kutsal Müşareket Ermeni Kilisesinde Surp Badarak denilen bir tören sırasında gerçekleştirilir. Bu törende vaftiz olmamış kişiler kutsanmış sofradan (ekmek-şarap) pay alamaz. Aynı zamanda sofraya yaklaşmanın küs olmaması gerekir.

"İmdi takdimeni mezbahta arzederken, kardeşinin sana karşı bir şeyi olduğu hatırına orda gelirse, takdimeni orada bırak ve git, önce kardeşin ile barış ve o vakit gel takdimeni arzet"(Matta 5: 23-24) dediği gibi. Çünkü bu sofraya sevgi sofrası olarak bilinir.

Törende kullanılan ekmek Lütirjiyi icra edecek olan kişi tarafından (ki bu en az **papazlık** derecesinde olabilir) hazırlanır. Özellikle mayasız hamurdan yapılmasıdır. " (I. Korintoslulara 5:78) açıklandığı gibi." Yaklaşık 2 saat süren bu törende okunan parçalar temelini Kitab-ı Mukaddesten alınmıştır.

Ermeni Kilisesi isteyen kişinin günde bir kez olma şartıyla communiona yaklaşmasını uygun görür. Yalnız oruç zamanı communion verilmez ve böylece kişiye ne kadar büyük bir sırta yaklaştığı İsa'nın Haçının ona neler kazandırdığı vurgulanır.

3- VAFTİZ TÖRENİ:

Ermeni Kilisesi vaftiz törenleri için mimari yapısında özel bir bölüm ayırmıştır.

Ermeni kilise mimarisi incelenirse giriş kapısının tam karşısında (daima doğuya doğrudur) bir apsisin var olduğu görülür. Bu apsis normal düzeyden yaklaşık bir metre kadar yüksekte bulunur. Bu kısımda kutsal Litürji gerçekleştirilir. Apsise çıkmadan önce kilisenin içerisinde Ermenicede tas diye adlandırılan bir bölüm vardır. Bu bölüm doğuya bakan büyük apsis ve kuzey ile güneyde bulunan iki odacığın birleştiği bir yerdir. Dini rütbesi olan kişiler burada durabilir. Kilisenin içinden özel olarak geçirilen tahta çemberler ile halkın bulunduğu bölgeden ayrılmıştır.

Bema (Tas) denilen bu kısma bakan odacıklardan sağ taraftaki töreni yönetecek veya yapacakların üstlerini giyinmeleri için hazırlanmıştır. Sol taraf ise papazlıktan küçük rütbeli okuyanların giyinmesi için hazırlanmış gömleklerin saklandığı dolaplar, küçük bir apsis ve vaftiz havuzundan ibaret bir odacıktır. Her ikisinde de küçük apsisler vardır. Çocuğun esas olarak vaftizinin yapıldığı yani yıkandığı yer burasıdır. Çoğu kez bu mimari yapıyı bilmeyen bir kişi

burada vaftiz havuzunun varlığından haberdar olmaz. Çünkü bu kısım duvarın içine gömülüdür ve etrafı özel dolaplarla kapalıdır.

Çocuğun vaftizinin burada olması şart tutulmaya çalışılır. Fakat bir çocuk ölüm derecesinde hasta ise evde vaftiz yapılmasına izin verilebilir. Eğer bir yerde kilise yok ise yine vaftiz evde veya uygun bir ortamda yapılabilir denmektedir, Terenik Episkopos'un kitabında. Bu kurallar Ermeni Kilisesi yapısını, törenlerde yapılması gerekenleri anlatan Kilise Ayinleri yani "Maşdos" ismi verilen kitaplardan derlenmiştir.

Ā- TÖRENE HAZIRLIK:

Çocuk için seçilen vaftiz babası ki bu kişi genellikle düğün sırasında haçı tutan sağdıçtır, aile ile ilişkileri kuvvetli olan biridir. Aile ile birbirlerine gelip giderken ufak ufak çocuğun vaftizini duyururlar. Bir gün çocuğun vaftizini evine gelip özel olarak teklifte bulunur ve ona göre uygun bir zamanda yapmasını ister. Her iki tarafın isteğine bağlı olarak tarih tesbit edilir.

Vaftiz Babası kiliseye giderek kilise saatini de ayarlar ve patrikhaneye baş vurarak vaftiz için gerekli işlemleri tamamlar. Burada Vaftiz Babasının işi kısmi olarak bitmiş demektir. Vaftiz Babasının eşinin görevi başlar. Eğer evli değil ise Vaftiz Babasının annesi, kızkardeşi veya bir yakını bu vazifeyi yüklenir. Çocuğa giydirilecek elbiseleri, vaftiz babasına törende verilecek havlu ve örtüyü hazırlar. Diğer taraftan çocuğun anne babası davetiye bastırıp veya ağızdan tüm yakın dost, akraba, arkadaşlarına törenin olacağı haberini verir. Tören çıkışında halka verilecek kutuları ve vaftiz babası için hazırlanan özel kutuyu tamam ettikten sonra tüm ailenin o gün giyineceği giysileri tamam eder. Tören sırasında gerek vaftiz babası ve ona refakat eden eşi, gerekse çocuğun ailesi çok şık giyinmeye özen gösterir.

Tören günü vaftiz babası çocuğun evine gidip çocuğu alır ve birlikte kiliseye giderler. Gelen davetlileri teker teker karşılayıp hoşgeldin yaparlar. Diğer taraftan kilise tören sırasında kullanılacak özel mumları ve suyu hazırlamıştır. Vaftiz Babası Törende kullanılan mumları tören sonrasında alarak çocuğun ailesine verir. Bu mumlar vaftiz olanın sembolik olarak aydınlandığının işaretidir. Vaftiz sırasında sürülen yağın çocuğun hayatında öncü olması ve tanrısal bilgide-yolda aydınlanması için yol gösterici olması dileğindedir.

B- KİLİSEDE YAPILAN TÖREN:

Vaftizin ilk kısmı pişmanlık diyebileceğimiz bölümdür. Vaftiz Babası ve törende hazır bulunanlar çocuk ismine pişmanlıklarını belirtip Tanrı'dan af dilerler. Bu apsisin ön tarafından bulunan Bema dediğimiz bölümün önünde olur. Tüm davetliler ve okuyanlar bu esnada apsis yönünden kapıya dönerler ve pişmanlık duası kahin ağzıyla söylendikten sonra iman hayatına ve tanrısal ışığa yani apsis yönüne dönülür. I. Evrensel Konsey'de hazırlanan iman ikrarı okunur. Çocuk vaftiz babasının kucağında vaftizin yapılacağı bölüme özel ilahiler eşliğinde geçilir. Töreni yapan kahin vaftiz havuzunda bulunan suyu kutsar. Bu sırada çocuk annesi tarafından soyundurulur. Vaftiz babası ise boynundan kollarına kadar uzanan beyaz bir bez ve üzerine yine beyaz olan bir havlu örtülür. Soyundurulan çocuk vaftiz babasının kucağına verilir. Suyun kutsanması bittikten sonra kahin vaftiz babasına dönüp sorar.

-Vaftiz olacak bu çocuk ne istemektedir?

-İman, ümit, sevgi ve vaftiz. Vaftiz olup kötü ruhlardan arınmak, günahlarının silinmesi, tanrıya yararlı olmak,

Bu üç kez tekrarlanır kahin ve vaftiz babası arasında . Sonra kahin çocuğun ismini sorar. Onu alarak havuzda ayaklarından beline kadar suya gömer. Üç kez bu şekilde batırıp çıkarır ve başından avucuyla aldığı suyu döker ve tüm vücudunu yıkar. Yıkanan çocuk vaftiz babasının kucağına kahin tarafından verilir. (Bu esnada kutsal kitabın Matta bölümü okunur).Kahin Müronla çocuğun ağız, sırt, ayak, el, kalp, alın, kulak, burun, göz kısmını yağlar. Böylece çocuk güçlendirilmiş(Mühürlenmiş) olur. Vaftiz babasına refakat eden eşi çocuğun kafasına hemen şapka, ellerine eldiven, ayaklarına da çorap geçirir. Bunlar beyazdır ve özel olarak hazırlanmıştır.

Kuvvetlendirme işleminden sonra yine kilisenin iç kısmına geçirilir. Kahin çocuğu vaftiz babasının kucağından alıp yukarı, apsis kısmında secde eder ve onun çocukken vaftiz olup kendisine secde kıldığını (yani Tanrı'ya) ve tanrısal ışığı aldığını belirtir. Böylece Tanrı'ya kendisini hediye ettiği belirtilir. Kahin hemen çocuğa communion parçası verir böylece ölümsüz hayatın sahibi olur. Kahin çocuğa communion verirken onu vaftiz babasının kucağına vermiştir. Kendi de yukarı apsisden iner, çocuğun annesi vaftiz babasının elini öpüp çocuğu alır. Kutsal Kitaptan bir bölüm okunur ardından Gök-sel dua okunur. Kahinin tüm bulunanları kutsamasıyla tören sona erer.

Çocuk, Vaftiz babası, eşi, çocuğun annesi ve yakınları tarafından içeri götürülür. Vaftiz babasının eşi çocuğu tam takım giyindirir. İç, çamaşırından, ayakkabı ve mantosuna kadar. Üst giysi mevsime göre değişebilir ama herşeyin beyaz olması kaidedir. Çünkü beyaz kurtuluş ve sevinç sembolüdür. Temizliği gösterir. Çocuğun giyindirilmesi bitince yine kilisenin iç kısmına geçilip tebrikler kabul edilir.

Okuyucuya sunulan bu vaftiz töreni eskiden yapılan veya yapılması gereken törenlerden başlıca şu farkı gösterir. Çocuk doğduktan sekiz gün sonra kiliseye götürülüp sunulmalı ve vaftizi yaptırılmalı der eski Maşdoslar ki kilise kanunları diyebiliriz. Bugün bir bebek doğduktan sekiz gün sonra vaftiz yapılacaktır diye zorunluluk yoktur. Bunun nedeni çeşitli olabilir. En başta yurt dışında bulunan vaftiz babasının veya sanın gelmesi beklenmekte ve o zaman vaftiz yapılmakta. Bunun yanı sıra bebeklerin hasta olma olasılığı ile karşılaşmamak için mevsimin uygun olmasına bakılmakta, iyi bir vaftiz babası aranmakta veya hazırda var ise her iki aile için uygun zaman aranmaktadır.

İkinci sebep olarak anneler vaftiz sırasına hazır bulunmaması gerekirken hazırlı bulunmalarıdır. Bunun nedeni ise şudur. Çocuk doğduktan sekiz gün sonra vaftiz edilmelidir denmişti. Eski Ahit'e göre anne bu süre içerisinde daha doğrusu annenin doğum yaptıktan kırk gün sonrasına kadar kiliseye veya havraya gitmesi yasaktı. Çünkü anne bu devrede kirli olarak kabul ediliyordu. Bu nedenle bebek annesi olmadan vaftiz babası tarafından götürülüp vaftiz ettirilirdi ve özel bir tören dahilinde annenin evine gelip çocuğu ona teslim ederdi. Bugün sekiz gün içerisinde vaftizin yapıldığı pek görülmemektedir. Bu nedenle anneler törende hazır bulunmakta ve çocuğu vaftiz babasının elini öperek kilisede teslim olmaktadır.

Tören esnasında neler okunup, tarih boyurca ne gibi sözel değişiklikler olduğunu öğrenmek isteyenler Cemcemyan ve Kalustyan'ın "Maşdos" kitaplarından yararlanabilirler.

Ç- TÖREN SONRASI:

Vaftiz babasına kiliseden çıkarken hazırlanan büyük kutu hediye edilir. Bu kutu, vaftiz babası tarafından tebriğe gelenler olursa onlara kendi evinde tutulur.

Tebrik ve fotoğraf çekiminden sonra tüm davetliler bundan yaklaşık onbeş yıl önce adet olduğu gibi bugün zenginler de yapmaktadır,

yemeğe davet edilip götürülür veya sadece yakın akrabalarla vaftiz babasının eşi yakınları alınıp yemeğe götürülür. Bu çocuğun ailesinin isteğine bağlı olarak evde veya dışarıda bir gazinoda olabilir.

Kilisede tebrik sırasında çocuğun annesi bayanları salı günü çocuğun yıkanmasına gelmeleri için davet eder. Tebrik bitince yakın akrabalarla fotoğraf çekilir ve davetlilerin getirdiği hediyeler çocuğun evine götürülür.

Yukarı kısımda çocuğun annesi yıkama için salı gününe bayanları evine davet eder demiştik. Bu pazar günü vaftiz yapıldığı için salı diye tesbit edilmiştir. Çünkü çocuk vaftizden üç gün sonra yıkanır. Çocuğun annesi ve yakınları pazartesi ve salı günü misafirler için hazırlık yapar. Mümkün olduğu kadar çok börek, pasta çeşitleri özellikle evden hazırlanır. İçecek olarak havanın sıcaklığına göre çay veya soğuk meşrubatlar da ayarlanır. Salı günü büyük bir odaya masalar hazırlanır. Gelen halk başka bir odaya alınır hoş geldin yapıp likör, şeker ikram edilir. Vaftiz babasının eşi de o gün erken gelip çocuğun annesine yardımcı olur. Halk çoğalınca herkesin görebileceği bir yere büyük bir örtü serilip üzerine de leğen konulur. Ilık su getirilip çocuk soyundurulur. Yıkama işlemini vaftiz babasının eşi yapacaktır. Çocuğun annesi çocuk yıkanırken ıslanmasın diye vaftiz babasının eşinin beline bir önlük bağlar, bu önlük giderken yine ona hediye edilip o günün hatırası olarak verilir.

Çocuk yıkanırken tüm davetliler ya leğenin içine veya ötünün üzerine para atar. Tabi çocuğu yıkayan vaftiz babasının eşi de ya yıkamaya başlamadan önce ya da yıkama bitince parayı koyar. Çocuğun üzerini yine vaftiz babasının eşi, almış olduğu iç çamaşır çorap ve kıyafeti giydirir. Sonra paralar sayılır ve kaç lira olduğu bulunanlara söylenir. Ortada bulunan leğen, su kaldırılır getirilen hediyeler herkese teker teker kimin tarafından getirildiği de söylenerek okunur ve teşekkür edilir. Bu okuma vaftiz babasının eşi tarafından veya onun görevlendirdiği biri tarafından yapılır.

Artık sıra sofralara geçmeye gelmiştir. Herkes masaların hazırlandığı odaya davet edilir. Birbirlerini tanımayanlar varsa o gün tanışır ve masa başı sohbeti genelde 16'dan 20'lere kadar sürer. Herkes teşekkür edip çocuğun annesini ve vaftiz babasının eşini kutladıktan sonra teker teker ayrılır.

Çocuğun annesi ve yakını olan genç kızlar evin toplanmasına yardım eder. Akşam genellikle çocuğun babası vaftiz babasını alıp eve gelir. Onlar da gittikten sonra tören halkası tamamlanmış olur. Çocuk artık iki aile arasında bir bağıdır. Onlar tarafından yetiştirilecektir. Böylece vaftiz olayı bir seri sosyal ilişkilerin geliştirilmesine neden olur.

4- YAŞA BAĞLI OLARAK VAFTİZ TÖRENİ:

Ermeni Kilisesinde vaftiz Töreni tip olarak tektir. Okunan dualar aynısıdır. Fakat yaşa bağlı olarak bir ayırım yaparsak farklılık görülür.

1- Ergenlik çağına kadar olanların vaftizi

2- Ergenlik çağında ve daha sonrası olanlar.

Ergenlik çağına kadar olan kişiler akıl baliğ olmadığı için ona vaftiz babası(God father -Gınkahayr) denilen kişi kefil olup kiliseye söz verir. Ergen ve daha erişkin olanların ise böylesi bir zorunluluğu yoktur. İsterlerse vaftiz babasını kendileri seçebilirler. Bu kişi kilise bilgisinde aydınlatacak ve yardımcı olacaktır. Ondan tam olarak sorumlu değildir. Kendi akılbaliğ olduğu için hareketinde özgürdür.

Bir erişkinin Hristiyan olması istenir ve bunun devamında vaftiz olma gereği duyulursa en az üç hafta önce ne zaman vaftiz olacağı kararı alınmalıdır.

Bu süre zarfında genç kilisenin öğretilerini ve imanını öğrenmelidir. Herşeyden önce vaftizin önemini ve onun neyi simgelediğini öğrenmeli sonra

- a) Aziz üçlüğün ne demek olduğunu.
- b) Varlıkların yaradılış ve varoluş sebebini
- c) İsa Mesih'in doğumunu ve onun öğretilerini
- d) Haçın anlamını, gömülme, kıyam ve ikinci gelişi,
- e) Bütün canların kıyam edeceğini ,
- f) Bunların kubülunu kötü ve iyiyi ayırt edebilmeyi
- g) Herbirinin işine göre anlam ve önemini bilmelidir.(Kalustyan: 1985. 39)

Tören sırasında ise şu benzerlik ve farklılık vardır.

- a) Okunan dualar aynıdır.
- b) Her iki grup da ilk etapta üç mysterion ile tanışırlar.
- c) Küçük vaftizinde çocuğun vücudu üç kez suya batırılırken büyükte sadece baş batırılır.

d) Mühürde büyüklerde sadece alın yağlanır. Küçüklerde ise fazla yer yağlanır.

e) Kutsamadan sonra çocuklara vaftiz babasının hazırladığı beyaz elbiseler giydirilirken büyüklerde kilisenin hazırladığı özel beyaz gömlek giydirilir.

f) Küçüklerin vaftizinde çocuk yerine vaftiz babası konuşup söz verirken büyüklerde kişi kendi konuşup söz verir.

g) Çocuklarda 3. gün yıkama töreni olurken büyüklerde böylesi birşey şart değildir.

5- VAFTİZ BABASI KİMDİR?

Vaftiz ufak iken yapılmışsa vaftizi yapılan çocuk kendisine verilen nimetlerin bilincinde değildir. Bunun için kilise çocuk için kefil olup onu kilisenin ve dinin öğretileri doğrultusunda yetiştirmeye söz verecek çocuğun çekirdek ailesi dışında bir erkeğin bu vazifeyi üstlenmesini ister. Bu erkek, çocuk bilinçlenene kadar onun imanından sorumlu tutulur. İşte bu kişiye vaftiz babası "Gın-kahayr" "God Father" denilir.

Vaftiz babası çocuğun diğer kardeşlerinin vaftiz babası olabileceği gibi ki genel istek budur, anne-babasının da düşün sırasında hacını tutan kişi olabilir.

Ermeni Kilisesi Vaftiz babasında birtakım özelliklerin var olmasını şart koşar. Bu şartlar sırasıyla şunlardır. Vaftiz babası yetişkin olmalıdır. Yetişkin olmayan bir kişinin kucağına vaftiz için çocuk vermek doğru değildir. Vaftiz babası imanlı bir insan ve kilisenin üyesi olmalıdır. Vaftiz babası başka din ve mezheplerden olamaz. Akılbaliğ olmayan erkek çocuklar ve kadınlar da vaftiz babalığı yapamazlar. Kendi kilise üyesi olmadığı takdirde çocuğu kiliseye sunamaz. Vaftiz babasının vazifesi çocuğun kilise öğretilerinde yetiştirip sorumluluk duymasını sağlamaktır. Bunun için kilise geleneklerini ve Kutsal Kitabı iyi bilmelidir. Özellikle iman ikrarı duasını bilmesi arzu edilir. Bu demek değildir ki ailenin bu konuda hiçbir sorumluluğu yoktur. Aksine çocuğun ailesi ve vaftiz babası işbirliği içinde olmalı ve içerisinden herhangi biri ölürse çocuğun eğitim sorumluluğu tamamen diğerinin üzerine düşer.

Vaftiz babası olacak bir kişi Ermeni Kilisesinin adet-geleneklerini ve ananeleri hakkında mutlaka bilgi sahibi olmalıdır. Dini bilgisi olmayan kişiyerin ise vaftiz babası olarak seçilmemesi gerekir. Fakat vaftiz babası adayı öğrenmek ister ve bu konu ile ilgili

bir din görevlisi öncülüğünde çalışmaya söz verirse isteğini açıklarsa vaftiz babalığı kabul edilebilir. Tören sırasında yapacak ve söyleyeceklerini öncelikle tam bir şekilde öğrenmiş olmalıdır. Papazın sorularına tam cevap vermelidir.

Ayrıca Kalustyan vaftiz babasını şöyle tanımlar:

" Vaftiz babası, iyiliksever bir insan olmalıdır. Eğer evli ise iyi bir aile reisi olmalı. Eğer bekar ise herkes tarafından iyi bir insan olarak tanınmalıdır. Evli vaftiz babası eğer kilisede nikâhları kıyılmamış ise vaftiz babası olamazlar resmi nikâhları olsa bile. Evli olmadan evli hayatı yaşayan kişiler (Metres) ise vaftiz babalığına davet edilmezler bile." (Kalustyan 1985, sayfa 11-12)

6-VAFTİZ ANNESİ:

Vaftiz babasına törende eşlik eden bayana halk vaftiz annesi der. Oysa Ermeni Kilisesi böylesi bir kişinin varlığını kabul etmez. Bu halkın vermiş olduğu bir sıfattır. Vaftiz annesi eğer vaftiz babası evli ise onun eşi, değil ise annesi, kızkardeşi veya yakın bir akrabası olabilir. Vaftiz töreni sırasında çocuğu giydiren, giysileri o hazırlar, salı günü yapılan müronun yıkanma töreninde çocuğu yıkar.

7-SAĞDIÇ-SAN

Sizlere sunulmakta olan bu çalışmada terminolojik karışıklığa yer vermemek için birtakım terimleri açıklama ve ayırma gereği duyulmuştur.

Ermeni halkı vaftizde çocuğu tutan kişiye "Gınkahayr" yani vaftiz babası der. Düğün sırasında kilisede gelin ve damadın başında haçı tutan ve bu olaya şahitlik yapan kişiye de "Haçyeğpayr" demesi gerekirken yine "Gınkahayr" der. Bu bize araştırmamızda karışıklık yaratır düşüncesini veren bir durumdu. Bu nedenle düğünde haçı tutan kişi sağdıç olarak adlandırılmıştır. Bu isimlendirme yine gruptan kaynaklanmıştır. Çünkü düğünde haçlarını tutan kişiyi adlandırmaları istendiğinde istisnasız sağdıç cevabı gelmiştir.

Sağdıç düğünde haçlarını tuttuğu gelin-damada san-sanlarım demektedir. San Ermenice bir kelimedir. Bu terimlerin ne ifade ettiğine dikkat edilmesi gerekir. Şu da unutulmamalı ki bir sağdıç aynı ailenin sağdıç ve çocuklarının vaftiz babası olabilir. Cemaatin isteği de bu yöndedir. Böylece bir aile üzerinde tam manası ile otorite kurulabilir.

Sözü fazla uzatmadan grubun düşünceleri ve uygulamalarının ne

derece birbirine uyduğu, neler yapıлып neler istendiği gerçek verilere yani sayılara dayanarak verilecektir. Bunun için Tabloların Yorumu başlığı altında toplanan bölümlere bakılması gerekmektedir.

YÖNTEM (METODOLOJİ)

Kudat Metodolojiyi araştırma yoluyla bulunup ortaya konabilecek somut sebep-netice ilişkileriyle mümkün olan hallerde bu ilişkilerin altında yatan soyut ilmi kanunları bulabilmek için izlenmesi gereken yol" olarak tarif etmektedir.

Bizim burada sizlere sunacağımız metodoloji ise araştırmanın nasıl planlanıp tamamlandığını gösterecek ve araştırmacının deneyimlerini yansıtacaktır.

Eğitim ve Öğretimde kullanılan ölçme araç ve teknikleri başlıca iki gruba ayrılır.

1- Bilgi toplama teknikleri: Bireyin bazı özellikleri hakkında bilgi edinmek istediğimizde ve güvenilir bir ölçme yapamadığımız halde baş vurulan yöntem ve tekniklerdir. Bilgi toplama teknikleri ile bilgi toplanır, yorumu yapılır, bir senteze ulaşılır. Ancak elde edilen veriler sayısal sonuçlar değildir. Bu tekniğin en güzel örnekleri gözlem ve gözlem çeşitleri mülakat ve ankettir. Bu yöntem sosyal bilimlerde kullanıldığı taktirde sayısal verilere çevrilir.

2- Ölçme araçları: Bilgi toplama tekniklerine oranla daha kesin sayılabilecek veriler elde etmemizi sağlayan bazı alanlarda sayısal verilere götüren testlerdir. Günümüzde bu tekniğin bilgi toplama tekniği ile tamamlanması gerektiği fikri yaygınlaşmıştır. Ölçme araçlarına örnek olarak testler verilebilir.

Sosyal Araştırmalarda ise kullanılan bilgiler içerik itibariyle iki gruba ayrılabilir.

a) Vasıtalı yolla elde edilen bilgiler: Bu tipte bilgi, konunun gereksinmesine göre özellikle sahadan toplanır. Üç şekilde gerçekleştirilen uygulamalar sonucu olur, Gözlem, Anket, Mülakat.

b) Vasıtasız yolla elde edilen bilgiler: Bunlar daha önce bilimsel veya diğer çeşitli gayelerle toplanmış olan verilerdir. Özellikle tarihi vesikalar, filmler, fotoğraflar. Çoğu sosyal araştırmalar her iki tip bilgi grubunu bir arada kullanarak gerçekleştirilmektedir.

Bilgi Toplama tekniklerinden ve vasıtasız yolla elde edilen bilgilerden biri olan Mülakat yani görüşme tekniği soru yoluyla veri toplar. Görüşme sözlü ve yüzyüze olmak şartıyla görüşmecinin cevap almak amacıyla deneğe soru yöneltmesidir. Sosyal bilimlerde

çok sık kullanılan bu teknik çok eskidir. Yunan filozofu Sokrates'in M.Ö 400'lerde soru cevap yoluyla öğretim yaptığı hatırlanırsa yöntemin ne kadar eski olduğu daha rahat anlaşılır.

Görüşme tekniği özellikle 1950-60'lı yıllarda batı ülkelerinde çok yaygın olan bir tekniktir. Anket tekniğinin kullanılmasıyla gerek sosyal bilimler gerekse eğitim alanında görüşme tekniği daha az kullanılmaya başlanır. Ancak Anket tekniğinin yetersizlikleri ortaya çıkınca uzmanlar görüşme tekniğini tercih etmeye başlar.

Görüşme, karşılıklı konuşma, sorulan sorulara yüz yüze sözlü olarak cevap alma tekniği ise de rastgele bir konuşma değil, planlı ve amaçlı bir konuşmadır. (Razon . Ölçme değerlendirme notları)

Bizler yapmış olduğumuz bu çalışmada, sağlam veri toplayabilmek için görüşme dediğimiz tekniği kullandık. Bu hayata katılma denilen bir tekniktir, ve antropolojinin yöntemidir. Bu tekniği tercih etmemize etkileyen çeşitli nedenler vardır.

1- Antropoloji bölümü prensip olarak saha çalışmasında görüşme tekniğini tercih eder.

2- Kaynak kişileri daha yakından tanıyıp onları daha iyi gözleyebilme olanağı vardır.

3- Soruların görüşmeci tarafından daha açık bir şekilde iletilebilmesi ve anlaşılmayan konularda soru sorma-tamamlama olanağının yaratılması mümkündür.

4- Okuma-yazma bilmeyen kişilere de uygulama olanağı vardır.

Bu olumlu etkilerin yanısıra görüşmecinin sahayı tanıması ve kişilerle ilişki kurma olasılığının yüksek olması özellikle kapalı sayabileceğimiz bir grupta red oranının görüşme tekniği kullanarak yok edebilme olanağının yüksek oluşu onu bu konuda yönlendiren faktörler olmuştur.

Sosyal bilimlerde herhangi bir araştırma yapılmak istendiğinde ilk aşamada bir plan hazırlanır ve sırasıyla yapılması gereken safhalar belirlenir. Safhalar şunlardır.

- 1- Konu seçimi
- 2- Ön araştırma
- 3- Problemi sınırlandırma
- 4- Örnek seçimi
- 5- Görüşme sorularını hazırlama
- 6- Görüşmeyi uygulama
- 7- Araştırmada elde edilen bilgilerin gruplandırılıp tasnifi

8- Tabloların yapılması

9- Raporun hazırlanması

Bu plan dahilinde bizler konumuzun nasıl geliştiğini açıklamaya çalışacağız.

1- KONU SEÇİMİ:

Antropoloji bölümü öğrencileri bu bölümden mezun olmadan önce sahayı iyi tanıyabilme veya bir araştırmanın nasıl bir aşamadan geçip yönlendiğini öğrenebilmek için uygulamalı bir ders olan araştırma yöntem teknikleri -araştırmada saha uygulaması gibi birbirini takip eden dersleri alarak iki eğitim yılı içerisinde bir özel çalışma yapar. Bizler de bu doğrultuda 1983-84 ders yılında o zamanki asistanımız Sayın İclâl İnan'ın denetiminde bu tip bir olayla yüzyüze geldik. Bizlere yukarıda verilen plan doğrultusunda bir konu seçmemizi söyledi. Tanınan süre sonunda arkadaşım Gülcan Gülerman (Bozkurt) ile birlikte prof. Saran'ın yapmış olduğu İstanbul'da Onsekiz Yaşından Küçük Polisle İlişkisi Olan Çocuklar adlı çalışmanın bir tür tekrarını yapıp arada ne gibi farklar olabileceğini belgelemeye çalışacaktık. Gerekli çalışmaları tamamlayıp ön araştırma raporumuzu sunduk. Rapor kabul edildi, sahamız Şehzadebaşı çocuk bürosu idi. Burada çalışma yapabilmek için emniyet amirliğinden özel izin aldık. Bu izin şube müdürü tarafından daha sonraları yetersiz kabul edildi tekrar izin aldık. İzin alma işlemleri bizlerin için çok büyük zaman kaybına neden oluyordu. Buna karşın iznimiz olmadan da hiçbir bilgi verilmiyor ve çocuklarla görüştürülmüyorduk. Arkadaşım çalışmalarımıza başladıktan bir müddet sonra nedenlerle okula gelemez ve konuyla ilgilenemez olmuştu. Bu durum ise araştırmanın akışını etkilemişti. Nitekim dönem sonunda tamamen konudan çekildiğini belirterek tüm olayın palanlanan akışında değişikliklere neden oldu. Okulların kapanmasına doğru ben daha fazla şubeye gidip gelir olmuş olayları yakalamaya çalışmıştım. Şubede çocuklarla konuşabilmem için tahsis edilebilecek bir oda yoktu. z Tüm personel aynı odada hizmet görüyordu. Çocukların yattığı yer ilk önceleri gösterilmek istenmedi, sonradan bu durum değişti, ama yine de özgür davranılamıyordu. Çünkü çocuk söylediklerinin karşısındaki memur tarafından duyulmasını istemiyordu. Siz daima memuru rahatsız etme durumu ile karşı karyıya idiniz. Çünkü çocuğu odasına o getirip getiriyor idi. Benim karşıma getirdiğinde de "Bu ablanın sorularına doğru cevap ver, bak o öğretmen" gibi laflar edip benim kendimi tanıtmama fırsat vermeden konuya müdahale ediliyordu. Amaç, kuşkusuz yardımdı, fakat bir antropolog çalışmasında özgür olmayı ve karşısın-

daki kişiyi denetlemeyi herşeyden üstün tutmalı veya ben o şekilde düşünüyorum. İşte bu olanağınız kısıtlanıyordu.

Çocuk Şubesinde bunun dışında kontrolimden çıkan anormal derecede çocukların yalan konuşması, benim bu olaya acemiliğimin eklenmesi mülakat basım safhasına gelen araştırmayı geri çevirmeme neden oldu. (19 Temmuz 1984) Burada bence ön araştırma eksikliği en önemli nedenlerden biri idi.

Bir konuyu hazırlayıp başaramamak veya sonuca ulaştıramamak benim için çok büyük bir tecrübe oldu. Kişi ne kadar olayı yapmak istiyorum derse de o olaya gönül vermeli ve onun araştırmasını çok sıkı yapmalı. Ben bunu şu anda rahatlıkla söyleyebilirim yapmamışım. Çünkü elinizde bulunan bu araştırmada da güçlüklerle karşılaştım fakat onları yenmek hiç de bana zor gelmedi. Çünkü bunu merak ettiğim için yapıyorum okulda ödev yapmak için değil inancı daha doğrusu zihniyeti bende hakimdi, nitekim o şekilde de. Problemleri çocuklarla ilgili ön çalışmalarım bende bir tecrübe birikimi yapmıştır. İkinci çalışmamda daha itinalı bir şekilde davrandım ve görüşme formlarımı daha seri ve yanlışsız üretebildim. Kontrolüm daha da genişledi. Bu nedenle ben kazançlıydım. Çünkü bir çalışmada geri dönüşün insana çok şeyler kazandırdığını da öğrendim.

Konuyu bıraktığımda şok geçirmediğim demek yalan olurdu. Çünkü kendimce eniyiyi yapıyordum. Fakat kısa bir zaman içerisinde toparlandım. Çünkü zaman akıp gitmişti ve ben zamana karşı yarışıp yepyeni ve gerçekten gönül verebileceğim bir konu bulmalıydım. Bu doğrultuda düşünürken aklıma o yıl aile antropolojisi dersinde geçen ve gerçekten ilginç olan bir konu geldi. KİRVELİK. Bu konuda bölümümüzde bir çalışma vardı, fakat çok güzel bir çalışma da Ayşe Kudat yapmıştı. Ayşe Kudat konuyu gayet geniş bir açı ile incelemiş ve diğer inançlarda, toplumlarda bu tip sanal akrabalıkların var olan tiplerine ışık tutmaya veya kısacık bir cümle de olsa değinmeye çalışmıştı.

Ben Türkiye'de yaşayan Ermeni cemaatinin bir elemanı idim. Niçin başka konularla uğraşacaktım. Madem ki bir araştırma yapacaktım bu hem kendi merakım, hem cemaatım, hem bölümüm için başkasının yapması daha zor hatta imkansız bir konu olabilirdi. Çünkü bugün antropoloji bölümüne giren öğrenci sayısı çoktu ve onlar çeşitli konuları inceleyebilirdi ama kapalı sayılabilecek bir grubun içine girmeleri zordu. Grubu ise kendinden bir eleman daha iyi tanıyabilirdi. Bu gelişmeler

ve düşüncelerin yanı sıra büyük bir tehlike ile de karşı karşıya idim. Objektif olma meselesi. Eğer objektivitemi kaybedecek olursam bu olayın değeri sifıra indirgenmiş olurdu. Bu olumsuzluğu yok etmem gerekirdi. Çünkü bize devamlı anlatılan bir tecrübe vardı. "Bölümümüz öğrencilerinden oluşan bir grup araştırma yapıyordu. Tüm İstanbul'lu öğrenciler sahada neler gördüklerini büyük bir heyecanla anlatıyorlardı. Çünkü çalışma kır kökenli bir gruba yönelikti. Öğrencilerden biri ise hiçbirşey görmediğini söylüyordu. Bunun üzerine birlikte bir ziyaret yaptık. Sonuçta yine birşey görmediğini söyledi. Oysa görülebilecek çok şey vardı ama o da aynı gruba mensuptu ve ona hiç ilginç görünmüyordu. O da onlar gibi hergün yere serilip hazırlanan bir sofrada yemeğini yiyordu ve bu onun için olağandı. İstanbul'da yetişmiş biri için ise bu ilginç bir olaydı ve oturup yiyebilmek bile bir maharet gerektirirdi."

Bu uyarıların ışığında asistanım İnan'ın da desteğiyle, vaftiz babalığı ile ilgili bir araştırma yapmaya karar verdim. Kesin kararımı ise patrikhane ile yaptığım görüşme sonucunda oldu. Çünkü Patrikhane konu ile ilgili bir araştırma yapmamın kendilerini de çok sevindireceğini belirtmişti. Böylece ben de ölçülemeyeceği söylenen veya istatistiki hiçbir değeri olmadan idealde öyle olduğuna inandığımız konuları sayısal verilere dayayarak açıklayabilme olanağımı bulacaktım.

ÖN ARAŞTIRMA:

İlk etapta yapacağım şey konuyu ne şekilde yönlendirebileceğim idi. Bu çalışmayı tüm Hristiyan kiliseleri için yapmak çok zordu. Çünkü hepsini tesbit etmek gerekiyordu. Ya da patrikhanelerden veya temsilciliklerden hareket edecektim. Bu da benim için büyük zaman kaybı demektir. Ben sadece kendi cemaatıma yönlenecektim. Ama nasıl, ne gibi bir sınırlandırma yapabilirdim. Bunun yanı sıra konu ile ilgili birikmiş bir bilgim vardı, fakat bunu da daha fazla geliştirmeliydim.

Bu nedenle ilk etapta bir literatür taraması yapıp, konuyla ilgili bilgilerin var olup olmadığını aradım. Vaftiz Babalığı ile ilgili bir çalışma bizim istediğimiz bir şekilde aramalarımız karşısında bulunamamıştı. Türkçe Literatürde sadece Kudat'ın Çalışması biraz yardımcı olabilecekti. Ermenice literatürlerde ise din ve kiliseyle ilgili konularda birer cümle halinde vaftiz babalığının ne demek olduğun anlatılmıştı. Bu çalışmada bence en büyük eksiklik ya-

bancı dille yazılmış kaynakların dil yetersizliği nedeniyle kullanılmamış olmasıdır. Fakat şu da unutulmamalı ki elimizdekileri.. en iyi şekilde değerlendirmeye çalıştık.

Literatürleri araştırmanın akışına bir ışık tutmuştu. Ben konuyu hiç bilmeyen bir gruba anlatacaktım. Buna göre davranmam gerekirdi. Ermeni Kilisesi dahilinde madem ki olay yönlendirilecekti ve din ilgiliydi o halde buna uygun bir gelişim gösterecek bir plan hazırlamalıyım. Bu düşünce doğrultusunda derlemeler yaparken bir yandan da vaftizlere gidiyor tekrar tekrar izliyordum. Erişkin vaftizine bu araştırma çıkana dek hiç katılmamıştım. Gidip onlara katıldım ve dikkatli gözlemler yapmaya çalıştım. Artık eldeki bilginin bir raporda toplanması gerekiyordu. Bu raporu yaklaşık 1.5 ay içerisinde hazırlayıp kürsüye sundum. Bu esnada nasıl bir sınır içinde gelişmelerde bulunabileceğimi düşünmeye başladım. Asistan İnan bu arada kürsüden ayrıldı ve olay diğer Asistanım sayın Mehmet H.Aydın'ın denetimine girdi.

PROBLEMİN SINIRLANDIRILMASI:

Konu Vaftiz Babalığı ve Ermeni Kilise Cemaatı ile ilgili olacak diye bir belirleme yapmıştım. Bunun nedenleri çeşitli defalar yansıtıldı fakat birkez daha söyleyecek olursak vaftiz babalığı bir sanal akrabalık türüdür. Bu konu ile ilgili bir çalışma, yaptığımız literatür taraması ışığında bulunamadı. Bu konu da bir araştırmanın konusu olacak ise o halde gelecek kuşaklara ışık tutacaktı. Türkçe yayın yapılması pekçok ilgili şahsı aydınlatabilecekti. Niçin Ermeni Kilisesi etrafında diyecek olursak. Araştırmacı bu grubun bir elemanıydı ve dilini bildiği için Litertürden rahatlıkla yararlanabilirdi. Ayrıca kişilerle ilişki kurması bu ortamda daha kolaydı. Diğer cemaatlerde de yönelinecek olursa konuyu tanınan süre içerisinde tamamlaması imkansız olurdu. Aynı zamanda örnek seçimi için gerekli isimler adresler vs ele geçirmek çok güç idi.

Ermeni Cemaatı ile yapılacak olan bu çalışmayı nasıl sınırlandıracağımı düşünmek zorunda idim. Çünkü Ermeniler Türkiye'nin içerisinde dağınık yaşamakla beraber İstanbul'a yığılmıştı. Ben kimi ve neyi alacaktım.

İstanbul'da yaşayan Ermeni cemaatı ile ilgilenecektim. Çünkü buna zorunlu idim. Bir yandan okulum devam ediyordu ve diğer derslerimi de aksatmadan sürdürmek zorunda idim. Problemi böylece bir adım daha sınırlandırmış oldum. Daha mikroya inmem gerekirdi. Bunun için kimleri

ve İstanbul'un neresinde yaşayan Ermenileri almalıyım diye düşündüm. Nerede yaşayanlar olmalı soruma biraz da cemaat yapısını bilmem nedeni ile Samatya bölgesini uygun buldum. Çünkü bu bölge yıllarca hatta asırlardır Anadolu ile İstanbul'un tanışıp kaynaştığı Ermeni cemaatının bir göç bölgesi idi. Bura insanı ile görüşmeleri yapacak olursam onların Anadolu ve İstanbul yaşamında olaya verdikleri yorum yakalamam mümkün olabilirdi. Aynı zamanda Samatya bölgesi Bakırköy ve Yeşilköy'e devamlı insan veren bir semt idi o halde burada yaşayanların da görüşlerine kaynak teşkil edebilirdi. Ayrıca Samatya tarihi bir semt idi ve grub nüfus da bu bölgede oldukça yapıcı idi.

Yukarıda sayılan etkiler beni bu bölge etrafında sınırlandırdı. Kaynak kilisem S. Kevork(St. George's) olacaktı. Çünkü Samatya Ermeni cemaatı bu kiliseye bağlı idi ve kilisenin yönetim işlerinden bu semt halkı temsilcileri sorumlu idil. Bu düşünce ile yapacağım çalışmayı vakıf yönetim kuruluna gerek şahsen gerekse dilekçe ile bildirdim. Artık tüm düşüncem bu çerçeve içerisinde geliyecekti.

ÖRNEK SEÇİMİ:

Samatya'da yaşayan Ermeni Cemaatı çalışmama tümü ile alınabilecek kadar az değil idi. Bu konuda sayı elde edebilmek için ilk önce istatistik enstitüsüne gidip tüm sayımları çıkarttırdım. Fakat bu da boş bir çalışma oldu. Çünkü İstanbul ve Türkiye'de yaşayan Ermenilerin tüm sayısını veren bir ayrıntı yoktu. 1965 yılına kadar konuşulan dil ve din grubuna göre bir ayırım yapılmış diğer sayımlarda ise bu konuda bir açıklama bulunamamıştı. Çünkü Vakıf Yönetim Kurulu yaklaşık 3000-3500 kişinin bu bölgede yaşadığını söylüyordu. Bu bilgilerini de okulda okuyan çocuk sayısı ve geçmiş seçimlerde kullanılan seçmen listelerinden çıkarıyorlardı. Ben bu listelerden yararlanabilir miyim diye düşünürken sonradan vazgeçmek gerektiğini düşündüm. Çünkü listelerde ölen kişiler taşınan kişiler ve eksik sayılar mutlaka vardı. En az iki yıl öncesinin listesi idi. O zamanlar vakıf yönetim kurulu üyeleri iki yıllık bir görevi tamamlayıp üçüncü yıla geçmişlerdi.

Kilise seçmen listelerinin işime yaramıyacağına karar verdikten sonra kilisede tutulan vaftiz kayıtları faydalı olabilir mi diye düşündüm. Bu fikirden de vazgeçtim. Tutulan defterde çocuk adı , doğum tarihi, vaftiz tarihi, vaftiz babasının ismi ve adres vardı. Ben bu kişileri yerlerinde bulabilecek miydim. Özellikle yurt dışından

YOZGAT İLİ
(Yozgat Province)

gelenleri de hesaba katınca durumum çıkmaza sürüklendiği kesinleşti. O halde tek yapacak şey vardı o da Kilise etrafındaki muhtarlıklardan hareket ederek Samatya Ermeni cemaatını tesbit etmektir.

Bunun için tekrar valiliklerden başlayacak Emniyet Amirliği ve bölge karakollarından izin aldım. Sıra teker teker muhtarlıklara gidip Form 5 adını taşıyan kartları incelemeye geldi. (Form 5 ekte verilmiştir) Dört muhtarlık bölgesi S.Giorge Kilisesini tam bir çember olarak çeviriyordu ve asıl Samatya denilen bölgede idi. Bu muhtarlıklarda 7653 hane kayıtlı idi. Bu hanelerin 982isi ise Ermeni Cemaatına mensuptu. 7653 haneye büyüklüğüne göre bir veya iki yani Form 5 doldurulmuştu. Ayrıca adres değişikliği yapan kişilerin kartları da yine muhtarlıkta diğerleriyle birlikte saklanıyordu. Yani 7653 haneyi tesbit edene kadar yaklaşık 10.000 kart tarandı. Bu kartların herbiri için birer dakika ayrılrsa yedi gün hiçbir dakikanı harcamadan kart taraman gerekir. Bizler ise örnek grubu seçebilmek için formda verilen isimleri ve tüm bilgiyi gözden geçirmek zorunda idik. Bu nedenle her bir formda ortalama iki dakika versek 14 gün sürekli kart taranmış olduğu ortaya çıkar.

Muhtarlık kart taramaları sonucunda ilişkide sunulan bilgiler ortaya çıkmıştır. Grup ile ilgili bilgi ise doğum yeri, doğum tarihi hane nüfus sayısı, meslek ,adres ve form doldurma tarihi seviyesinde özel olarak çıkarılmıştır.

Samatya bölgesi Ermeni cemaatından dört muhtarlığa bağlı 982 haneyi yine de küçültmemiz gerekiyordu. Çünkü tüm hanelere gitmek mümkün değildi bu nedenle hane reisi kim seviyesinde bir ön döküm yapıldı.

Bu ön döküm sonucunda kadın hane reisi olanları ve tek yaşayanları da eşi yananda olmayanları gruptan atma gereğini duyduk. Çünkü Vaftiz babası erkek olurdu. Hane Reisi kadın olanların ise eşleri genellikle yoktu ya tek yaşıyorlardı ya da aileli idiler ama yaşı büyük erkek yoktu ve bunlardan vaftiz babası bulma olasılığı düşüktü. Tek yaşayan erkekleri gruptan atma nedeni ise bu kişilerin de vaftiz babası olma olasılığının düşük olması idi. Çünkü cemaat görüşün de bunları pek tercih etmiyordu. Ayrıca ikametgahında bulma zorluğu vardı. Aynı şekilde aileli ve eşi yanında olmayanlar için de yukarıda sayılanlar geçerlidir. Buna bir de yaşı çok büyük olup hatırlamama olasılığı eklenince grup biraz daha küçüldü.

Aileli eşi yanında olan ve hane reisi erkek olan kişiler bizim örneklerimizi oluşturacaktı. Sayımız 742 haneye indi. Fakat bu sayı

yine yüksekti. 742 Hane reisinin doğum yeri neresi ön dökümü yapıldı. Su sonuçlar ışığında Yozgatlı ya yönelmeye karar verdik. Çünkü görünen sonuçlara göre her iki kişinin bir tanesi Yozgatlı çıkacaktı. Sayımız ise 364 idi. 364 daha da mikro yapmak için Yozgatlı hane reisinin meslek dökümü yapıldı ama sonuçta yığışım yapan yer olmadığı ve çeşitli mesleklerde oldukları görülünce doğrudan 364 üzerinden örnek seçimi yaptık. Örnek seçmek için tüm 364 haneye bir numara verildi. Random Numbers adlı sıralamada sütunun 143 rakamı kullanılarak çıkabilecek aksiliklere 0/015 bir grup seçilmiş ve bunlar içinden 0/0 12 kullanılarak örnek grubumuz temsil edilmiştir. Bu aşama yaklaşık 2-2,5 aylık bir süreyi almıştı.

MÜLAKAT SORULARININ HAZIRLANMASI:

Örnek seçimi aşamasında bir yandan kayıtlar taranırken bir yandan da Samatya'ya benim bu tip bir çalışma yapacağım duyuruluyordu. Mülakat sorularını da bu arada kafamda oluşturmaya çalışıyordum. Soruların nasıl bir aşamadan geçip yönlendirilmesi gerektiğini konusunda önceki tecrübem vardı ama bu yetersizdi. Öncelikle hane özelliklerini dökmeye çalışacaktım. Grubun Hane Reisi Yozgat olduğuna göre biraz göç ile ilgili bilgi alabilirdim. Bundan sonra da tek tek olayları karıştırmamak için vaftiz babalığı sağdıçlığı kendisine yönelik ve kendisi vaftiz babası sağdıç ise diye ayırıp soruları yönlendirmeliydim. Deneme mülakatları sonuçlarını da göz önüne alıp Sayın Saran ve Aydın ile birlikte son şeklini verdik. Artık sıra bu soruların yazım ve basımına gelmişti. Mumlu kağıtlara soruları yazdıktan sonra sayın Asistanım Aydın mülakat formlarını bastı ve sıra mülakat uygulamasına gelmişti.

MÜLAKAT UYGULAMASI:

Mülakat formları net şeklini alıp basıldıktan sonra sahada uygulamaya geçildi. Sorularımız Hane Reisi baba tarafından cevaplandırılacaktı. Bu nedenle çoğunluğu çalışan kişi olan görüşme yapılacak babaları evde bulmam problem olabilirdi. Sorunu çözümleyebilmek için ilk önceleri görüşme uygulanacak evin hanımına gidip kendimi tanıtır amacımı bildiriyor ve randevu alıyordum. Bu şekilde gittiğim zaman görüşme yapacağım kişinin beni evde bekler bulduğunu hatta meraklandığını rahatlıkla gözleyebiliyordum.

1985 kışı oldukça çetin geçiyordu. Ben de görüşmelerimi ancak sömestre sırasında yapabiliirdim. Bu nedenle 28.1.1985 tarihinde baş-

ladığım görüşmeler 20.3.1985 tarihinde yani yaklaşık iki ay sonra bitebildi. Bu içerisinde 45 mülakat yapıldı. Fakat bunlardan bir tanesi kayıtlarda eşi yaşıyor olarak görülmesine karşın vefat etmişti, ama konuşulan kişiyi kırmamak için mülakat yapılmıştı.

Bir antropolog bence halk ile iç içe olup onu anlamaya çalıştığı zaman mesleğinde başarılı olmaya başlayabilir. Gerçekten araştırmamanın en güzel aşamalarından biri olan mülakat uygulaması kişiyi çok yönlü olarak etkileyip onun grubu tam anlamı ile tanımasına neden oluyor. Eğer siz yıllarca bir grubun içinde yaşıyorsanız bir araştırmacı da olayın akışına göre sıkı bir çalışmayla bir yıl yaşasa emin olduğum tek şey araştırmacının daha fazla grubu anlatabileceğidir.

Ben yıllarca Samatya'lıyı tanıyıp onun bir parçası olan kişi idim. Ama yapmış olduğum bu çalışmadan sonra rahatlıkla diyebilirim ki onları önceki tanımamdan iki kat daha iyi tanıyıp ve ön yargıları daha kesin çizgisine oturmuş doğruları yanlışları verebilmiş ve en önemlisi daha fazla tanıyabilmişim.

Mülakatları uygulama sırasında değişik olaylara tanık oluyordum. Bunlardan en ilginçlerinden biri şuydu. Bir aile ile yine görüşme yapabilmek için evin hanımına gidip randevu almam gerekiyordu. O hafta boyunca kar tüm sokakları kaplamış adeta buz yığını halini almıştı. Ben gayet dikkatli gideceğim eve ulaştım. Evin camdan dışarıyı görülüyordu. Konuşacağım kişinin hanımı beni camdan görmüş hemen kapıyı açtı. Kendisini niçin ziyaret ettiğimi amacımın ne olduğunu söyledim. Peki bizi nasıl seçtiniz diye sordu. Ben de muhtarlık kayıtları içerisinde piyango yöntemi ile kendilerini bulduğumu açıkladım. Kadıncağız çok heyecanlandı. Akşama beni sekiz buçukta evlerine yine davet etti. Akşam gittiğim evde evli olan kızı da ailesini ziyarete gelmiş ablamın da ilk okuldan sınıf arkadaşı imiş beni görünce gülmeye başladı. Hayrola dedim, ne oldu? Annesinin yaptığına güldüğünü anlattı. O sıralarda televizyonda bir dizi yayınlanıyordu. Yanılmıyorsam ismi Piyango idi. Bu dizide çeşitli kişilere piyango sonucunda çıkan paralar dağıtılıyordu. Konuştuğum kişi beni de piyango deyinci birden böyle birşey sanmış ve heyecanla yan komşusuna gidip bize para vurdu demiş. O komşusu da benim bu tip çalışma yaptığımı bildiği için yanıldığını ve yanlış algıladığını para dağıtmayıp görüşme yaptığımı anlatmış ama o zamana kadar da epey

heyecan yaşamış.

Bu olay anlatıldığında ben de tüm hane halkı ile birlikte kahkahalarla güldüm. Bir kez daha amacımı anlattım. Sonra da görüşmeyi yapıp neşe içerisinde oradan ayrıldım.

Araştırma yapan bir kişi her türlü olaya hazır olmalı. Yukarıda anlatılanlar gibi komik olayların yanı sıra dert babası gibi çeşitli üzücü olaylara da tanık olunmakta. Şu anda bu satırları yazarken gözlerimin önünde görüşme yapıp konuştuğum bay X in hastahane yatan eşi için nasıl üzüлüp ona kan bulmak için yaptıkları bir kez daha canlandı. Tüm sevindirici üzücü konular bir tarafa kişinin tecrübe kazanması tüm sıkıntılara değer güzel bir his. Bu çalışmayı yapmak beni bir anda eski Samatya'ya götürüp yaşattı. İşte bu duygu da herşeye değerdi.

ARAŞTIRMADA ELDE EDİLEN VERİLERİN GRUPLANDIRILMASI:

Görüşmeler bittikten sonra yapılacak iş elde edilen verileri en mükemmel şekildi değerlendirmektir. Bu nedenle, ilk etapta eldeki mülakat (görüşme) formları teker teker okunup kontrol edildi. Artık veriler gruplandırılabilir veya olduğu gibi dökülebilirdi. Bizler yapmış olduğumuz birkaç ön döküm sonunda göç tarihine bağlı olarak kişilerin görüşlerinde herhangi bir değişiklik olmuş mudur düşüncesiyle hareket ettik. Sonuçlar tabloların yorumu bölümünde daha açık bir şekilde verilecektir.

Ana ayırımı tesbit ettikten sonra bütün eldeki bilgiler sayı ile ifade edilen detalar halini aldı. Böylece istatistiki ifade de tamamlanarak birkez daha sayıya dönüştürülemez denilen şeyler sayısal form aldı.

Araştırmanın bu safhası en önemli noktalardan biridir. Çünkü kişinin tek bir işareti veya ifadeyi yanlış değerlendirmesi sonuçda yanlış anlamlara ve dökümün baştan tekrarlanmasına neden olmaktadır.

Döküm dediğimiz bilgilerin sayımı tamamiyle şahsım tarafından elle yapılmıştır. Döküm bilgisayarla da yapılabilir. Fakat böylesi bir çalışmaya neden ve niçin sorularının çok olması ve araştırmacının konuyu daha çabuk toparlayabilmesi nedeni ile hiç teşebbüs edilmemiş sadece emek kaybı yapılmıştır.

TABLULARIN YAPILMASI:

Döküm işlemi bittikten sonra tüm bilgileri daha fazla toparlayacak tablolar hazırlanmıştır. Kesin tablo şekli tayin edilmeden önce birkaç deneme tablosu hazırlanmış bunlar içerisinde işimize en fazla

yarayanı seçilmiştir.

İlk etapta müsvette olarak hazırlanan tablolara döküm bilgileri dizayna da dikkat edilerek geçirilmiştir. Amaç konuyu hiç anlamayan biri tarafından tabloya bakıldığında dahi onun neler ifade etmek istediğini kolayca anlayabilir hale sokmak olmuştur. Müsvette tablo tamamlandıktan sonra sayın Saran ve Aydın tarafından kontrol edilip temiz tablolara daha dikkatli bir şekilde yeniden basılıp çizilmiş ve eksikler giderilip daha mükemmelleştirilerek geçirilmiştir.

Tablolarla ilgili bilgiler ileri safhada daha fazla verilecektir.

RAPORUN HAZIRLANMASI:

Bir araştırmada en fazla önem taşıyan aşamadır. Çünkü bu bölümün hazırlanması kişinin yetenek ve bilgisini tam ifade edecek bir bölümdür. Raporun en iyi şekilde hazırlanması için ön araştırmanın kuvvetli olması yanında literatür taramasını tekrar tekrar yaparak konuyu daha cazip şekle sokmak gerekmektedir. Bu bölümün hazırlanması en fazla zamanımı alan aşamalardan biridir.

Amaç en iyiyi yapabilmektir fakat takdir yine de okuyucuya aittir. Antropolojide okuyan bir öğrenci şunu aklından kesin olarak çıkartmamalıdır. Konusunu ifade ediş şekli onun araştırmasındaki başarısını simgeler. Rapor bu nedenle emin adımlarla ve titiz bir şekilde yapılmalıdır. Her adımda da bir plan dahilinde konuyu daha iyi şekilde işleyebileceğini unutmamalıdır.

G- GENEL BİLGİ.

Tablolara şöyle bir göz atılacak olursa bir grup tabloya A bir gruba B diğerine C gibi harfler verilmiştir. Bu harfler esasta konuyu yakalamaya ve okuyucunun herhangi birşeyi aradığı takdirde kolayca bulmasına yardımcı olma amacını taşımaktadır. Herbir harf ana konu diyebileceğimiz ayırımı teşkil eder. Buna göre anlamları şunlardır.

Tablo A- Grubu- Hane nüfusu ile ilgili konulardır. Aynı zamanda kişinin evliliğine de ışık tutmaktadır.

Tablo B- Grubu- Göç konusu ile ilgilidir. Semt-mesken özellikleri de bu grupta toplanmıştır.

Tablo A-Tablo B- esasta görüşme yapılan kişinin ailesini, köken özelliklerini, mesken ve semt tarihi gibi özellikleri dile getiren gruplardır. Bu grupların oluşturulma sebebi görüşülen kişiyi tek bir yönü ile değil değişik yönleri ile tanımak isteğinden kaynaklanmaktadır.

Tablo C- Konuşulan kişinin sağdıç olması ile ilgilidir. Bu konu hakkında düşünce ve uygulamalarını yansıtır.

Tablo D- Konuşulanan kendi sağdıçına yönelik bir bölümdür.

Tablo E- Konuşulan Vaftiz Babası olduğu takdirde nasıl bir gelişimden geçtiğini ve düşünceleri ile yaptıklarını görmemizi sağlar.

Tablo F- ise konuşulana ve çocuklarına nasıl Vaftiz Babalığı yapıldığını gösterir.

Tablo C- Tablo F kadar olan bölümlerde esas konumuz yani vaftiz babalığı ve bir de sağdıçlık ayrıntılı şekilde işlenmeye çalışılmıştır. Bu konuların ayrı ayrı bölümlerde ele alınma sebebi herhangi bir karışıklığa meydan vermeden ve görüşülenin kafasını fazla karıştırmadan konuyu sürdürmedir.

Tablo G ise kişilerin günlük ve ideal istek yaşantılarını gözler önüne getirmeye çalışmaktadır.

Yukarıda verilen bilgilerden sonra şimdi tabloların nasıl numaralandığını görelim. Numaralandırma sistemimizde her yeni grup, ayırım için ayrı bir rakkam verilmiştir. Özellikle A grubu tablolarımızda hanenin genel özelliklerini içeren tablolara 1,2,3,4 rakkamı konulmuştur. Yine aynı grup tabloda Hane Reisi Baba hakkında verilen bilgilere 2 denilmiş onun yaşı, doğum yeri, tahsili işi gibi konulara da 1,2,3,4 rakkamı verilerek 2.1.,2.2.,2.3 , 2.4 denilmiştir. Tüm tablolarda bu yöntem kullanılmıştır.

A GRUBU TABLO YORUMU:

Bilindiği gibi görüşme yaptığımız aile sayısı 44'tür. Bu grubun o/o 12'lik bir örneklemesidir. 44 aileden, hane reisi babanın göç yılı 1949 ve öncesi olan 14 aileye karşılık 30 aile 1950 ve daha sonrasında İstanbul'a göç etmiştir. Görüşmelerin hepsi hane reisi babalarla yapılmıştır. Bu özelliklere bağlı olarak 1.1 hane nüfusu ortalama M olarak 3.8 Mdn olarak 3.9 dur. Hanede bulunan kişiler ise değişik bir yayılım gösterir. Burada önemli olan 1949 öncesi grubunun 3 ailesinin gelinleri ile birlikte oturmasıdır. Yani ataerkil aile özelliği göstermesidir. Diğer 11 aile ise çekirdek aile özelliğini göstermektedir. 1950 grubunda ise 22 aile çekirdek aile özelliği göstermekte 1 tanesi geniş aile 1 tanesi ise değişik bir aile yapısı gösterir. Şöyle ki: Hane reisi anne ve babanın yanına dul olan kızı ve torunu yerleşmiştir. Diğerleri ise geçici geniş aile özelliği göstermektedir.

Ataerkil geniş aile. Karı-koca, evlenmiş çocuklar, onların eşleri çocuklar ve evlenmemiş çocuklardan oluşur.

Çekirdek aile- Karı-koca ve evlenmemiş çocuklardan oluşur.

Geçici geniş aile. Aile reisi eşi ve çocukları aile reisinin ana veya babalarından oluşur.

Grubumuzun hane nüfusunun erkek kadın sayısı yayılımı fazla bir farklılık göstermemekle beraber o/o 3'lük bir kadın fazlalığı olduğunu diyebiliriz.

Hane Reisi babaların gruplara göre yaş açısından farklılık gösterdiğini rahatça diyebiliriz. 1950 sonrası gelen grup ortalama 12 yaş küçüktür.

Hane reisi babaların doğum yeri ilçelere bağlı olarak verilmiştir. Burada dikkat çeken özellik grubun p.o.43 yani o/o 43'nün. Sarıkaya ilçesine bağlı olduğudur. Yine hane reisi babaların genç grubunda eğitim seviyesinin daha yüksek olduğu görülmekte. Buna karşın ilk mezun dışında daha fazla okuyanın olmadığı da dikkat çekmektedir.

Hane Reisi babaların mesleklerinde atomlaşma yoktur. Ama 15' nin ücretli olarak bir yere bağlı olduğu boş gezen 4 kişi dışındakilerin ise böylesi bir bağlılığının olmadığını diyebiliriz.

Hane reisi babalar arasındaki yaş farkı, anneler için de geçerli olmaktadır. Eş seçiminde her iki grubun da p. 0.66'lık bir tercihle eşlerini aynı şehirden seçtikleri görülmektedir. Farklı

şehirden seçenlerde ise İstanbul ağırlıklı olmaktadır. Annelerin tahsil seviyesi babalardan daha düşük bulunmuştur. Ayrıca kadınların sadece iki kişinin çalışıp emekli olduğu diğerlerinin ise hiç çalışmadığı dikkat çekicidir. Bu Türkiye genel karakterinin de bir özelliğidir.

A-4 A-5 Tablolarında ise kız çocukların ortalama M yaşı 16.1 buna karşın erkek çocukların M yaşı 19.1 dir. 1949 öncesi grubu çocuklarının yaşları ise daha yüksektir. Her iki cins çocukların p.0.77-0.78 bir oranla İstanbul doğumlu olduğu görülmektedir.

Bizler grubumuzun tahsilinde yaş kriteri olarak 6 yaşı kullanılmaktayız. Bunun nedeni grup çocuklarının ana okula devam etme durumlarının oluşudur. Her iki cinsin de okutulduğu dikkat çekici bir olaydır. Hatta kız çocukların daha fazla okutulduğu ilginç bir durumdur. Kız çocuklarda çalışma oranı çok düşüktür. Buna karşı erkek çocuklarda yüksektir.

Gelin, kız torun, erkek torun, dede, kız kardeş annenin annesi konuşulanan annesi hakkındaki bilgiler ise tabloda gayet açıktır.

Winch evliliği şöyle tanımlar. "Evlilik bir kadın ile bir erkeğin veya bir erkek ile fazla kadının veyahut da bir kadın ile fazla erkeğin, kültür tarafından uygun görülen genelde sonunda çocukların doğması beklenen cinsel ilişkidir. Evlilikte cinsel ilişki meşrulaşır, bu çocuğu da kapsar."

Evlilikle ilgili yukarıda verilen tanımda geçen özellikler aile biçimi açısındandır. Bir kadın ile bir erkeğin evlenmesi bu duruma monogami denmektedir. Poligamy ise çok eşli evliliktir. Bu tipin başlıca iki ayırımı vardır. 1- Policiny: Bir erkekle fazla kadının evliliği 2-Poliandry: Bir kadınla fazla erkeğin evliliği.

Konuşulan kişinin evliliği ile ilgili sorularımız 13 nolu tablolarda mevcuttur. 13.1'de yer alan konuşulan kaç kez evlendi sorusunun cevaplarında $E_1 K_1$, $E_2 K_1$, $E_2 K_2$ gibi sütunlar yer almaktadır. Bunların anlamı şudur. $E_1 K_1$ erkeğin bir kez kadının bir kez evlendiğini yani ikisinin de ilk evliliklerinin olduğunu gösterir. $E_2 K_1$ ise erkeğin iki kez kadının ise birinci evliliği olduğunu gösterir. Aynı şekilde $E_2 K_2$ de her iki cinsin evliliği yaptığını gösterir. Grubumuzun çok küçük bir parçasının ikinci evliliği yaptığı görülür. Görüşmelerimiz sırasında edinilen tüm bilgiler

sonucu hiçbirinin boşanmadığı ve eşlerinin genç yaşta ölümlerinin sonucu ikinci bir evlilik yaptığı görülmüştür.

Konuşulan kişilerin eşleri hakkındaki bilgiler tamamen son evliliklerine aittir. Yine dikkat çekici bir özellik ilk evliliklerde evlenme yaşı erkeklerde ortalama M 24 kadınlarda ise M 20.3 bulunmuştur. Erkeklerde onbeş yaşından kadınlarda ise ondört yaşından itibaren evlilikler olduğu görülmüştür. Bu kırsal yöre etkisinin açıkca bir işaretidir. Bu durum Türkiye geneli için Kadınlarda 17 Erkeklerde ise 21'dir. Yine Akkayan'ın yapmış olduğu çalışmada Mdn 18.8 ile 18.3 kadın için ise 17.9 bulunmuştur. (Akkayan.1979 116)

Esasta kırırjinli olan grubumuzun bu özelliği dikkat çekicidir. Yine $E_2 K_1$ durumunda olan erkeklerin evlilik yaş ortalamasının 29 olması onların çok genç yaşta eşlerini kaybettiklerinin bir delilidir. $E_1 K_1$ durumunda olan evliliklerin erkeklerin p.0.74 bir oranla eşlerinden büyük olduğu ve p 0.13 oranla da aynı yaşta olduğu ortaya çıkmıştır. Erkeğin M olarak kadından 5.4 yaş büyük olması tercih edilmektedir. Kadın eşinden büyük evlilikte yaş farkı M 1.8 dir. Evliliğe akrabalık boyutu dahilinde bakılınca eşlerin tamamen akraba grubu dışından seçildiği fakat aynı memleketle ilişkili bir kişi olmasının olayda etkinlik kazandığını rahatlıkla söyleyebiliriz. Tablolarımızda kullanılan memleketli terimi Yozgatlı anlamına gelmektedir.

Konuşulan kişinin çocuklarına ilişkin birtakım sorular 14 15 tablolarında yer almaktadır. Görüşme yapılan 44 hanenin 42 sinin toplam 126 çocuğu vardır. İki hanemizin çocuğu yoktur. Ortalama çocuk sayısı M olarak 3.0 dir. Çinsiyet açısından çocukların sayısı tam yarıya yarıdır. Buna karşın 42 hamemizin toplam 28 hanesinin çocukları çeşitle nedenlerle hane dışında bulunmaktadır.

Hane dışı erkek çocukların M yaşı 32.07 Mdn 30.5 dir. Bunlardan 3 tanesi askerlik nedeniyle aileden ayrıdır ve toplam hane dışı erkek çocukların 23 evli 5 tanesi ise bekardır. Bu 5 bekarın 3ü asker olduğuna göre ancak bekar iki erkeğin ailesinden ayrı yaşadığı bunların da yurt dışında olduğu görülmüştür. Hane dışı erkek çocukların 19ü yurt içinde 9 da yurt dışında ikamet etmekte yurt içi tercih edenler İstanbul'da yine Samatya başta olmak üzere Bakırköy, Yenimahalle ve Yeşilköy'u ikametgah yeri olarak seçmektedir. İstanbul dışında bulunan erkek çocuklar askerdirler ve Artvin, Trabzon, Edirne'de askerliklerini yapmaktadırlar.

Hane dışı kız çocukların hepsi evlidirler. Yaş ortalamaları M 31.4 Mdn 29.9 dur. Bunlar ikametgah yeri olarak yurt içinde İstanbul'u yüksek oranla seçmiş tek bir kişisi ise Ankara'ya gitmiştir. İstanbul'u ikametgah olarak seçenlerden büyük kısmı yine Sa7matya, Bakırköy, ve Yeşilköy'ü seçmektedirler. Bunun yanısıra diğ7er semtleri seçenlerden vardır. Heriki cins hane dışı çocuklar yurt dışına gittikleri zaman ortak olarak Almanya, Fransa, İsviçreyi seçmekte bunun yanısıra erkeklerde yüksek oranda Amerika tercih edilmekte Kanda ve Avusturya'ya da gidilmektedir.

TABLO B GRUBUNUN YORUMU:

B grubu tablolarımız göç, semt ve mesken özelliklerini göstermektedir. Görüşme yaptığımız kişilerin özellikle Yozgat doğumlulardan seçtiğimizi belirtmiştik. Bizler Yozgat'lı olan bu kişilerin soyunun da gerçekten Yozgat'lı olup olmadığını aydınlatmak için birinci jenerasyon ve ikinci jenerasyon derecesinde sorularımızı yönelttik cevaplarını aldık. Gerek tablolarda gerekse açıklamalarımızda yer alan jenerasyon terimi soy çizgisi üzerinde yapılan takibe göre kişinin uzaklığını veya yakınlığını belirtir. Daha da açıklayacak olursak X 'e baba soyu güdülerek baba tarafından birinci jenerasyon kimdir dersek bu kişi kendi babasıdır. İkinci Jenerasyon ise babasının babasıdır. Aynı soruyu anne tarafı için sordumuzda annesi ve annesinin babasının özellikleri alınır. B Birinci grup tablolarımızı oluşturan bu göç sorularımızda 1.1 baba tarafından sadece bir kişinin 1.2 jenerasyonunun ayrı yerlerde doğduğu görülmektedir. İki kişinin ise ikinci jenerasyonun yani dedesi nerede doğmuştur bilinmemektedir. Bu kişilerin babaları Yozgat doğumludur. Sonuçta görüşme yaptığımız 44 kişinin 43 nün babalarının Yozgatlı bunlardan 40 nın dedelerinin de Yozgat doğumlu birinin ise kendisi yozgat doğumlu olmasına karşın baba ve dedesinin Erzurum doğumlu olduğu ortaya çıkmıştır. Bu kişinin hikayesi öğrenilmek istenmiş fakat çok yaşlı olduğu için net bilgi alınamamıştır. Anne tarafından jenerasyonlar incelenecek olurs 44 kişiden 41 nin 1.2 jenerasyonu Yozgat'lı bir kişinin Kayserili bir kişinin Erzurumlu olduğu bunun yanısıra bir kişinin ise sadece annesinin doğum yeri bilinip dedesininki bilinmediği fakat annesinin Yozgat doğumlu olduğu ortaya çıkmıştır. Görüştüğümüz kişilerin ailesinden ilk göçedenlerin içinde p 0.62 bir oranla kendisinin de var olduğu görülmektedir. Diğer ilk göçmenlerin ise amcası dışında orjin

ailesinin üyeleri olduğu görülmektedir. 1.4 de yer alan konuşulan dışında ilk göçmen satırı işte bu kişileri kapsamaktadır. (Babası, annesi, ağabeyi, erkek kardeşi, eşi amcası)

Orjin aile kişinin içinde doğduğu aileyi belirtir. Çekirdek ailesi ise evlenerek kurduğu ailesidir.

Konuşulananın göç yaşı 6 aydan başlayıp 45 yaşına kadar geniş bir yayılım göstermektedir. 1.5 de yer alan M ve Mdn değerleri gerçek yayılım üzerinden alınmıştır. M göç yaşı 21.0 Mdn göç yaşı ise 20.2 bulunmuştur.

Konuşulan kişilerin 33 nün Yozgat'tan geldikten sonra yine oraya çeşitli amaçlarla gittiği görülmüştür. Bunlar içerisinde dikkat çeken 3 kişi vardır ki topraklarını işlemeye veya satmaya gitmiştir. Diğerlerinin ise böyle bir iş için götmediği cevaplarından çıkarılmıştır.

Oturulan semtle ilgili sorularımız B 2'nin tablolarını oluşturmaktadır. Konuşulan kişilerin kaç semtte oturup ve niçin bu semtleri seçtiklerine dair sorulan sorularımıza aldığımız cevaplar oldukça ilginçti. 44 evimizden 34 tanesi Yozgat'tan göç ettikten sonra direk olarak Samatya'ya gelmiş ve bu semtten ayrılmamıştı. Samatya'ya göçü teşvik eden şeyin başında akraba, tanıdık köylü gibi kişinin kendine yakın hissettiği kişilerin oluşu en etkili nedendir. Bu tablo 2.3 açıkca kendini göstermektedir. Samatya'da o zamanlar muacirhanenin oluşu da önemli bir olaydır ama bunun neden olduğu frekans sayısı ancak 2 kalabilmiştir. İlk göçmenlerden biri ile yaptığım görüşme sırasında İstanbul'da niçin Samatya'yı seçtiklerine dair soruma şu yanıtı verdi. "O zamanlar İstanbul'a askerlik gibi nedenlerle gelip giden kişilerin ağzında daima Samatya'nın çok güzel bir semt olduğu vardır. Bu tavsiyeler ışığında biz de Samatya'ya geldik bir daha da ayrılamadık".

Göçden sonra sadece Samatya'da oturan kişilerin ortalama oturma yılı M olarak 30.4 Mdn olarak 30.6 dır. Buna karşın tüm konuşulanların oturma yılı ortalama M 29.3 Mdn 29.5 olarak bulunmuştur.

Semt değiştirme nedenleri akrabaların nerede yoğunlaşmış olmasına bağlı olmakla birlikte Samatya'yı seçme nedenleri Semte alışması diğer semtlere ısınamama akrabaların burada olması gibi nedenlerin yanı sıra 5 semt değiştiren kişinin cevabı şu olmuştur. "İşim dolayısıyla çeşitli semtler değiştirmek zorunda kaldım. Emekli olunca Samatya'ya gelip yerleşecektim. Çünkü eş dost tanıdık, herkes bu-

rada. Çalıştığım yerde servis çıkınca emekli olmadan geldim".

Oturulan mesken ile ilgili sorularımıza cevap ise şu şekilde olmuştur: 44 hanemizin 38 kendi evinde oturmaktadır. Bu grubun evsahibi olma isteğinin yüksek oranla taşıdığını gösterir. 6 kişi ise kiracıdır ve M 14.833 TL kira vermektedir.

Oturulan evin konuşulana ait olma fiyatı ise 12.000 Tl dan 1.200.000 Tl kadar yayılım göstermektedir. Bunun esas verilen M üzerinden değeri 102.000 Tldır. Evin alınış tarihi ise 1934-1984 kadar bir yayılım göstermekte ve en çok 1968 de ev alındığı görülmektedir. Bu da frekans olarak 5 dir. Toplam alış yılı M 1966,3 Mdn 1968.5 dir. 1949 öncesi grup için M 1957 Mdn 1966 dır. 1950 öncesi grup için M 1969.8 Mdn 1971 dir. Oturulan evlerin büyüklüğü ise M 77.7 m² Mdn 75 m²dir. Ev sahiplerinin de ortalama oda sayısı 2.89 dır. Kiracılarda ise 2.66 dır. Oda başına düşen nüfus ise ev sahiplerinde 1.33 kiracılarda ise 1.37 dir. Bu oranlar her iki grup arasında pek bir fark olmadığını göstermektedir. Ev sahiplerinde max oda büyüklüğü 6 kadar çıkmakta kiracılarda ise 4 çıkmaktadır. Yoğun olarak frekansımız 3 adette toplanmaktadır. Eve sahip olma şekli ise 3 kişinin miras yoluyla olmasına karşın bunlardan 2 si yine de belirli harcamalar ve ödentiler yapmıştır. 35 kişi ise evi yapmış veya yaptırmıştır. Bir kişi mütahit olduğu için kendi yapmıştır.

TABLO C GRUBUNUN YORUMU:

C grubu tabolarımız adından anlaşılacağı gibi konuşulanın sağdıç olması ile ilgili sorular etrafında şekillenmiştir. Bundan önce verilen bilgilerle sağdıçlığın ne anlama geldiğini öğrenmiştik. Yine de çok öz bir hatırlatma yapacak olursak sağdıç kilisede yapılan düğün sırasında haçı elinde tutan kişidir. Bu grup tabloda konuşulanın haç babalığı diyebileceğimiz sağdıçlığı ile ilgili bilgilerden çıkar-dığımız sonuçlar şunlardır.

Örnek grubumuzun p 0.61'i yani yüzde olarak dersek %61 1.1 görüldüğü gibi sağdıçlık, vaftiz babalığı veya aile sağdıç çocukların vaftiz babası gibi babalıklar yapmıştır. Yine grubumuz en fazla vaftiz babalığı yapılmış ve bunun yanı sıra ailenin sağdıçlığı çocukların da vaftiz babası olduğu durum da yüksek derecede bulunmuştur. Konuşulan kişiler içerisinde 4 kişi de ailenin sağdıçlığını çocukların vaftiz babası olduğu ailelerin yanı sıra başka ailelerin ya vaftiz babası ya da sağdıç da olmayı yani fazla sayıda aile üye-

rinde otorite kurmayı uygun görmüştür.

27 kişimiz toplam 39 ailenin ya vaftiz babası ya da sağdııcı veya hem sağdııcı hem de vaftiz babası olmuştur. 1 kişimiz ise en fazla aileyle ilgilenmiş ve 1 ailenin yalnız sağdııılığını 3 ailenin ise hem sağdııılığını hem de çocukların vaftiz babalığını yapmıştır. Yine 2 kişi de 3'er ailenin hem sağdıı hem de çocuklarının vaftiz babalığı yapmıştır.

1 nolu tabloya bakıldığı zaman grubun aile sağdııcı çocuklarının da vaftiz babası olma durumunu tercih ettiğı ve toplam 20 ailenin bu şekilde tutulduğı görülmektedir. Bunun nedeni bir aile üzerinde kurulan otoritenin daha da kuvvetlendirilip geliştirilmesi olmaktadır.

Sağdıı olan grşlenlerimizin 23 tanesi sağdııcı olduğı erkeğin vaftiz babalığı yapmamış 2 tanesi ise vaftiz babalığı yapmıştır. Bu oldukça ilginç bir durumdur. Çünkü erkek çocuğa vaftiz babalığı yapan bir kişinin ileride o çocuğa sağdıılık yapacağı konusundaki tüm söylentilere karşı çıkmakta ve istek ile yapılanın daima birbirine uymadığını göstermektedir.

Konuşulan kişi haçını tuttuğı sanı ile p 0.68 lik bir oranda akrabalığı olduğunu belirtmiştir. Sanı ile akrabalığı olan 17 kişiden 12'si baba tarafından 2 kişi anne tarafından 3 kişi de eşinin tarafından birine sağdıı olduğunu söylemiştir. Bu olay akraba sanların seçenlerin genellikle babaları tarafından birine kendi sağdıı olduklarının bir ispatıdır. Ki bu konuda söylenen ve kesinleşmiş bir söylentinin de ispatlanmasıdır.

Tüm konuşulanlara yönelttiğimiz sağdıı-sanın akraba olması uygun mudur sorumuza 0.39 bir hayır 0.36 evet, 0.25 de farketmez cevabı alınmıştır. Farketmez diyen kişilerin düşüncesi genelde yapılan işin bir hayır işi, babalık, arzuya bağlı iyi bir iş olduğı düşüncesi etrafında geliştirilmiştir. Akrabaların birbirine san-sağdıı olmasını isteyenlerse karşılıklı birbirini iyi tanıyıp daha fazla yardımlar yapabileceğini bu oranda akrabalık ilişkilerinin daha kuvvetleneceğini belirtmiştir. Akrabaların san-sağdıı olmasını onaylamayanlar ise bu ilişi sonucu baba olacağı kişi sayısının fazlalaşacağını bunun paralelinde de çevresinin daha fazla gelişeceğini saygı ve resmiyet olacağını ve kırgınlık olduğı zaman akrabalığı kaybetme gibi bir olayın olmayacağını belirtmiştir.

Konuşulan kişilerden 34' sağdıı olan kişide belirli vasıflar

olması gerektiğini belirtmiş ve bunun nedenlerini tablo 2.4 de saymıştır. Bu tabloya dikkat çeken şey sağdıç olan kişinin maddi durumunun iyi olması bilgi ve yaşta olgun olması, evli olması ve sağdıçlığın gereklerinin neler olduğunu bilmesi gerektiğini fazla oranda sağdıçta aranan bir özellik olduğu yolundadır. Tüm verileri toparlayacak olursak ideal sağdıç şu özellikleri bünyesinde toplar. Olgun, mutlu bir aile reisi, otoriter fakat sevgi dolu maddi durumu iyi, sıhatli ve kilise kurallarını dini gerekleri bilen bir kişi.

San-sağdıç akrabalık ilişkisinde sağdıçlık yapmış olan 6 kişi akraba ile olmasını uygun görmesine karşın 7 kişiyi akrabası 1 kişi de yabancından tutmuş. Akraba olmasını uygun görmeyen 6 kişi sanlardan 6 akrabasından 5 de yabancından seçmiş, farketmez diyen 5 kişi ise 4 sanını akrabadan iki de yabancından seçmiştir. Tablo 3.1 3.2

Konuştüğümüz 44 kişinin 2 kişisi sağdıçlarının olmadığını belirtmiştir. Bu benim araştırmamda karşılaşacağım zamana kadar düşünmediğim ve ihtimal vermediğim bir olaydır. Niçin sağdıçları olmadığını sorduğumda yaşları oldukça yüksek olan bu iki kişi şartların bunu zorunlu kıldığını ve Türk köylerinde oldukları için tutan kişi bulmadıklarını belirtmiştir. Konuştuklarımızdan 16 kişi akrabasının sağdıç olması gerektiğini 17 si yabancının 11 i ise her ikisinin de olabileceğini belirtmiştir. Tüm düşüncelere karşın açıkça görünen şey 26 kişinin akrabasını kendine sağdıç seçtiğidir ve düşüncesini yaklaşık yarıya yarı gerçekleştirdiğidir.

TABLO D GRUBUNUN YORUMU:

Tablo C grubunun yorumunu yaparken konuşulanlardan 2 kişinin sağdıçının olmadığını demiştik, bu nedenle bu grup tablo genellikle N 42 sayısı üzerinden verilecektir. 1.1 de görüleceği gibi yine konuşulan sağdıçlığa vaftiz babası olan kişiyi seçmemiştir. Bu kişi örnek 1 kişi dışında yine anne-babanın sağdıç olmamaktadır. fakat çok büyük oranla arada sosyal ilişkisi olan bir kişi olmaktadır. Bu sosyal ilişki çocuklarının vaftiz babası olması şeklinde çok fazla görülmekle beraber sülaleden gelen bir takip de olabilmektedir.

Konuşulanlar sağdıçları ile p 61 bir oranla akrabadırlar ve akrabalar 1 kişi hariç konuşulanın kendi tarafından özellikle de kardeşleri ve çocukları tarafından seçilmektedir. 1.3 tablosunda konuşulanın sağdıçının kim olacağı sağdıçlar tarafından teklif edilip seçilmektedir. 1 kişinin ise sağdıçının kim olacağı doğduğu za-

mandan öncesinden dahi bellidir. Çünkü o örneğimizde sülaleden bir takip geliştirilmiştir. Ve seçme diye birşey söz konusu değildir.

Sağdıç seçme süresi ise çeşitli yayılımlar göstermesine karşın görüşmeler sırasında nişanlandıkları zaman kim olacağını belirlediklerini bu devrede seçildiğini belirten kişi sayısı yüksektir. Buna karşın düğünden sonra dini nikâh yapan kişilerin niçin o zamana kadar durduklarına dair cevaplar farklılaşmış ve hemen konuşulananın kendi çocuklarının vaftiz edilmesinden öncede yapıldığı, papazın köye geliş zamanında yapıldığı veya kendilerinin bağlı olduğu merkezi kilise olan Kayseri'ye gittikleri zaman yaptırdıkları görülmüştür. Buna bağlı olarak da sağdıç seçme zamanı çeşitlenmiştir. Konuşulanan sağdıçını nasıl seçtiği yolundaki cevaplar ise ailedeki orijinalliği bozmadan aynen aşağıda verilmektedir. Konuşulan kişilerin sağdıçlarını seçmeye etkiyen sebepler yoktur p 81 oranında. Seçimde etkilenildiğini söyleyenler ise nedenleri tablo 1.5 de saymaktadırlar.

Konuşulan kişilerden ikisinin çocuğu yoktur. Geri kalan 42 kişinin 26 (yani p. 61) sı çocuklarının hepsini sağdıçları tutmuştur. 6 kişinin ise bir kısım çocuklarını tutmuştur. 8 kişinin çocuklarının hepsinin vaftiz babası sağdıçlarından ayrıdır. Fakat bunlardan birinin de sağdıçlarının çocuğu tutmuştur. Çocuklarının tümünün vaftiz babası olmama nedeni sağdıçların köyde kalması ve maddi nedenler etrafında şekillenmektedir.

TABLO E GRUBUNUN YORUMU:

E grubu tablolarında konuşulananın vaftiz babası hakkında düşündükleri ve yaptıkları ile ilgilidir. Bu bölümde yine ideal ile gerçeğin ne derecede uyduğunu kontrol etmeye yaklaşarak konumuzu sunmaya çalışacağız. 1.1 tablosunda 44 görüşülenimizin vaftiz babası sorumlulukları hakkında olan düşünceleri yansıtılmış ve sayısal verilere dönüştürülmüştür. Bu tabloda elde ettiğimiz bilgi vaftiz babasının baba vazifesi taşıyıp bunu çocuğu severek ve sevindirerek daha hoş bir hale getirdiğidir. Diğer açıklamalar bir babanın vazifeleri niteliğindedir. Bunun yanı sıra küçük frekansla da olsa ileride onun sağdıç olması gerektiği fikri de vardır. Ayrıca soyu ile ilgilenme onu kendine yakın saymada dikkat çekilecek bir açıklamadır. Bu kişilerin tamamen birbirlerini akraba gibi yakın hissettiğinin işaretidir. 1.2 vaftiz babası olsa idi konuşulan çocuktan neler beklerdi sorumuza sevgi, saygı ve hürmet cevabı verilmiş yine aileden de aynı şeylerin beklendiği gidip gelip muhabbetin yüksek sevi-

yede tutulmak istendiği, kısaca onu bir baba gibi saymaları sevme-leri gerektiği fikri hakimdir. Konuştuğumuz kişilerden 23'ü toplam olarak 57 çocuğa vaftiz babalığı yapmıştır. Bu çocuklar 34 ailenin çocuğudur ve konuşulanlar aynı zamanda bu 34 ailenin 20 sinin de sağdııcıdır. Yani aile ile ilişki önceden kurulmuştur.

Konuşulan eğer ailenin sağdııcı ise çocukların vaftiz babalığı teklifi konuşulan tarafından yapılmakta ve çocuğun ismini de %50lik bir oranla kendisi koymaktadır. Buna karşın ailenin sağdııcı değil ise vaftiz babalığı teklifi çocuğun ailesi tarafından daha fazla bir oranda gelmekte ve çocuğun ismini ailesi koymaktadır. Halk arasında ilk çocuğun ismini vaftiz babası koyar söylentisini gerçekleyen bir durumdur 2.3 tablosu. Çünkü konuşulanın veya eşinin etkin olduğu isim koyma 18 tanedir. Konuşulanla çocukların ailelerinin 20 tanesinin sağdııcı olduğuna göre iki aile hariç diğer ailelerin büyük çocuklarının ismini koyduğunu söyleyebiliriz.

Çocukların babalarının işi vaftiz babası ile p. o.85 lik bir oranla farklılık göstermektedir. Çok küçük olan diğer yüzdenin tesadüf eseri olabileceği rahatlıkla düşünülebilir. Çocukların babalarının işi belirli bir atomlaşma göstermemekte buna karşın 14 baba bir yere bağlı ücretli durumunda çalışırken 15 baba serbest kazanç elde etmektedir.

2.8 toplam 57 çocuğun sadece 5 tanesine tören süresince hiç bir hediye alınmamıştır. Geriye kalan 52 çocuğun 51 tanesine mutlaka elbise alınmıştır. Ayrıca 44 çocuğa elbiseden hariç altın veya gümüş takı hediye edilmiştir. Görüşmelerimiz sırasında aldığımız bilgilere göre bundan yirmi yıl öncesine kadar çocuklara bir takım elbise yapılmış bugün ise iki takım yapılmaktadır. Bence bunda gümüş şartlarının etkisi büyüktür. Çocuğa yapılan bu bir takım elbise sözcüğünün altında şunlar yatmaktadır. Ayakkabı, iç çamaşırları, elbise hava durumuna göre mont veya manto. Ayrıca tören sırasında çocuğun başına bağlanan şapka ve eline geçirilen eldiven. Bunlar tatamiyle beyaz olmaktadır. İki takım elbise dendiğinde ise yukarıda sayılan bir takım elbisenin yanısıra bir takım iç çamaşırı, çorap, ve renkli elbise anlaşılmalıdır. Elbiselerin seçimi vaftiz babasının eşinin zevkine bırakılmıştır. Renkli olarak hazırlanan bu giysiler çocuğun müronunun yıkandığı gün giyindirilmektedir. Eskiden bugünün giysileri çocuğun ailesi tarafından hazırlanırmış ve vaftiz babasının eşi tarafından çocuk yıkandıktan sonra giyindirilmiş.

2.9 da çocukların ailesi vaftiz babalarına 16 çocuğun vaftizinden sonra hiçbirşey yapmamış geri kalan 40 çocuktan 34 nün vaftizinden sonra mutlaka yemek verilmiştir. 18 tanesinde ise kutu da verilmiştir. Kutu verme olayının 1950 sonrası grubunda daha fazla görüldüğünü söyleyebiliriz.

Görüşme formumuzda yer alan sağdııcı olduğunuz ailenin çocuklarına vaftiz babalığı yapmak sizce uygun mu vaftiz babası olduğunuz ailenin çocuklarına sağdıç olmak ister misiniz vaftiz babalığı kurulan ailede bunun kuşaklar aracılığı ile sürmesini ister misiniz sorularımızın cevapları tamamıyla evet olmuştur. Vaftiz babası olduğunuz çocuğu ve ailesini akraba gibi sayar mısınız sorumuza herkes tarafından evet cevabı alınmış, buna yedi kişi daha üstün tutarız cevabını da eklemiştir. Konuştuklarımız san-sağdıç ilişkisi kurulan ailede bunun kuşaklar aracılığı ile sürmesini mutlaka istemekte ve sevgi muhabbet aile kontrolü ve birliğin sürmesini de arzulamaktadır. Konuştuklarımız tarafından vaftiz yapılan çocuğun cinsiyeti iki kişi hariç, vaftiz babası olmada herhangi bir etkenlik veya fark taşımamaktadır. Heriki cinsin de tanrı vergisi olduğu söylenmektedir. Seçimde iki kişinin ayırım yaptığını söylemiştik. Bu kişilerden birinin hiç çocuğu olmamıştır ve erkek çocuğun ileride sağdııcı olabileceğini bu nedenle erkeği tercih ettiğini belirtmiş diğeri ise erkek çocuğu sevdiğini ve sülaleyi devam ettireceği için onu tercih edeceğini belirtmiştir.

TABLO F GRUBUNUN YORUMU:

Konuşulan kişilerin vaftiz babalarına yönelik sorular sordumuz zaman karşımıza bu derecede yüksek sayıda çıkacağını tahmin edemediğimiz bir durumla karşılaştık. Bu konuştuğumuz kişilerin vaftiz babalarına yöneliktir. 44 görüşülenimizin 26 sı kendi vaftiz babasının olup olmadığını bilmemektedir. Bu işin yaşa bağlı olup olmadığını düşünüp tabolara baktığımızda her iki grupta da yarı yarıya veya yarıdan fazla bilinmediği görülmektedir. Niçin bilmediklerine dair yönelttiğimiz soruya cevap aynı şöyledir: "Biz köyde vaftiz olduk papaz her zaman köye gelmezdi biz de kayseri'ye gidemezdik. Belli zamanlarda Kayseri'nin papazı köye gelirdi, hepimiz bir yerde toplanırdık bizi vaftiz yapardı. O arada bizi kim tuttu ne yaptı bilmiyoruz." Bu açıklamalara bir olasılık daha eklememiz mümkündür. Yaşları büyük olduğu için kefalet edecek kişilerin olmaması veya ihtiyacı hissedilmemesi.

Vaftiz babasını bilen 18 kişinin 11 nin vaftiz babası yaşamakta ve onların 8i ile ailevi ilişkiler sürdürülmektedir. Bunun nedeni ise ya ailenin tamamen yok olması ya da göçe bağlıdır. Vaftiz babası yaşayan 7 kişinin ise vaftiz babası ve ailesi ile olan ilişkisi sürmekte görüşemeyenler ise yurt dışında bulunduklarını belirtmektedir.

Konuşulanların vaftiz babası ona vaftiz babası olma teklifini kendi yapmıştır. Bir de soy takibine rastlanmaktadır. Ayrıca büyük çoğunluk vaftiz babası ile akraba değildir akraba olanlar da hem anne tarafından hem de baba tarafındandır. Vaftiz babaları ise çeşitli yaşlarda seçilmiştir. Fakat dikkat çeken özelliklerden biri evleneceği zaman vaftiz babasını seçmesi diğeri kuşaktan belli olması bir diğeri de babanın öldüğü zaman frekanslarıdır.

Cemaat içerisinde yaygın olarak hakim bir söylenti vardır. Bu vaftiz olmamış çocuğu olan bir evden cenazenin çıkartılamıyacağıdır. Bu fikir temelini nereden almıştır belli değildir. Kilise yetkilileri böylesi birşeyi tanımadığını belirtmiştir. Bu konunun tartışması sonuç bölümünde verilmektedir.

Konuşulanların 124 çocuğunun 79 nun vaftiz babalığı teklifi babalar tarafından yapılmıştır. 13 tanesine birlikte karar verilmiş. 11 taneye ise hiç teklif olmamış 19 taneyi aileler vaftiz babalarına teklif etmiştir. Verilerimizde iki üvey çocuğun vaftizi ile ilgili bilgiler yoktur. Çünkü bunlar hakkında verilecek bilgileri konuşulan bilmemektedir. Yine konuştuklarımızın çocuklarından 39 nun ismini koymada vaftiz babalarının etkisi olmuş diğerlerinin ismini ise çocukların ebeveyni veya diğer akrabaları koymuştur. 124 çocuğa vaftiz babalığı yapan 54 kişinin meslekleri p. 0.85 oranında babaların mesleğinden farklıdır. En fazla kunduracılık mesleğine rastlanmaktadır. (2.2)

Çocukların vaftiz töreni masrafı vaftiz babaları tarafından p. 0.78 lik bir oranla verilmektedir. Tablo'da geçen evin büyüğü ve masraf yok cevapları köyde vaftiz olanlardan alınmıştır. (214)

Vaftiz olan çocuklardan 124'nün 33 tanesine hiç birşey alınmamış geri kalan 91 çocuğun 90 tanesine mutlaka kıyafet alınmıştır. Yine 91 çocuğun 74 tanesine takı da takılmış bir taneye battaniye alınmıştır. Takıların altın ve çoğunlukla yarım lirada yoğunlaşmış olması dikkat çekicidir. Bu, niçin vaftiz babalarının zengin istendiğine ışık tutan bir olaydır. Konuşulanlar vaftiz babalığı yapan kişilere 47 vaftiz sonunda hiç birşey yapmamış geri kalan 77 vaftizden 71 son-

rasında yemek vermişlerdir. Ayrıca 31 vaftizde kutu verilmiş ve çeşitli hediyeler de vaftiz babasına sunulmuştur.

TABLO G GRUBUNUN YORUMU:

Konuştığımız ailelerin aile düzeni ve çeşitli konular hakkında düşüncelerini öğrenmek için hazırlanan bu bölümde grup özelliklerini vermek amaçlanmıştır.

1.1 44 hanenin 17 sinin evine her gün gazete gelmekte buna karşın hane reislerinin 34 tanesi hergün gazete okumaktadır. Evine gazete girmeyen kişilerin gazete okuma yeri dükkanlar ve kahvehaneler olmaktadır. Bu bize göçmen zihniyetinin en güzel örneğini vermektedir. Çünkü kahvehaneler göçmenlerin arkadaşlarıyla buluşma yeridir. Samatya'da durmadan artan kahvehane sayısı, bence buranın göçmen bölgesi olmasına bağlıdır. Samatya'yı biraz bilen bir kişi şimdi başka bir semte geçmiş de olsa, Samatya'lının, evine gitmeden önce kahveye uğrayıp arkadaşlarını gördüğünü çok iyi bilir. İşte bence Armenak'ın kahvesinin, Çetelerin kahvesinin, Melkon'un kahvesinin, Hampar'ın kahvesinin kalabalık olma nedeni budur.

Grubumuz p 0.57 lik miktarda evlerinde Türkçe konuşmakta geri kalan grup ise heriki dili birlikte konuşmaktadır. Sadece bir ailede İngilizce'nin de konuşulduğu tesbit edilmiştir. Aslen Yozgat'lı olan bu grubumuzun Ermenice bilme oranı düşüktür. Bilenlerin ise Türkçe konuşma nedeni köy şivesini İstanbul'dan farklı olmasıdır. İlginç bir özellik de kendi annesi-babası ve çocukları Ermenice bildiği halde, nasıl olup da kendisinin bu dili bilmediğidir.

Konuştığımız 44 kişiden çocuklarının ileride ne olmasını istediklerine dair sorularımıza verilen en yüksek frekanslı cevap, okuması yolunda olmuştur. Kızlarının okumasını isteyen babaların istekleri şu şekildedir. Yeter ki okusun 6, üniversiteyi bitirsin 6, liseyi bitirsin 2, hemşire olsun 1, doktor olsun 10, doktor veya öğretmen 2, doktor veya öğretmen veya bilim adamı 1. Görüldüğü gibi kızlarının yüksek öğretim yaparak doktor veya öğretmen olması istenmektedir. Bu okuma isteğinin yanısıra 15 baba tarafından kızlarının ev kadını olmasını istediklerini belirten kişiler de vardır. Bu Türkiye genel karakterinde bir özelliğidir.

Oğullarının okumasını isteyen babaların istekleri de şu şekildedir. Yeter ki okusun 3, üniversiteyi bitirsin 2, lise bitirsin 1 meslek lisesi 1, doktor olsun 16, doktor veya mühendis 2, doktor veya mühendis veya hukukcu 1, yüksek mühendis 1, muhasebeci 1. Görüldüğü

gibi konuşulanlarımızda oğullarının doktor olması fikri yaygındır. Okumanın yanısıra babalar oğullarının sanat öğrenmesini de istemektedir. p 0.21 oranda babalar çocuklarının baba mesleğini devam ettirmesini istemektedir. Bu kişiler mesleklerinden memnun kişilerdir. Özellikle müteahhit olan bir kişi eser bırakıyorum diyerek çocukları tarafından mesleğinin devam ettirilmesini istemektedir. Ayrıca konuştuğumuz meslekte aşama yapabilme olanağının var olması durumunda çocukları tarafından devam ettirilmesini isteyeceklerini belirtmişlerdir. Çocukları tarafından mesleklerinin devam ettirilmesini istemeyen babalar, işlerini yorucu, pis, zor ve kazancı az meslek olarak nitelendirmişlerdir.

Konuştuğumuz kişiler çocuklarının evlilikleri hakkında şunu düşünmektedirler. Kızları için insan evladı yani iyi huylar taşıyan temiz aile çocuğu, zengin ve sanatkar, namuslu kişiler. Oğulları için ise yine insan evladı temiz aile çocuğu saygılı ve hürmetli bir kişi düşünülmektedir. Bu özellikler Türkiye genel karakterinin yine bir yansıtıcısıdır. Konuşulanlarımızdan 43ü çocuklarının evlilik kararında cinsiyet gözetmeksizin aynı görüşü taşıdıklarını belirtmiştir. Çocuklar evlilik kararını kendileri almalarına karşın babaların ve annelerin te fikrini alması gerekir diye düşünülmektedir. Ayrıca babalarımız bu konuda dikkatli davranacaklarını da belirtmişlerdir. Sadece 5 kişi kararın kendisi ve eşinin tarafından verileceğini çocukların görüşünün etkili olmadığını belirtmişlerdir. Grubumuzdan tek bir kişi ise oğlu ve kızının evlilik kararında farklı davranacağını belirtmiştir. Bu kararda kızı ile birlikte düşünmelerinin yanısıra son kararın kendi tarafından alınacağını belirtmiştir. Oğlu ise tamamıyla kararda serbesttir.

Tablolarımız dikkatle incelenecek olursa Türkiye genel karakterinde var olan çoğu özelliklerin grubumuzda da var olduğunu yakalamak hiç de güç değildir. Konunun genellemesini sonuç bölümünde bulabiliriz.

SONUÇ

Sizlere sunulmuş olan bu çalışma yaklaşık bir yıllık bir uğraşının sonucudur. Konusu bir araştırma çerçevesi içinde Samatya Ermeni Cemaatının %49 temsil eden Yozgatlıların Hane Reisi baba olan (yani evli) ailelerden %12 örnekleme yoluyla 44 hane ile yapılmış vaftiz babalığı konusunda bir çalışmadır. Bu çalışma İ.Ü.E.F. Sosyal Antropoloji bölümünün denetimi altında, bizzat şahsım tarafından yapılmıştır.

Çalışmanın akışı içerisinde konumuz tesbit edilmiş, sınırları çizilmiş ve konu ile ilgili akla gelebilecek sorulara ışık tutulmaya çalışılmıştır. Yapılan görüşmeler sayısal ve sözel ifadeler halinde düzenlenerek grubun görüşleri gerçek sayısal verilerle ifade edilmiştir.

Araştırma sonuçlarımız aşağıda özet halinde ifade edilmektedir.

Samatya'da bulunan Ermeni Cemaatının her iki kişisinden biri olan Yozgatlılar araştırmamızın göçmen örnek grubudur. Hepsi Yozgat'ta doğmuş olan bu kişilerde akraba evliliği ve boşanma hiç yoktur. Eşleri (0.66 bir oranla) Yozgatlıdır. Bu kişilerin çocuklarının büyük kısmı İstanbul'da doğmuştur. Oğulları gümüş ve altın sanat işleri ile uğraşırken eşleri ve kızları çalışmamaktadır. Hane reislerimizin tahsil derecesi düşüktür, eşlerinin de tahsili buna paralel gitmektedir. Çocukları ise okumuş ve okumaktadır (%96 ve %91).

Çekirdek aile özelliğini hakim şekilde gösteren Yozgat'lı Samatyalılar kırsal bölgede yaygın olan geniş aile özelliğini de az da olsa bünyelerinde taşımaktadırlar fakat ortalama aile büyüklükleri 4 tür. Ayrıca grupta hane ile ilgili birtakım ilginç özellikler yakalanmıştır. Hane dışı kızların hepsi evlidir. Oğulların ise çok büyük bir kısmı evlidir. Bekar olanlar ya askerdir ya da yurt dışında bulunmaktadır. Bu durum bize evlilik olmadan ailede parçalanmanın çok küçük bir oranda gerçekleştiğini göstermektedir. Hatta yoktur diyebiliriz. Samatya'lıların çocukları evlendikleri takdirde başta Samatya olmak üzere Bakırköy ve Yeşilköy semtlerini ikamet yeri olarak seçmektedirler. Bu ise bize Samatya'lı karakterin Bakırköy ve Yeşilköy'e de yayıldığını en azından taşıdığını göstermektedir.

Hane reisleri evliliklerini ortalama 24 yaşında eşleri ise 20 yaşında yapmıştır. Fakat küçük yaşlarda evliliklere rastlanmakla birlikte eşler arası yaş farkının erkeğin büyük olması ve 5 yaşlık

kriterin temelde tercih edildiği görülmüştür.

Ataları Yozgat'lı olan grubumuzun Samatya'nın göçmen semti olduğunu birkez daha vurgulamaktadır. Bu kişiler semtlerinde ortalama 30.2 yıldır oturmaktadırlar. Burayı tercih etmelerinin sebebi de akraba, tanıdık, köylü ve kilisenin hatta zamanında göçmen evi diyebileceğimiz kendi tabirleriyle muhacirhaneleri var olmasıdır. Geldikten sonra da semti bırakamamışlar ve fakir olarak İstanbul'a gelen göçmen Samatya'lılar çalışarak %86'lık bir oranla ev sahibi olmuşlardır. Evleri ortalama üç odalıdır ve 77.7 m² dir.

Konuşulanlarımızın %38 i hergün gazete alma alışkanlığını taşımakta bunun yanısıra 44 hane reisinin %77 i hergün gazete okumaktadır. Gazete okuma yerleri evin dışında arkadaş ve kendi dükkanları ile kahvehaneler olmaktadır. Bu sonuç bize Denich'in Yugoslav'yada migrasyon ve Network manipilasyonu adlı makalesini hatırlatmaktadır.

" Yugoslavva'nın pek çok bölgesinde sosyal hayat topluca bir hayat olup kahveler ve mutfaklar bu hayatın merkezidir. Gayri resmi toplantılar yoğun olup toplantılara iştirak edenler birbirlerine şehir tecrübelerini anlatırlar, aynı zamanda orada olmayanların tecrübelerinin de dedikodusu yapılır. Bu konuşmalarla şehir hayatının ufak büyük problemleriyle nasıl baş edileceği hakkında ipuçları ortaya atılır. İş ve mesken ile ilgili temel problemlerin yanında günlük kısa devreli işlerde konuşulur. Özellikle yaşamının "modern standartını oluşturan tüketici araçlarının nasıl elde edileceği konusuna önem verilir". Yeni hayat tarzında yarışma savaşına yakalanmış olan göçmenler belirli eşyaların ne olduğu ve nasıl elde edileceği konusunda fevkalade duyarlıdır. Gelişi güzel yapılan kahve ve mutfak sohbetlerinde özel hizmetler için kendilerine yardım edecek olan " bağlantı " tanışlarından yardım isterler. Şehir hayatına ilk uyumun sağlanmasında son derece etkili olan bu sosyal ağ böylece isteyerek büyük toplumun karmaşık ve isimsiz kurumlarına intibak sağlayan bir araç olarak devam eder.

Yukarıda verilen makalede görüldüğü gibi göçmenlerde var olan zihniyet pek çok meselevi **kahvehanelerden** halletme yolundadır. Bu bizlere Samatya'lıda kahveye gitme alışkanlığının yüksek olup pek çok haberin kaynağının kahveler olduğu gerçeğinin göçmen zihniyetden kaynak alıp,bugünkü şehirli yaşama da yansıdığına bir göstergesidir. Bu migrasyonun "göç" olayının bir uzantısıdır ve bütün göçmen ülke ve bölgelerde hakim bir unsurdur.

Grubumuz kız çocuklarının özellikle temiz aile çocuğu, namuslu zengin ve sanatkar kişilerle, oğullarının ise temiz aile kızı namuslu saygılı ve hürmetli kişilerle evlendirmek istemektedirler. Bu cemaatin aileyi kontrol eden bir yapısı olduğunu da göstermektedir. Çünkü iyi bir aileye sahip olmayan kişi istenmeyen kişidir. Verilerimize göre de çocukları eş seçmede zorlanacaktır. Babaların istekleri bu doğrul-

tuda olmakla beraber çocuklar eş seçiminde serbest bırakılmakta. Fakat ailenin onayı da mutlaka alınmalıdır denmektedir.

Vaftiz babalığı ve sağdıçlık konularında elde edilen bilgiler ise şunlardır.

Grubun %61i bir veya birden çok babalık yani vaftiz babalığı, sağdıçlık yapmıştır. Grubun tümü hangi çeşit olursa olsun babalık yapma isteklerinin var olduğunu belirtmiş ve yapamayanlar bunun nedenini maddi olanaksızlıklara dayandırmıştır.

Herhangi bir babalığı yapan kişi ilgili olduğu ailenin sağdı-cı aynı zamanda çocuklarının da vaftiz babası olma isteğini taşımaktadır. Bu bir aile üzerinde mutlak otorite kurma veya söz sahibi olma isteğinden kaynaklanıyor diyebiliriz. Bu durum heriki taraf için de geçerlidir. Konuştuğumuz kişilerin sağdıçları ilgili oldukları ailenin çocuklarının eğer hepsinin birden vaftiz babası olamamış ise bunun nedenini migrasyon(göç) ya da maddi olanaksızlıklara dayandırmıştır. Bu durum bize migrasyonun yani göçün dini sosyal yaşantıda özellikle arzuları etkilediğini göstermektedir.

Dini birtakım gereklilikler uygun ortam olmadığı takdirde yerine getirilmemektedir. Bu savımız temelini iki kişinin sağdıcinın olmaması ve kendi deyimleriyle şartların bunu zorladığını belirtmesinden kaynak almıştır. Bu olayda cemaatdan uzak bulunmak ve maddi olanaksızlıklar da etkilidir. Grup sağdıcinı eğer sülale takibi yoksa nişanlılık döneminde seçmektedir. Fakat bu durumu bozan istisnalara da rastlanmıştır. Bunlar içerisinde dini nikahı çok sonradan kıydıranlar ya çocuklarını vaftiz yaptırmak için gerekli olan ve kişinin kilisece evliliğini meşru sayan dini nikah belgesine sahip olmak için sağdıç seçme ihtiyacını hissetmekte ya da büyük kısmı köyde evlenen grubumuzun dini görevlisine ulaşma olanağının her zaman mümkün olmaması nedeniyle dini nikah ve sağdıç seçimi gecikmektedir. Şu da bilinmelidir ki dini nikah Ermeni Kilisesi çerçevesinde ancak resmi nikahtan sonra yapılabilir. Grupta vaftiz babasını bilmeyen kişilere rastlanmıştır ve bu büyük bir orandadır. Bu olayda da toptan vaftiz olma ve yaşça büyük vaftiz olma etkili olmaktadır. Aynı zamanda kişinin dini gerekleri sadece yerine getirme ve dini sosyal işleyişe önem vermeme durumunun kırsal bölgelerde hakim bir durum olduğunu düşündürmektedir. Çünkü İstanbul'da doğan veya büyüyen bu kişilerin çocukları ve vaftiz babaları bellidir. Aynı zamanda vaftiz törenininsosyal işleyişi çok ilginç ve etkilidir. Demek ki kırdan kente geçtikçe dini sorumluluk-

lar sosyal ağlarla örülmektedir.

Sağdıç ve sanların akrabadan mı yoksa yabancından mı seçilmesi gerektiği yolunda sorulan sorulara alınan istek cevapları birbirine yakın olmasına karşın uygulamada heriki grup da akrabayı bu iş için tercih etmektedir. Bu kişiler aynı zamanda erkek sülalesinden seçilmektedir. Bu cemaat içerisinde yaygın bir söylenti olan erkek tarafından seçilir sözünü desteklemekte ve ispat etmektedir. Vaftiz babalığı kişiye teklif edilmemektedir. Vaftiz babası olma isteği kişinin kendinden kaynaklanmaktadır. Eğer kişi bir ailenin sağdıçı ise çocuğun ismini koyma konusunda hak sahibi olmakta aksi takdirde olamamaktadır. Veriler ilk çocuk ismini vaftiz babası koyar sözünü desteklenmektedir. Ayrıca vaftiz töreni masrafları vaftiz babası tarafından verilmektedir. Babalıkta kız veya erkek çocuk olma etkili olmamakta, konuşulan için hayıra girme ve dini bir görevi yerine getirme daha önemli bir özellik olarak görülmektedir. Ayrıca bu kişiler tutukları çocukları birer evlat gibi görmekte onu sevindirmeyi herşeyden önemli bulmaktalar. Tutulan çocuğun ailesi ve çocuk tarafından da baba gibi görülmek isteyip samimiyetin artmasını arzulamaktadırlar. İdealde vaftiz babası nasıl sorumluluklar yüklenir ve neler beklenir cevabı samimiyet ve sevgi ilişkisine dayanan bir düzende aynı aile gibi hissedilme isteğidir. İşte bu kesin verilere dayalı bir görüştür.

Zaman geçtikçe vaftiz töreni sırasında çocuğa yapılan hediyelerde değişim olduğu ve daha fazla maddi külfete neden olduğu tesbit edilmiştir. Çocuğa birşey yapılacak olursa mutlaka elbise alınmaktadır. Altın takı takma da gelenekler arasındadır. Vaftizi yapılan çocuğun ailesi vaftiz babasına törenden sonra yemek yedirmekte genç grup tarafından kutu bağlama adeti de geliştirilmektedir. Bu bize şunu düşündürmektedir. Kırdan kente geçince vaftiz babasının yüklendiği maddi yük artmakta ve çocuklar daha fazla sosyal ağ içerisine alınıp yetiştirilmek istenmektedir. Bunun nedeni şehirde kısmi olarak gevşeyen grup denetiminin ve cemaat baskısının vaftiz babası ve ailesi tarafından kontrole alınma isteğinden kaynak alıyor olabilir. Kırdan kontrol tüm grup tarafından, şehirde ise belirli ailelerin omuzuna yüklenmektedir.

Çalışmamız sırasında ideal sağdıç tipi keşfedilmiştir. Olgun, otoriter, maddi durumu iyi mutlu bir aile reisi olması yanında sevgi dolu kilise ve din kurallarını bilen kişidir. Bu tarif kilise isteklerine de uygundur. Hatta ve hatta aynıdır.

Çalışmamız sırasında tesbit edilen bir özellik de çocukların vaftizinde neler aldınız veya vaftiz babasına neler yaptınız sorusuna hiçbirşey yanıtını veren kişilerde toplanmıştır. Bu kişiler neden hiçbirşey sorumuza yanıt olarak "köyde olduk, olanaklar elvermiyordu bilmiyorduk" cevabının yanı sıra çok ilginç iki cevap da verilmiştir. "Babam annem veya hanemizden herhangi biri çok ağır hastaydı o ölme - den vaftiz ettirildik, çünkü vaftiz olmamış çocuğu olan bir evden cenaze çıkamaz. Bu nedenle hemen yaptırdık" ya da "çocuk çok hastaydı birşey olursa vaftizsiz ölmesin diye yaptırdık" denmiştir. İkinci şık cevabımız vaftiz olmadan ölen bir çocuk kiliseden kaldırılma gibi birtakım dini sözlerden kaynak almaktadır. Çünkü hristiyan inancına göre bir kişi günahkar doğar ve eğer vaftizsiz ölmüşse fakat aile vaftiz ettirme isteğine sahipse bu çocuğun doğuştan var olan günahları tarafından affedilir diye kabul edilir. Birinci açıklamada ise kilisece temellendirilecek bir yön bulunamamıştır. Bu zihniyetin nereden kaynak aldığı dini çevrelerle yaptığımız çeşitli tartışmalar sonucu ancak şuna bağlanabilmektedir. Grupta, aynı klanlarda olduğu gibi grubun tüm elemanlarından kendini sorumlu hissetme duygusu hakimdir. Bu ailede en yoğun merkezi oluşturmaktadır.

Kişi ölmeden önce eğer vaftiz olmamış bir çocuk ailesinde bulunursa onu vaftiz yaptırmamış olmaktan kendini sorumlu tutar. Bu durumda kendisinin suçlanabileceğini düşünerek ölmeden önce vaftizin yaptırılmasını istemiş olabilir.

Araştırmamızın sonucunu şöyle bağlayabiliriz.

Kültürel birtakım özellikler ilişki halinde bulunan gruplarda veya toplumlarda hızlı bir şekilde yayılım göstermektedirler. Bu durum çalışmamızda da kendini açıkca kendini göstermiştir. Gözlenebilecek birtakım özellikler adeta Türkiye genel nüfusunun genel bir yansıtıcısı görevini yapmıştır.

Müslümanlıkta var olan sünnet ve kirvelik hristiyanlıkta var olan vaftiz ve vaftiz babalığı paralelinde gitmektedir. En başta her ikisi de din ile ilgilidir. Her iki adetin uygulanma törenleri süresince büyük şenlikler düzenlenmekte adeta sosyal ilişkiler canlanmaktadır. Şölen babalığı Türkiye'de yaşayan kişilerin ister Ermeni ister Türk, ister vaftiz babalığı ister kirvelik olsun gönlünde yatmaktadır. Grubun verileri biraz dikkatli incelenecek olursa Türkiye yapısının göçmen zihniyetinin temsilcisi olduğunu anlamak gayet basittir. Çünkü bu kişiler Türkiye'de eş seçiminde etkin olan özellikleri kendi bünye-

sinde göstermektedir. Eşler arasında ortalama beş yaş farkı aranmakta kızlarını ve karılarını çalıştırmamakta geniş aileden kente geçtikten sonra çekirdek aileye dönüşüldüğü görülmekte, çocuklar ancak evlendikten sonra aileden ayrılmakta ve ailenin de rızası da iyi aile çocukları ile evlendirilmek istenmektedir.

Yukarıda sayılan özellikler Türkiye'nin, Türkiye Ermenisinin özelliğidir. Bu özellikler bence başka ülkelerde yaşayan kişilerde aynı standartlar dahilinde bulunamaz.

Grubun yapısı kırdaki ve kentte sabit kalıp değişmemiş midir diye yönlendirilecek bir soruya cevabımız şu olacaktır. Birtakım değişikliklere uğramıştır, ama bunun yanı sıra geldiği ve gittiği bölgenin yapısını da değişime uğratmıştır. Çünkü bugünkü Samatya ile geçmişteki Samatya arasında hissedilir farklar vardır. Kişi göçtükten sonra dini sosyal birtakım değerlere daha sıkı bağlanır olmuş ve birtakım gelenekleri adeta doğal olarak kabul edip uygulamaya geçmiştir. İşte her vaftizden sonra verilen yemek ve müronun yıkanma günü çok yoğun bir sosyal iletişim içerisine girme ve her çocuğun vaftiz babasının kim olduğunu kesin olarak bilme bunun uzantısıdır.

Tüm bu çalışma sonucunda şunu diyebiliriz. Kültürler birbirini mutlaka etkiler. Geline ve gidilen bölgelerde birtakım değişiklikler olur ve bu taşıyıcı grubun yapısından kaynak alarak son şeklini istekler doğrultusunda bulur. Bütün özellikler büyük gruptan küçüğe küçükten de büyüğe yansır.

Bizler çeşitli şeyler söyleyebilir, yazabilir ve düşünebiliriz. Yapılan bir çalışma sonucu küçük bir sosyal olayın nasıl bir etkili gelişim yaptığını bunun sınırlarının nereye gittiğini görebiliriz. Bizler hiçbir zaman küçük şeyleri büyük etkinliklere neden olduğunu aklımıza getirmek istemezsek bile bu çalışmada onu gözlemekteyiz. Çok küçük denilen olayların toplum yaşamından ne kadar büyük olaylar yarattığını ve toplumu nasıl dinamik tuttuğunu bu çalışmalardan yakalamaktayız. O halde bizler şu sözleri ve amacı bir kez daha hatırlayarak konumuza nokta koyalım. "BIRAKIN SİZ BÜYÜK SORUNLARI ONU BAŞKALARI ÇÖZSÜN, SİZ ÖNCE KÜÇÜK ŞEYLERİ ÇÖZÜMLEYİN".

EK I

ARAŞTIRMADA ALINAN İZİNLER VE FORM 5
KİMLİK BİLDİRME BELGESİ

T. C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ EDEBİYAT FAKÜLTESİ
ANTROPOLOJİ BÖLÜMÜ

Beyazıt - İstanbul - Türkiye
Tlf. : 20 75 40 - 204

Sayı :

7...6.../1984

Konu :

Edebiyat Fakültesi Başkanlığına,

Bölümünüz Öğrencilerinden Z1 795 numaralı Hripsime Asgarian

Ermeni Cemaatinin Vaftiz Adetleri ile ilgili bir ödev hazırlanmaktadır. Bu nedenle Saratya Sarp Kevok Kilisesi Vakıf Yönetim Kurulu Başkanlığından kilise vakıf bünyesinde bulunan Saratya Ermeni Cemaati ile ilgili gerekli belgelerin verilmesi için adı geçen kuruma gerekli izin ve yardımı istiyen bir mektup yazılmasını saygılarımla rica ederim.

Öğrenci Burcu
9. VIII. 1984
E-

Antropoloji Bölümü
Başkan Vekili

Doç. Dr. Haluk Yavuzer

Sayı : T. 393 9

T. C.
İstanbul Üniversitesi
EDEBİYAT FAKÜLTESİ
DEKANLIĞI

VALİ İKİNCİ KAT
İSTANBUL

T. C.	İSTANBUL
Makale No	11665
Tarihi	30 EKİM 1984

İstanbul

Fakültemiz Antropoloji Bilim Dalı 21795 numaralı öğrencilerinden
Nripsim ARSU'NIN "Vahitirü Mütem ve Temelilü" adıyla dersinin uygulanması
ile ilgili olarak Dr. T. C. İstanbul'da oturan Hemen' semerindeki "Vahitirü
Vahitirü" konusunu incelemek yapması gerektiği için Prof. Dr. H. C. Arsu
Sarı'dan alınan 25.10.1984 tarihli yazı ekte gönderilmektedir.
Adı geçen öğrencinin de verilen kolaylaştırmaları gösterilerek öğrencilerinden
arz ederim.

DEKAN ADINA

31/1

Mak. İd. B6
30.10.84
Vahitirü A -

Prof. Dr. Erdem ARSU
Dekan Yardımcısı

DİKKAT: Öğrencilerle ilgili yazışmalarda, öğrencinin numara ve bölümünün mutlak suretle belirtilmesi önemle rica olunur.

T. C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
Mahalli İdareler Bürosu

Sayı : 1.9(84)/ 11675

30 EKİM 1984

Konu : Araştırma için
müsade verilmesi

FATİH KAYMAKAMLIĞINA

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dekanlığından alınan ve ilişikte gönderilen 30.Ekim 1984 gün ve T.3939 sayılı yazıda Fakülteleri Antropoleji anabilim dalı Öğrencilerinden Hripsime ARZUMAN'ın Araştır yöntem ve teknikleri adlı dersinin uygulanması ile ilgili olarak Sanatya Bölgesinde bulunan Ermeni cemaatını tespitte yönelik çalışmasında Davutpaşa, Kocamustafapaşa, Abdi-çelebi, ve Sancaktar Hayrettinpaşa Mahalleleri Muhtarlıklarında bulunan belgelerden yararlanabilmesi için gerekli kolaylığın gösterilmesi talep edilmektedir.

Gereğini rica ederim.

VALİ EMRİYLE

Hasan Fehai KONYALI
Vali Yardımcısı

Eki: 1.Dekanlık yazısı ve
eki Antropoleji bölümü yazısı

7242
id. Bm
1/11
L. val.

M. Fine
30-10-1984
T. 1/11
(11)

BÜRO : İDARİ
SAYI : 7242
KONU : Araştırma için
kolaylık gösterilmesi.

T.C.
FATİH İLÇESİ
EMNİYET AMİRLİĞİ

1.11.1984

K.M.PAŞA
..... KARAKOL AMİRLİĞİNE

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Öğrencisi Hripsina ARZUMAN adracak
la, Araştırma Yöntem ve Teknikleri adlı dersinin uygulanması için bölgenizde mevcut
Ermeni Cemaatını tespita yönelik çalışmalarında gerekli kolaylığın gösterilmesi
İst.Valiliği Mahallî İdareler Bûrosu 30.10.1984 gün ve II675 sayılı, kaymakamlığının
za havi, kaymakamlığınızın muvafaklı yanılırları tetkikinden anlaşılmıştır.
Bölgenizde yapıldığı araştırmalarda adı geçene gerekli kolaylığın gösterilme
sini rica ederim.

Hüseyin Özalp
Hüseyin ÖZALP
Fatih E. Amiri

T.C.

FATİH İLÇESİ
EMNİYET AMİRLİĞİ

1.11.1984

BÜRO : İDARİ

SAYI : 7242

KONU : Araştırma için
kolaylık gösterilmesi.

ÇINAR

..... KARAKOL AMİRLİĞİNE

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Öğrencisi Hripeina ARZUMAN müracaat
la, Araştırma Yöntem ve Teknikleri adlı dersinin uygulaması için bölgenizde mevcut
Ermeni Cemaatını tespiti yönelik çalışmalarında gerekli kolaylığın gösterilmesi
İst.Valiliği Mahalli İdareler Bürosu 30.10.1984 gün ve II675 sayılı, Kaymakamlığıma
za havi, Kaymakamlığımız havalere yazıları tetkikinden anlaşılmıştır.

Bölgenizde yapacağı araştırmalarda adı geçene gerekli kolaylığın gösterilme-
sini rica ederim.

Hüseyin ÖZALP
Fatih Em. Amiri

KONUTTA KALANLARA AİT KİMLİK BİLDİRME BELGESİ (FORM-5)

KONUTUN BULUNDUĞU YER						KONUTUN TÜRÜ			
İL - İLÇE	MAHALLE - KÖY	MEVKİ SOKAK	BİNA No.	DAİRE No.	TELEFON No.	BACIMSIZ EV	AP.	YAYLAK	KIŞLAK

KONUTTA KALANLAR

SORULAR		AİLE REİSİ (1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
SOYADI, ADI							
BABA VE ANNE ADI							
D. YERİ VE TARİHİ							
UYRUĞU VE İŞİ							
NÜFUS KAYITLI OLDUĞU	İL - İLÇE						
	BÜCAK						
	KÖY						
NÜFUS CÜZDANI VEYA PASAPORT TA. ve Sayısı							
Hane Cilt Sahife Cüzdan No.							
ÖĞRENCİ İSE	OKUL ADI						
	SINIF No.						
AİLE REİSİNE YAKINLIĞI							
ÖNCEKİ KONUTUN ADRESİ							
GELİŞ TARİHİ							

YUKARIDAKİ BİLGİLERİN DOĞRULUĞUNU ONAYLARIM / 19

BELGEYİ TESLİM ALANIN				ALINIŞ TARİHİ
ADI, SOYADI	GÖREVİ	RÜTBESİ	İMZASI	

AİLE REİSİ
(İMZA)

KÖY MUHTARI
(RESMİ MUHÜR
VE
İMZA)

**KONUTUN DEĞİŞTİRİLMESİ HALİNDE BELGEYİ DÜZENLEYEN İLE
MAHALLE MUHTARLIĞI ARASINDA DEĞİŞTİRİLECEK KISIM**

SOYADI, ADI	BOŞALTTIĞI KONUTUN ADRESİ	
BABA ADI	AYRILIŞ TARİHİ	
D. YERİ ve TARİHİ	İMZA	

EK 2

TABLÖLAR

A-HANE NÜFUSU

B-GÖÇ-SEMT- MESKEN

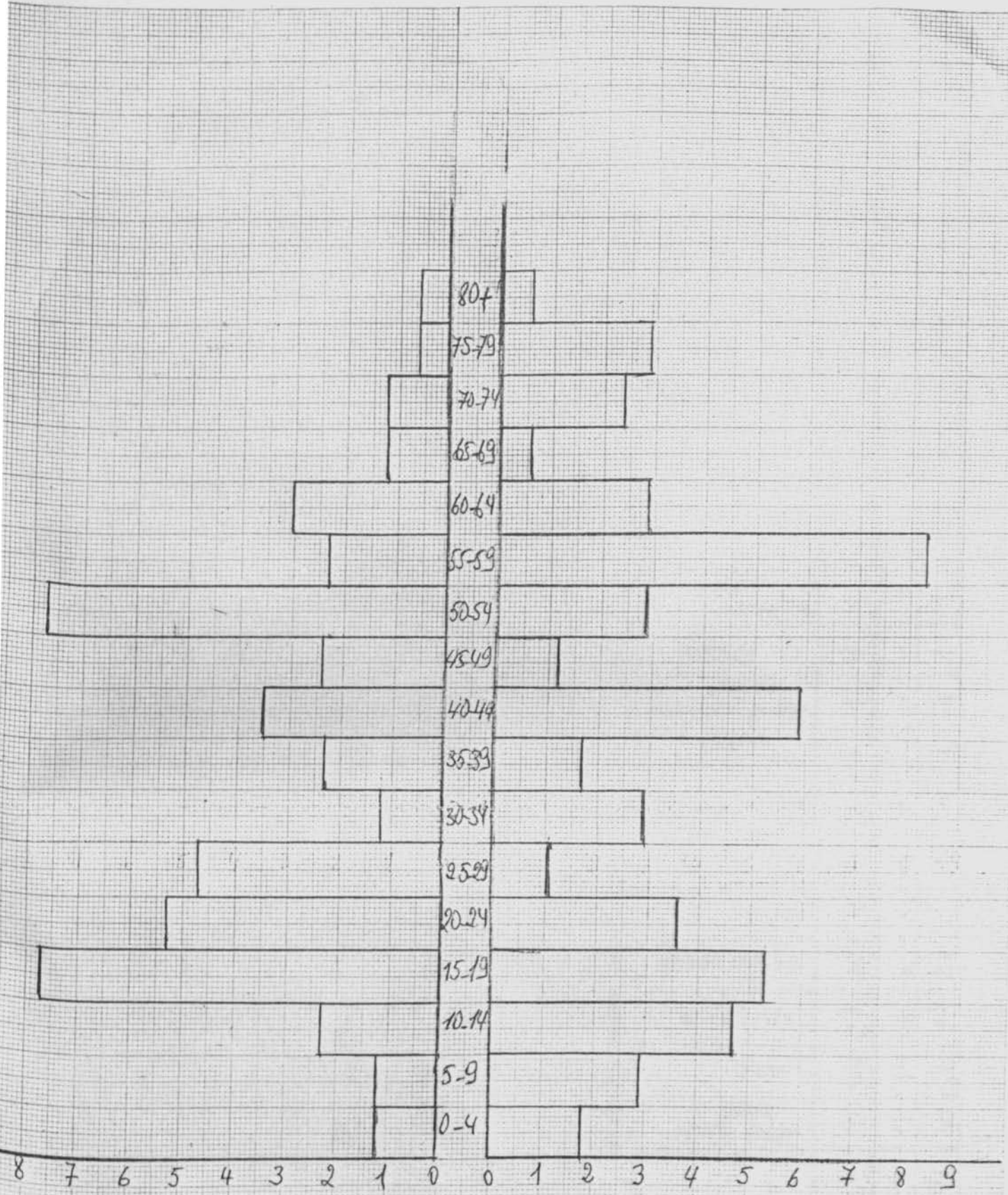
C-KENDİ SAĞDIÇ

D-KENDİ SAĞDICINA YÖNELİK

E-KENDİ VAFTİZ BABASI

F-KENDİSİNE VE ÇOCUKLARINA YÖNELİK VAFTİZ BABALIĞI

G-GENEL BİLGİ

%

ERKEK

KADIN

NÜFUS PİRAMİDİ

TABLO : A 1.1 HANE NÜFUSU KAÇ KİŞİDİR?

	N	HANEDE BULUNAN KİŞİ SAYISI						TOPLAM NÜFUS	M HANE BÜYÜKLÜ- ĞÜ	Mdn HANE BÜYÜKLÜ - ĞÜ	
		2	3	4	5	6	7				
GENEL TOPLAM	44	10	7	14	8	3	2	169	3.8	3.9	
1949 ÖNCESİ	14	4	3	4	-	1	2	53	3.8	3.5	
1950 SONRASI	30	6	4	10	8	2	-	116	3.8	4.0	

TABLO : A 1.2 HANEYİ KİMLER OLUŞTURUR?

	N	HANE REİSİ BABA	ANNE	KIZ ÇOCUK	ERKEK ÇOCUK	GELİN	KIZ TORUN	ERKEK TORUN	HANE REİSİNİN ANNESİ	HANE REİSİNİN DEDESİ	KIZ KARDEŞ	ANNENİN ANNESİ	
GENEL TOPLAM	169	44	44	27	35	4	7	2	3	1	1	1	
1949 ÖNCESİ	53	14	14	6	8	3	6	2	-	-	-	-	
1950 SONRASI	116	30	30	21	27	1	1	-	3	1	1	1	

TABLO :A 1.3

ORTALAMA HANE BÜYÜKLÜĞÜ İÇİNDE FERTLERİN ORANI(YÜZDE OLARAK).

	N	HANE REİSİ BABA	ANNE	KIZ ÇOCUK	ERKEK ÇOCUK	GELİN	KIZ TORUN	ERKEK TORUN	HANE REİSİNİN ANNESİ	HANE REİSİNİN DEDESİ	KIZ KARDEŞ	ANNENİN ANNESİ
GENEL TOPLAM	100.0	26.0	26.0	16.0	20.7	2.4	4.1	1.2	1.8	0.6	0.6	0.6
1949 ÖNCESİ	100.0	26.4	26.4	11.3	18.1	5.7	11.3	3.8	-	-	-	-
1950 SONRASI	100.0	25.9	25.9	18.1	23.2	0.9	0.9	-	2.6	0.9	0.9	0.9

TABLO :A 1.4

HANE BÜYÜKLÜĞÜ İÇERİSİNDE CİNSİYET DAĞILIMI.

	N	ERKEK		KADIN	
		n	%	n	%
GENEL TOPLAM	169	82	48.5	87	51.5
1949 ÖNCESİ	53	24	45.3	29	54.7
1950 SONRASI	116	58	50.0	58	50.0

TABLO : A 2:1 HANE REİSİ BABANIN YAŞI.

	N	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75-79	M YAŞ	Mdn YAŞ
GENEL TOPLAM	44	5	1	6	1	5	14	4	1	3	4	54.4	55.9
1949 ÖNCESİ	14	-	-	-	-	-	8	2	1	1	2	62.3	58.9
1950 SONRASI	30	5	1	6	1	5	6	2	-	2	2	50.6	51.5

TABLO : A 2:2 HANE REİSİ BABANIN DOĞUM YERİ.

	N	BOĞAZLIYAN						ÇAYIRALAN			SARIKAYA						ŞEFARTLI		YERKÖY		
	N	BOĞAZLIYAN	GÜRDEN	UZUNLU	EĞLENCE	*KELLER	P.	MENTEŞE	KÜRKÇÜ	P.	BURUNKIŞLA	BEŞEK	KARAYAKUP	BARAFKILI	KARAHALLI	P.	ŞEREFÖĞLU	P.	TERZİLLİ	SARAY	P.
GENEL TOPLAM	44	6	1	1	2	1	0.52	2	1	0.07	14	1	2	1	1	0.43	1	0.02	9	1	0.23
1949 ÖNCESİ	14	-	-	-	-	1		-	1		5	1	1	-	1		-		4	-	
1950 SONRASI	30	6	1	1	2	-		2	-		9	-	1	1	-		1		5	1	

TABLO : A 2.3

HANE REİSİ BABANIN TAHSİLİ.

	N	VAR		YOK		YOK İSE				VAR İSE
		n	p.	n	p.	Hiç Yok	Okur	Okur-Yazar	İlk Terk	İlk Mezun
GENEL TOPLAM	44	14	0.32	30	0.68	6	5	8	11	14
1949 ÖNCESİ	14	2		12		2	4	2	4	2
1950 SONRASI	30	12		18		4	1	6	7	12

TABLO : A 2.4

HANE REİSİ BABANIN İŞİ.

	N	Boş Gezer	İşçi	Emekli	Marangoz	Bisikletçi	Berber	Değirmenci	Çinici	İnşaat Kalfası	Çanta Akseuar	Kunduracı	Tornacı	Nikelaç	Polisaj	Tesviye	Gümüş İmalat	Sadekar	Terzi	Konfeksiyon	İplik-Düğme	GöMLEKÇİ
GENEL TOPLAM	44	4	3	12	1	1	2	1	1	1	1	4	1	2	1	2	1	1	1	2	1	1
1949 ÖNCESİ	14	1	1	4	1	1	-	-	1	1	1	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
1950 SONRASI	30	3	2	8	-	-	2	1	-	-	-	2	1	2	1	2	1	1	-	2	1	1

TABLO : A 3:1

ANNENİN YAŞI.

	N	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75-79	M YAŞ	Mdn YAŞ
GENEL TOPLAM	44	4	2	3	5	4	12	4	5	2	2	1	50.0	51.2
1949 ÖNCESİ	14	-	-	-	-	2	3	3	3	1	1	1	58.7	57.8
1950 SONRASI	30	4	2	3	5	2	9	1	2	1	1	-	45.8	47.0

TABLO : A 3:2

ANNENİN DOĞUM YERİ.

	N	HANE REİSİ İLE				FARKLI ŞEHİR İSE				AYNI ŞEHİR İSE													
		AYNI ŞEHİR		FARKLI ŞEHİR		İSTANBUL	SIVAS	KAYSERİ	AMASYA	MERKEZ		BOĞAZLIYAN		ÇAYIRALAN		SARIKAYA		SORGUN		YERKÖY			
										KARABI- YIK	P.	BOĞAZLI- YAN	UZUNLU	P.	KÜRKÜ	FAHRALI	P.	BURUNKİŞ- LA	P.	SORGUN	P.	TERZİLLİ	P.
GENEL TOPLAM	44	29	0.66	15	0.34	10	2	2	1	2	0.07	7	1	0.28	1	1	0.07	7	0.24	1	0.03	9	0.31
1949 ÖNCESİ	14	9		5		4	1	-	-	-		1	1		1	1		2		2		3	
1950 SONRASI	30	20		10		6	1	2	1	2		6	-		-	-		5		5		6	

TABLO : A 3.3

ANNENİN TAHSİLİ.

	N	VAR		YOK		VAR İSE	YOK İSE				N	EV KADINI	EVKADINI + EMEKLİ
		n	p.	n	p.	İLK MEZUN	HIÇ YOK	OKUR	OKUR-YAZAR	İLK TERK			
GENEL TOPLAM	44	10	0.23	34	0.77	10	12	4	10	8	44	42	2
1949 ÖNCESİ	14	1		13		1	4	1	6	2	14	13	1
1950 SONRASI	30	9		21		9	8	3	4	6	30	29	1

TABLO:A 3.4

ANNENİN İŞİ.

TABLO : A 4.1

KIZ ÇOCUK YAŞI.

	N	0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	40-44	M YAŞ	Mdn YAŞ
GENEL TOPLAM	27	3	4	4	7	5	1	3	16.1	16.3
1949 ÖNCESİ	6	-	-	1	2	2	1	-	19.5	19.5
1950 SONRASI	21	3	4	3	5	3	-	3	16.5	15.0

TABLO : A 4.2

KIZ ÇOCUK DOĞUM YERİ.

	N	YUZGAT		DİĞER		DİĞER NERESİ?	YUZGAT İSE NERESİ?	
		n	p.	n	p.	İSTANBUL	BOĞAZLI-YAN	TERZİLLİ
GENEL TOPLAM	27	6	0.22	21	0.78	21	3	3
1949 ÖNCESİ	6	-		6		6	-	-
1950 SONRASI	21	6		15		15	3	3

TABLO : A 4.3

KIZ ÇOCUK TAHSİLİ.

	N	- 6 YAŞ	+ 6 YAŞ	+ 6 YAŞ İSE				TAHSİLİ YOK İSE	TAHSİLİ VAR İSE									
				VAR		YOK			ANA SINIF	İLK DEVAM	İLK MEZUN	ORTA DEVAM	ORTA MEZUN	ORTA TERK	LİSE DEVAM	LİSE MEZUN		MESLEK Lİ- SESİ DEVAM
				n	p.	n	p.	HİÇ YOK										
GENEL TOPLAM	27	3	24	23	0.96	1	0.04	1	1	4	9	2	3	1	1	1	1	
1949 ÖNCESİ	6	-	6	6		-		-	-	-	1	1	1	1	1	1	-	
1950 SONRASI	21	3	18	17		1		1	1	4	8	1	2	-	-	-	1	

TABLO :A 4.4

KIZ ÇOCUK İŞİ.

	N	EV KIZI	ÖĞRENCİ	MUHASEBECİ	SEKRETER	KÜÇÜK		N	BEKAR	DUL	
GENEL TOPLAM	27	14	8	1	1	3		27	26	1	
1949 ÖNCESİ	6	3	2	1	-	-		6	6	-	
1950 SONRASI	21	11	6	-	1	3		21	20	1	

TABLO:A 4.5

KIZ ÇOCUK MEDENİ HALİ.

TABLO :A 5.1

ERKEK ÇOCUK YAŞI.

	N	0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	M YAŞ	Mdn YAŞ	
GENEL TOPLAM	35	2	2	4	11	9	4	1	1	1	1	19.1	18.8	
1949 ÖNCESİ	8	-	-	-	2	3	-	1	1	1	1	28.9	22.8	
1950 SONRASI	27	2	2	4	9	6	4	-	-	-	-	17.0	17.6	

TABLO :A 5.2

ERKEK ÇOCUK DOĞUM YERİ.

	N	YOZGAT		DİĞER		DİĞER NERESİ?	YOZGAT İSE NERESİ?				
		n	p.	n	p.		TERZİLLİ	EĞLENCE	SORGUN	BOĞAZLI- YAN	SARAY
						İSTAN- BUL					
GENEL TOPLAM	35	8	0.23	27	0.77	27	2	2	1	2	1
1949 ÖNCESİ	8	2		6		6	2	-	-	-	-
1950 SONRASI	27	6		21		21	-	2	1	2	1

TABLO :A 5.3

ERKEK ÇOCUK TAHSİLİ.

	N	- 6 YAŞ	+ 6 YAŞ	+6 YAŞ İSE TAHSİLİ				TAHSİLİ YOK İSE	TAHSİLİ VAR İSE					
				VAR		YOK			İLK TERK	İLK DEVAN	İLK MEZUN	ORTA DEVAN	ORTA MEZUN	ORTA TERK
				n	p.	n	p.							
GENEL TOPLAM	35	2	33	30	0.91	3	0.09	3	4	17	1	2	4	2
1949 ÖNCESİ	8	-	8	6		2		2	-	4	-	2	-	-
1950 SONRASI	27	2	25	24		1		1	4	13	1	-	4	2

TABLO :A 5.4

ERKEK ÇOCUK İŞİ.

	N	ÖĞRENCİ	İŞÇİ	BİSİKLETCİ	KUYUMCU TERZGAHTARI	KUYUMCU ÇİRAĞI	KUYUMCU CİLAÇISI	HİHLAYICI	SADEKAR	GÜMÜŞ KAKMAÇI	GÜMÜŞ İHALETÇİSİ	GÜMÜŞ TESVİYE	KONFEKSİYON	KÜÇÜK		N	EVLİ	BEKAR
GENEL TOPLAM	35	5	2	1	1	1	2	7	8	1	1	1	3	2		35	4	21
1949 ÖNCESİ	8	-	2	1	-	-	1	1	1	1	1	-	-	-		8	3	5
1950 SONRASI	27	5	-	-	1	1	1	6	7	-	-	1	3	2		27	1	26

TABLO:A 5.5 ERKEK ÇOCUK MEDENİ HALİ.

TABLO :A 6

GELİN YAŞI, DOĞUM YERİ,

TAHSİLİ

İŞİ

	N	21	35	36	40	İSTAN- BUL	YOZGAT		VAR	YOK	YOK İŞE	VAR İŞE	EV KADINI
							MELEZ	TERZİSİ			İLK TERK	İLK MEZUN	
GENEL TOPLAM	4	1	1	1	1	2	1	1	3	1	1	3	4
1949 ÖNCESİ	3	-	1	1	1	1	1	1	2	1	1	2	3
1950 SONRASI	1	1	-	-	-	1	-	-	1	-	-	1	1

TABLO : A 7

KIZ TORUN YAŞI

DOĞUM YERİ

TAHSİLİ

İŞİ

	N	8	13	17	19	İSTANBUL	VAR	İLK DEVAM	İLK MEZUN	ORTA DEVAM	EV KIZI	ÖĞRENCİ
GENEL TOPLAM	7	1	4	1	1	7	7	2	2	3	2	5
1949 ÖNCESİ	6	1	3	1	1	6	6	2	2	2	2	4
1950 SONRASI	1	-	1	-	-	1	1	-	-	1	-	1

TABLO : A 8

ERKEK TORUN

YAŞI DOĞUM YERİ

TAHSİLİ

İŞİ

	N	17	19	İSTANBUL	VAR	İLK MEZUN	MIHLAYICI	SADEKAR
GENEL TOPLAM	2	1	1	2	2	2	1	1
1949 ÖNCESİ	2	1	1	2	2	2	1	1
1950 SONRASI	-	-	-	-	-	-	-	-

TABLO : A 9

HANE REİSİ BABANIN DEDESİNİN YAŞI DOĞUM YERİ, TAHSİLİ, İŞİ, MEDENİ HALİ.

	N	85	YOZGAT	YOK	BOŞTA GEZER	DUL
			BURUN- KIŞLA	HİÇ YOK		
GENEL TOPLAM	1	1	1	1	1	1
1949 ÖNCESİ	-	-	-	-	-	-
1950 SONRASI	1	1	1	1	1	1

TABLO : A 10

ANNENİN ANNESİNİN YAŞI, DOĞUM YERİ, TAHSİLİ, İŞİ, MEDENİ HALİ.

	N	73	YOZGAT	YOK	EV KADINI	DUL
			BEBEK	HİÇ YOK		
GENEL TOPLAM	1	1	1	1	1	1
1949 ÖNCESİ	-	-	-	-	-	-
1950 SONRASI	1	1	1	1	1	1

TABLO : A. 11

HANE REİSİ BABANIN ANNESİNİN YAŞI, DOĞUM YERİ, TAHSİLİ, İŞİ, MEDENİ HALİ.

	N	60	75	84	YOLGAT		YOK	EV KADINI	DUL
					MELEZ	BURUN-KIŞLA	HİÇ YOK		
GENEL TOPLAM	3	1	1	1	2	1	3	3	3
1949 ÖNCESİ	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1950 SONRASI	3	1	1	1	2	1	3	3	3

TABLO : A. 12

HANE REİSİ BABANIN KIZKARDEŞİNİN YAŞI, DOĞUM YERİ, TAHSİLİ, İŞİ, MEDENİ HALİ.

	N	47	YOLGAT	YOK	EV KADINI	DUL
			BOĞAZLI-YAN	İLK TERK		
GENEL TOPLAM	1	1	1	1	1	1
1949 ÖNCESİ	-	-	-	-	-	-
1950 SONRASI	1	1	1	1	1	1

TABLO :A 13.1

KONUŞULAN KAÇ KEZ EVLENDİ.

	N	E ₁ K ₁	E ₂ K ₂	E ₂ K ₂	E ₁ K ₁ İSE NEREDE EVLENDİ?					
					YOZGAT		İSTANBUL		KAYSERİ	
					n	p.	n	p.	n	p.
GENEL TOPLAM	44	38	5	1	15	0.39	22	0.58	1	0.03
1949 ÖNCESİ	14	12	2	-	3		8		1	
1950 SONRASI	30	26	3	1	12		14		-	

TABLO :A 13.2

E₁ K₁ İSE EVLENME YAŞI.

	N	15	16	17	18	20	21	22	23	24	25	26	27	29	30	31	33	34	M	Mdn
GENEL TOPLAM	38	1	1	1	2	3	1	5	3	4	5	4	1	2	1	2	1	1	24.0	24.0
1949 ÖNCESİ	12	-	1	-	1	2	-	-	1	-	2	-	-	2	-	1	1	1	25.25	25.0
1950 SONRASI	26	1	-	1	1	1	1	5	2	4	3	4	1	-	1	1	-	-	23.23	23.8

TABLO : A 13.3 $E_1 K_1$ İSE KADININ EVLENME YAŞI.

	N	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	28	30	31	35	M	Mdn
GENEL TOPLAM	38	2	2	5	3	4	4	4	1	3	2	2	1	1	1	1	1	1	20.3	19.3
1949 ÖNCESİ	12	1	1	2	-	1	-	1	-	1	1	-	-	1	1	1	-	1	21.9	20.5
1950 SONRASI	26	1	1	3	3	3	4	3	1	2	1	2	1	-	-	-	1	-	19.6	19.0

TABLO : A 13.4 $E_2 K_1$ İSE ERKEĞİN SON EVLENME YAŞI

KADININ SON EVLENME YAŞI.

	N	23	25	32	33	M		N	17	18	19	25	32	M
GENEL TOPLAM	5	1	1	2	1	29.0		5	1	1	1	1	1	22.2
1949 ÖNCESİ	2	-	1	1	-	28.5		2	-	1	-	1	-	21.5
1950 SONRASI	3	1	-	1	1	29.3		3	1	-	1	-	1	22.6

TABLO : A 13.5

EVLİLİKTE E_1 K_1 İSE EŞLER ARASI YAŞ FARKI NASIL BİR YAYILIM GÖSTERİR.

	N	$E > K$		$E < K$		$E = K$		$E > K$ İSE ARADA KAÇ YAŞ VAR?											$E < K$ İSE ARADA KAÇ YAŞ VAR?			
		n	p.	n	p.	n	p.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	M	1	2	4	M
GENEL TOPLAM	38	28	0.74	5	0.13	5	0.13	2	2	5	3	2	4	3	3	1	3	5.4	3	1	1	1.8
1949 ÖNCESİ	12	9		3		-		-	2	2	1	-	1	1	-	1	1	5.1	2	-	1	2.0
1950 SONRASI	26	19		2		5		2	-	3	2	2	3	2	3	-	2	5.5	1	1	-	1.5

TABLO : A 13.6

SON EVLİLİKTE EŞLER ARASI AKRABALIK VAR MI?

	N	VAR	YOK	YOK İSE HERHANGİ BİR YAKINLIK VAR MI?						
				VAR	YOK	VARSA NE ÇEŞİT?			DİĞER NEDİR?	
						MEHLEKETLİ	KÖYLÜ	DİĞER	EŞİNİN ANNE-BABA-SI MEHLEKETLİ M	KAYINBABA-MEHLEKETLİ M
GENEL TOPLAM	44	-	44	28	4	14	11	3	2	1
1949 ÖNCESİ	14	-	14	10	4	5	4	1	1	-
1950 SONRASI	30	-	30	18	8	9	7	2	1	1

TABLO : A 14.1

KONUŞULAN KİŞİNİN ÇOCUĞU VAR MI?

	N	VAR	YOK	VAR İSE KAÇ TANE?							M	Mdn
				1	2	3	4	5	9	TOPLAM ÇOCUK		
GENEL TOPLAM	44	42	2	3	14	14	6	4	1	126	3.0	2.9
1949 ÖNCESİ	14	13	1	-	5	5	3	-	-	37	2.8	2.8
1950 SONRASI	30	29	1	3	9	9	3	4	1+	89	3.1	2.8

+ iki tanesi üvey

TABLO : A 14.2

KONUŞULAN KİŞİNİN ÇOCUĞU VAR İSE CİNSİYETİ NEDİR?

	N	ERKEK	KIZ	ERKEK + KIZ	KAÇ TANE ERKEK ÇOCUK VAR?					KAÇ TANE KIZ ÇOCUK VAR?						
					1	2	3	4	TOPLAM ERKEK ÇOCUK SAYISI	1	2	3	4	5		TOPLAM KIZ ÇOCUK SAYISI
GENEL TOPLAM	42	8	6	28	16	15	3	2	63	17	9	5	2	1	63	
1949 ÖNCESİ	13	2	1	10	7	4	1	-	18	6	2	3	-	-	19	
1950 SONRASI	29	6	5	18	9	11	2	2	45	11	7	2	2	1	44	

TABLO :A 14.3

ŞU AN HANE DIŞINDA OLAN ÇOCUK VAR MI?

	N	VAR	YOK	VAR İSE KAÇ TANE?							CİNSİYET DAĞILIMI NASIL?			KAÇ TANE ERKEK ÇOCUK VAR?				KAÇ TANE HANE DIŞI KIZ ÇOCUK VAR?				
				1	2	3	4	5	6	TOPLAM KAÇ TANE	ERKEK	KIZ	ERKEK + KIZ	1	2	3	TOPLAM ERKEK ÇOCUK	1	2	3	4	TOPLAM KIZ ÇOCUK
GENEL TOPLAM	42	28	14	8	10	7	1	1	1	64	7	7	14	15	5	1	28	13	3	3	2	36
1949 ÖNCESİ	13	12	1	4	6	1	1	-	-	23	4	3	5	8	1	-	10	5	1	2	-	13
1950 SONRASI	29	16	13	4	4	6	-	1	1	41	3	4	9	7	4	1	18	8	2	1	2	23

TABLO :A 15.1

HANE DIŞINDA BULUNAN ERKEK ÇOCUKLARIN YAŞI.

	N	21	23	25	28	29	30	31	32	35	36	37	41	43	45	50	M	Mdn	
GENEL TOPLAM	28	2	1	2	3	3	3	2	2	1	3	2	1	1	1	1	32.07	30.5	
1949 ÖNCESİ	10	1	-	1	1	2	-	2	-	-	1	-	1	-	1	-	31.6	29.5	
1950 SONRASI	18	1	1	1	2	1	3	-	2	1	2	2	-	1	-	1	32.33	30.5	

TABLO : A 15.2

HANE DIŞI ERKEK ÇOCUKLARIN İŞİ.

MEDENİ HALİ.

	N	İŞİ	ASKER	KONFEKSİYON	GÖNLEKÇİ	ALMAN GÜMÜŐÜ İHALATI	GÜMÜŞ İHALATI	ÇERÇEVEÇİ	MIHLAYICI	SADEKAR	ÇİLACI	ALÜMİNYUM DOĞRAMA	MARANGOZ		N	EVLİ	BEKAR
GENEL TOPLAM	28	4	3	2	1	2	4	1	5	3	1	1	1		28	23	5
1949 ÖNCESİ	10	1	1	2	1	-	1	-	3	-	1	-	-		10	7	3
1950 SONRASI	18	3	2	-	-	2	3	1	2	3	-	1	1		18	16	2

TABLO : A 15.3

HANE DIŞI ERKEK ÇOCUKLAR NEREDE OTURUR?

	N	YURT İÇİ	YURT DIŞI	YURT DIŞI İSE NERESİ?					YURT İÇİ İSE NERESİ?		İSTANBUL İSE NERESİ?							
				KANADA	FRANSA	ALMANYA	İSVİÇRE	ABD.	İSTAN- BUL	DİĞER	SARAYYI		BAKIRKÖY		YENİMA- HALLE		YEŞİLKÖY	
											n	p.	n	p.	n	p.	n	p.
GENEL TOPLAM	28	19	9	1	2	1	2	3	16	3	7	0.44	5	0.32	2	0.12	2	0.12
1949 ÖNCESİ	10	6	4	1	2	1	-	-	5	1	3		2		-		-	
1950 SONRASI	18	13	5	-	-	-	2	3	11	2	4		3		2		2	

TABLO : A 15.4

HANE DIŞI KIZ ÇOCUKLARIN YAŞI.

	N	20	22	23	24	25	26	27	28	29	30	32	33	34	35	37	38	39	40	45	46	55	M	Mdn
GENEL TOPLAM	36	1	1	2	2	1	4	3	1	1	5	3	1	1	1	1	2	1	2	1	1	1	31.4	29.9
1949 ÖNCESİ	13	-	-	1	1	-	1	-	-	1	1	2	-	-	1	1	2	-	1	-	-	1	33.8	32.0
1950 SONRASI	23	1	1	1	1	1	3	3	1	-	4	1	1	1	-	-	-	1	1	1	1	-	30.0	27.5

TABLO : A 15.5

HANE DIŞI KIZ ÇOCUKLARIN İŞİ VE MEDENİ HALİ.

	N	EV KADINI	EVLİ
GENEL TOPLAM	36	36	36
1949 ÖNCESİ	13	13	13
1950 SONRASI	23	23	23

TABLO : A 15.6

HANE DIŞI KIZ ÇOCUKLAR NEREDE OTURUR?

	N	YURT İÇİ	YURT DIŞI	YURT DIŞI İŞE NERESİ?				YURT İÇİ İŞE NERESİ?		ĐİĐER NERESİ?
				FRANSA	ALMANYA	İSVİÇRE	AVUSTURYA	İSTAN-BUL	ĐİĐER	ANKARA
GENEL TOPLAM	36	30	6	1	3	1	1	29	1	1
1949 ÖNCESİ	13	11	2	1	-	1	-	11	-	-
1950 SONRASI	23	19	4	-	3	-	1	18	1	1

TABLO : A 15.7

HANE DIŞI KIZ ÇOCUKLARIN OTURDUĞU YER İSTANBUL İŞE NERESİ?

	N	SAMATYA		BAKIRKÖY		BAĞELİ-EVLER		YENİMA-HALLE		YEŞİLKÖY		KURTULUŞ		ORTAKÖY		ÜŐKÜĐAR	
		n	p.	n	p.	n	p.	n	p.	n	p.	n	p.	n	p.	n	p.
GENEL TOPLAM	29	12	0.42	5	0.17	1	0.03	2	0.07	5	0.17	2	0.07	1	0.03	1	0.03
1949 ÖNCESİ	11	3		4		-		1		2		-		-		1	
1950 SONRASI	18	9		1		1		1		3		2		1		-	

TABLO :B 1.1

KONUŞULAN KİŞİNİN AİLESİ KÖKEN OLARAK NERELİDİR(BABASI=1.JEN BABASININ BABASI=2.JEN)

	N	1-2. JENERASYON AYNI	1-2. JENERASYON FARKLI	1. JENERASYON BELLİ, 2. BELİR-SİZ	1-2. JENERASYON AYNI İSE DOĞUM YERİ NERESİ?		1-2. JENERASYON FARKLI İSE		SADECE 1. JENERASYON BELLİ İSE DOĞUM YERİ
					YOZGAT	ERZURUM	BABANIN DOĞUM YERİ	DEDENİN DOĞUM YERİ	
							YOZGAT	KAYSERİ	
GENEL TOPLAM	44	41	1	2	40	1	1	1	2
1949 ÖNCESİ	14	13	-	1	13	-	-	-	1
1950 SONRASI	30	28	1	1	27	1	1	1	1

TABLO : B 1.2

KONUŞULAN KİŞİN AİLESİ KÖKEN OLARAK NERELİDİR(ANNE TARAFINDAN).

	N	1-2. JENERASYON AYNI	1. JENERASYON BELLİ, 2. BELİR-SİZ	1-2. JENERASYON AYNI İSE DOĞUM YERİ NERESİ?			SADECE 1. JENERASYON BELLİ İSE DOĞUM YERİ
				YOZGAT	KAYSERİ	ERZURUM	YOZGAT
GENEL TOPLAM	44	43	1	41	1	1	1
1949 ÖNCESİ	14	13	1	12	1	-	1
1950 SONRASI	30	30	-	29	-	1	-

TABLO: B 1.4 İSTANBUL'A GELİŞ TARİHİ-KİMIN GELDİĞİ ÇAPRAZ DÖKÜMÜ.

	N	1926	1927	1928	1929	1930	1934	1935	1937	1938	1939	1945	1946	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955
GENEL TOPLAM	61	1	1	1	1	2	1	1	1	1	2	2	3	1	2	4	3	4	3	2	3
KONUŞULAN İLK GÖÇMEN İSE	27	1	1	1	-	1	1	-	1	1	2	-	1	1	1	1	-	2	1	1	2
KONUŞULAN DIŞIN-DA İLK GÖÇMEN	17	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	2	1	1	1	2	2	1	-	-	1
KONUŞULAN İKİNCİ GÖÇMEN İSE	17	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	1	1	2	1	1

	1956	1957	1958	1959	1962	1964	1965	1966	1967	1973	1975	1976	1981	İzmirli							
GENEL TOPLAM	1	2	3	1	3	3	1	1	1	1	1	1	1	2							
KONUŞULAN İLK GÖÇMEN İSE	1	1	2	-	1	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-						
KONUŞULAN DIŞIN-DA İLK GÖÇMEN	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	2							
KONUŞULAN İKİNCİ GÖÇMEN İSE	-	1	1	1	-	1	1	1	-	-	-	1	1	-							

TABLO : B 1.3

KONUŞULAN KİŞİNİN AİLESİNDEN İLK DEFA İSTANBUL'A GÖÇ EDENLER KİMLERDİR?

	N	KONUŞULAN		KONUŞULAN + ORJİN AİLE		KONUŞULAN + ÇEKİRDEK AİLE		BABASI		ANNESİ		AĞABEYİ		ERKEK KARDEŞİ		KIZ KARDE- Şİ + ENİŞTESİ		AMCASI	
		n	p.	n	p.	n	p.	n	p.	n	p.	n	p.	n	p.	n	p.	n	p.
GENEL TOPLAM	44	7	0.16	10	0.23	10	0.23	1	0.02	1	0.02	7	0.16	2	0.04	4	0.09	2	0.04
1949 ÖNCESİ	20	2		8		2		1		1		3		-		2		1	
1950 SONRASI	24	5		2		8		-		-		4		2		2		1	

TABLO : B 1.5

KONUŞULAN İSTANBUL'A GELDİĞİNDE KAÇ YAŞINDA İDİ?

	N	0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40+	M	Mdn
GENEL TOPLAM	44	4	4	5	8	7	6	4	1	5	21.0	20.2
1949 ÖNCESİ	14	2	3	1	5	1	1	1	-	-	14.5	15.5
1950 SONRASI	30	2	1	4	3	6	5	3	1	5	24.3	23.6

TABLO : B.1.6

KONUŞULAN İSTANBUL'A GELDİKTEN SONRA HİÇ MEMLEKETE GİTTİ Mİ?

	N	EVET	HAYIR	EVET İSE NE AMAÇLA?										
				ZİYARET	GEZME	GEZME + NÜFUS İŞLEM	KIZ KARDEŞ GETİRME	YEĞEN DÜĞÜNÜ	TEDAVİ İÇİN BANYO	CENAZE + NÜFUS İŞLEM	CENAZE + DİPLOMA ALMAK	TOPRAK İŞLEMİ	TOPRAK SATMA	
GENEL TOPLAM	44	33	11	6	13	3	1	2	3	1	1	2	1	
1949 ÖNCESİ	14	9	5	1	5	1	1	1	-	-	-	-	-	
1950 SONRASI	30	24	6	5	8	2	-	1	3	1	1	2	1	

TABLO : B 2.1

KONUŞULAN TOPLAM OLARAK KAÇ YILDAN BERİ SAMATYA'DA OTURMAKTADIR?

	N	0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	45-49	50-54	55-59	M	Mdn	
GENEL TOPLAM	44	1	1	3	4	3	10	11	3	3	2	3	29.3	29.5	
1949 ÖNCESİ	14	-	-	1	-	-	-	2	3	3	2	3	43.1	46.1	
1950 SONRASI	30	1	1	2	4	3	10	9	-	-	-	-	24.2	26.5	

KONUŞULAN GÖÇ ETTİKTEN SONRA İSTANBUL'DA KAÇ KEZ SEMT DEĞİŞTİRDİ VEYA KAÇ SEMTTE

TABLO : B. 2.2

OTURDU.

	N	1	2	3	4	5	TEK SEMT (SAMATYA) İSE KAÇ YILDIR OTURUR?											M	Mdn	
							0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	45-49	50-54	55-59			
GENEL TOPLAM	44	34	1	5	3	1	1	1	2	1	3	7	9	3	3	1	3	30.4	30.6	
1949 ÖNCESİ	14	10	-	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	3	3	1	3	47.2	47.8	
1950 SONRASI	30	24	1	3	2	-	1	1	2	1	3	7	9	-	-	-	-	16.8	27.3	

TABLO : B 2.3

TEK SEMT İSE NİÇİN SAMATYA SEÇİLDİ?

	N	MUACİRHANE BURADA	AKRABA BURADA	AKRABA + KÖYLÜ BURADA	AKRABA + TANI- DIK BURADA	AKRABA + EVİM BURADA	AKRABA BURADA + GELİRİM DAR	AKRABA + ÇEV- RE + KİLİSE BU- RADA	AKRABA + DOST + MİLLET BURADA	MİLLET ÇOK + KİLİSE BURADA + KÖYLÜM TAHSİNE ETTİ	
GENEL TOPLAM	34	2	13	5	5	4	1	2	1	1	
1949 ÖNCESİ	10	2	1	3	2	-	-	-	1	1	
1950 SONRASI	24	-	12	2	3	4	1	2	-	-	

TABLO : B 2.6

ÜÇ SEMT DEĞİŞTİRDİ İSE OTURULAN SÜRE.

	N	OTURULAN SÜRE (YIL OLARAK)							
		İLK SEMT					İKİNCİ SEMT		
		2	4	5	25	30	3	7	8
GENEL TOPLAM	5	1	1	1	1	1	3	1	1
1949 ÖNCESİ	2	-	-	-	1	1	1	1	-
1950 SONRASI	3	1	1	1	-	-	2	-	1

TABLO : B 2.7

ÜÇ SEMT DEĞİŞTİRDİ İSE NİÇİN GİDİLDİĞİ.

	N	NİÇİN GİDİLDİĞİ									
		İLK SEMT			İKİNCİ SEMT			ÜÇÜNCÜ SEMT			
		MUACİR- HANG BURADA	TANIDIK, AKRABA BURADA	GECEKON- DU ALDIK	İŞ DOLAYISI İLE	EVİ ORADA BULDUK	KAYINBI- RADER GİTTİ DİYE	İŞ DOLAYISI İLE	EVLEN- DİM	EV KÜÇÜK- TÜ + AĞA- BEYİM EV- LENDİ	DİĞER SEMTE ISINAMA- DIM
GENEL TOPLAM	5	2	2	1	1	3	1	2	1	1	1
1949 ÖNCESİ	2	2	-	-	-	1	1	2	-	-	-
1950 SONRASI	3	-	2	1	1	2	-	-	1	1	1

TABLO : B 2.4

İKİ SEMT DEĞİŞTİRDİ İSE.

	N	İLK SEMT			İKİNCİ SEMT
		NERESİ?	OTURULAN SÜRE	NİÇİN GİDİLDİĞİ	NİÇİN GİDİLDİĞİ
		KUMKAPI	BİR YIL	EV ORADA TUTULMUŞTU	EVİN SATILMASI
GENEL TOPLAM	1	1	1	1	1
1949 ÖNCESİ	—	—	—	—	—
1950 SONRASI	1	1	1	1	1

TABLO :B 2.5

ÜÇ SEMT DEĞİŞTİRDİ İSE NERESİ?

	N	NERESİ							
		İLK SEMT			İKİNCİ SEMT				
		SAMATYA	ALİPAŞA	ORTAKÖY	GEDİK-PAŞA	KUMKAPI	SUADİYE	KADIKÖY	ÜSKÜDAR
GENEL TOPLAM	5	3	1	1	1	1	1	1	1
1949 ÖNCESİ	2	1	—	1	—	—	1	—	1
1950 SONRASI	3	2	1	—	1	1	—	1	—

TABLO : B 2.8

DÖRT SEMT DEĞİŞTİRDİ İSE NERESİ?

	N	NERESİ								
		İLK SEMT			İKİNCİ SEMT		ÜÇÜNCÜ SEMT			
		SAMAT- YA	GEDİK- PAŞA	TARLA BAŞI	SAMAT- YA	KUMKA- PI	KUM- KAPI	YENİ- KAPI	PANG- ALTI	
GENEL TOPLAM	3	1	1	1	2	1	1	1	1	
1949 ÖNCESİ	1	-	1	-	1	-	1	-	-	
1950 SONRASI	2	1	-	1	1	1	-	1	1	

TABLO : B 2.9

DÖRT SEMT DEĞİŞTİRDİ İSE OTURULAN SÜRE.

	N	OTURULAN SÜRE (YIL OLARAK)								
		İLK SEMT			İKİNCİ SEMT			ÜÇÜNCÜ SEMT		
		1	5	7	2 AY	1	7	1	4	12
GENEL TOPLAM	3	1	1	1	1	1	1	1	1	1
1949 ÖNCESİ	1	1	-	-	-	-	1	-	1	-
1950 SONRASI	2	-	1	1	1	1	-	1	-	1

TABLO : B. 3.1

KONUŞULAN KİŞİNİN OTURDUĞU EV KENDİNE Mİ AİT?

	N	EVET	HAYIR	KİRA İSE NE KADAR?(TL)						M	
				5.000	10.000	14.000	15.000	20.000	25.000		
GENEL TOPLAM	44	38	6	1	1	1	1	1	1	14.833	
1949 ÖNCESİ	14	11	3	-	1	1	-	-	1	16.333	
1950 SONRASI	30	17	3	1	-	-	1	1	-	13.333	

TABLO : B 3.2

OTURULAN EV KONUŞULANA AİT İSE EVİN ALINIŞ FİYATI (BİNDE OLARAK)

	N	0-99	100-199	200-299	300-399	500-599	600-699	800-899	1.200	
GENEL TOPLAM	36	18	7	4	2	1	1	2	1	
1949 ÖNCESİ	10 ⁺	6	1	-	1	-	1	1	-	
1950 SONRASI	26*	12	6	4	1	1	-	1	1	

+ Bir kişinin evi miras kalmıştır.

* Konuşulan ve kardeşleri birlikte harcama yaptığı için net fiyat tesbit edilemedi. Dökülmedi.

TABLO : B 3.4 OTURULAN EV KONUŞULANA AİT İSE EVİN ALINIŞ TARİHİ.

	N	1934-40	1948-54	1955-61	1962-68	1969-75	1976-82	1983+
GENEL TOPLAM	38	1	4	4	10	10	8	1
1949 ÖNCESİ	11	1	2	1	4	2	-	1
1950 SONRASI	27	-	2	3	6	8	8	-

TABLO :B 3.5 OTURULAN EV KONUŞULANA AİT İSE KAÇ M² DİR?

	N	26	38	44	52	55	56	65	69	70	75	78	80	84	85	92	95	98	100	102	104	110	140	150	M	Mdn
GENEL TOPLAM	38	1	1	1	1	2	2	5	2	3	2	1	3	1	3	1	1	1	2	1	1	1	1	1	77.7	75
1949 ÖNCESİ	11	-	1	-	-	1	-	2	1	-	-	-	-	1	-	1	-	-	2	-	1	-	1	-	82.9	84
1950 SONRASI	27	1	-	1	1	1	2	3	1	3	2	1	3	-	3	-	1	1	-	1	-	1	-	1	75.6	75

TABLO : B 3.6

OTURULAN EV KONUŞULANA AİT İŞE KAÇ ODA?

	N	2	3	4	5	6	TOPLAM ODA	EVSAHİ- Bİ NÜ- FUS TOPLAMI	ORTALA- MA ODA	ODA BAŞI- NA DÜŞEN NÜFUS
GENEL TOPLAM	38	13	19	4	1	1	110	147	2.89	1.33
1949 ÖNCESİ	11	5	2	2	1	1	35	39	3.18	1.11
1950 SONRASI	27	8	17	2	-	-	75	108	2.77	1.44

TABLO : B 3.7

OTURULAN EV KONUŞULANA AİT İŞE EVE NASIL SAHİP OLDU?

	N	TAHTA BİNA İDİ SATIN ALIP YAPTIR- DIK	TOPRAK ALIP YAPTIR- DIK	KENDİM YAPTIM	MÜTEAH- HİT DEN SATIN ALDIM	MİRAS KALDI
GENEL TOPLAM	38	6	4	1	24	3
1949 ÖNCESİ	11	2	-	1	6	2
1950 SONRASI	27	4	4	-	18	1

TABLO :B-3.8

OTURULAN EV KONUŞULANA AİT DEĞİL İSE KAÇ ODA?

	N	2	3	4	TOPLAM ODA SAYISI	KİRAÇI NÜFUSU TOPLAM	ORTALA- MA ODA	ODA BA- ŞINA DÜŞEN NÜFUS	
GENEL TOPLAM	6	3	2	1	16	22	2.66	1.37	
1949 ÖNCESİ	3	1	1	1	9	14	3	1.55	
1950 SONRASI	3	2	1	-	7	8	2.33	1.14	

TABLO :

	N	
GENEL TOPLAM		
1949 ÖNCESİ		
1950 SONRASI		

TABLO : C 1.1

KONUŞULANIN VAFTİZ BABASI VEYA SAĞDICI OLDUĞU AİLE VAR MI?

	N	VAR		YOK		VAR İSE NE ÇEŞİT?									
						YALNIZ SAĞDICI (1)	YALNIZ VAFTİZ BABASI (2)	AİLENİN SAĞDICI + ÇOCUKLA- RIN VAFTİZ BABASI (3)	1-3 BİRLİKTE	2-3 BİRLİKTE					
		n	p.	n	p.	n	p.	n	p.	n	p.	n	p.	n	p.
GENEL TOPLAM	44	27	0.61	17	0.39	4	0.15	10	0.37	9	0.33	1	0.04	3	0.11
1949 ÖNCESİ	14	9		5		-		4		4		-		1	
1950 SONRASI	30	18		12		4		6		5		1		2	

TABLO : C 1.2

KONUŞULAN KİŞİ KAÇ AİLEYİ TUTMUŞTUR?

	N	YALNIZ SAĞDIÇ İSE				YALNIZ VAFTİZ BABASI İSE					AİLENİN SAĞDICI ÇOCUKLARIN VAFTİZ BABASI İSE					
		N	1	TOPLAM AİLE		N	1	2	TOPLAM AİLE		N	1	2	3	TOPLAM AİLE	
GENEL TOPLAM		4	4	4		10	9	1	11		9	6	1	2	14	
1949 ÖNCESİ		-	-	-		4	4	-	4		4	3	-	1	6	
1950 SONRASI		4	4	4		6	5	1	7		5	3	1	1	8	

KAÇ AİLEYİ TUTMUŞ?

TABLO : C 1.3

KONUŞULAN KİMSE HEM SAĞDICI HEM DE AİLENİN SAĞDICI ÇOCUKLARININ VAFTİZ BABASI İSE:

	N	YANLIZ SAĞDICI İSE				AİLENİN SAĞDICI ÇOCUKLARIN VAFTİZ BABASI İSE				TOPLAM TUTAN KİŞİ	TOPLAM TUTULAN AİLE	
		N	1	TOPLAM AİLE		N	3	TOPLAM AİLE				
GENEL TOPLAM		1	1	1		1	1	3		1	4	
1949 ÖNCESİ		-	-	-		-	-	-		-	-	
1950 SONRASI		1	1	1		1	1	3		1	1+3	

KAÇ AİLEYİ TUTMUŞ?

TABLO : C 1.4

KONUŞULAN KİMSE HEM VAFTİZ BABASI HEM DE AİLENİN SAĞDICI ÇOCUKLARININ VAFTİZ BABASI İSE:

	N	YALNIZ AİLENİN VAFTİZ BABASI İSE				AİLENİN SAĞDICI ÇOCUKLARIN VAFTİZ BABASI İSE				TOPLAM TUTAN KİŞİ	TOPLAM TUTULAN AİLE	
		N	1	TOPLAM AİLE		N	1	TOPLAM AİLE				
GENEL TOPLAM		3	3	3		3	3	3		3	6	
1949 ÖNCESİ		1	1	1		1	1	1		1	1+1	
1950 SONRASI		2	2	2		2	2	2		2	2+2	

TABLO : C 1.5 KONUŞULANIN SANI İLE ARASINDA HERHANGİ BİR AKRABALIK BAĞI VAR MI?

	N	VAR		YOK		AKRABALIK VAR İSE NEYİNİZ OLUR?										
		n	p.	n	p.	KARDEŞİM	KARDEŞİMİN OĞLU	KIZKARDEŞİ- MİN OĞLU	AMCA OĞLU	HALA OĞLU	BABA İLE DAYI ÇOCUK- LARI	ANNEM TARAF- TARAFINDAN UZAK AKRABA	DAYIMIN TORUNU	KAYNIM	KAYNIMIN OĞLU	EŞİMİN TEYZESİNİN OĞLU
GENEL TOPLAM	25	17	0.68	8	0.32	1	4	4	1	1	1	1	1	1	1	1
1949 ÖNCESİ	7	5		2		1	1	-	1	-	-	1	1	-	-	-
1950 SONRASI	18	12		6		-	3	4	-	1	1	-	-	1	1	1

TABLO :C 2.1 KONUŞULANA GÖRE SAĞDIÇ İLE SANIN AKRABA OLMASI UYGUN MU?

	N	EVET		HAYIR		FARK ETMEZ		FARK ETMEZ İSE NİÇİN?							TOPLAM CEVAP SAYISI	
		n	P.	n	P.	n	P.	BU HAYIR İŞİDİR	BU BİR BABALIK	BU İYİ İŞTİR	BU ARZUYA BAĞLI	FAKİRİ TUTMALI	SEVDİĞİN OLMALI	HALİ-VAKTİ YERİNDE OL- MALI		
GENEL TOPLAM	44	16	0.36	17	0.39	11	0.25	5	1	1	3	2	1	2	15	
1949 ÖNCESİ	14	6		6		2		2	-	-	1	-	-	-	3	
1950 SONRASI	30	10		11		9		3	1	1	2	2	1	2	12	

TABLO : C 2.2

KONUŞULANA GÖRE SAĞDIÇ İLE SANIN AKRABA OLMASI UYGUN İSE NİÇİN?

	N	HAYIRDIR	AKRABALIK YÜKSELİR	AİLEYE YABANCI GİRMEZ	SIRLAR DIŞI- RI AÇILMAZ	İÇTEN KİŞİ SENİ DAHA İYİ BİLİR	DAHA FAZLA MADDE-MANEVİ YARDIM YAPARSIN	DAHA FAZLA İÇLİ-DİŞLİ OLURSUN	AKRABAYA TUT- MASINI DENEK DAHA KOLAY	YABANCUYI TERCİH EDEMELSİN
GENEL TOPLAM	19 ⁺	1	1	2	1	3	5	3	1	2
1949 ÖNCESİ	7	-	-	-	-	1	2	2	-	2
1950 SONRASI	12	1	1	2	1	2	3	1	1	-

+ Cevap sayısına göre.

TABLO : C 2.3

KONUŞULANA GÖRE SAĞDIÇ İLE SANIN AKRABA OLMASI UYGUN DEĞİLSE NİÇİN?

	N	HAYIRDIR	ŞARTI BUDUR	AKRABA KAZANIRSIN	BAŞKASIYLA BAĞLILIK OLUR	ÇEVRE ÇOĞALIR	BABA YERİNE KONACAKTIR	SAYGILI OLUR	RESMİYET OLUR	DAHA FAZLA BİRBİRİNE GİDERSİN	FAKİRE OLMALI	KIRGINLIK OLUR SA AKRABAYI KAYBEDERSİN
GENEL TOPLAM	31 ⁺	1	2	11	2	1	4	1	3	2	2	2
1949 ÖNCESİ	10	1	1	4	-	-	1	1	1	1	-	-
1950 SONRASI	21	-	1	7	2	1	3	-	2	1	2	2

+ Cevap sayısına göre.

KONUŞULANA GÖRE BİR KİŞİNİN SAĞDIÇ OLABİLMESİ İÇİN BELİRLİ VASIFLARI OLMALI MIDIR?

EVET İSE NELERDİR?

TABLO : C 2.4

	N	EVET	HAYIR	OLGUN OLMALI (YAŞ + BİLGİ)	EVLİ OLMALI	MADDE DURUMU İYİ OLMALI	AİLESİ MUTLU OLMALI	AİLESİ TEMİZ OLMALI	İYİ İNSAN OLMALI	SİHHAHLI OLMALI	OTORİTER OLMALI	ÖĞÜT VERMELİ	GÜRGÜ KURALLARI NA SAYGILI OLMALI	SAĞDIÇLIK GEREK- LERİNİ BİLMELİ	KİLİSE KURAL - LARINI BİLMELİ	DİNİ GEREKLERİ BİLMELİ	SEVGİSİ OLMALI	AHLAKI İYİ OLMALI	ÇOCUĞUN HERŞE- YİNİ ALMALI	YAŞI 35-40'ı GEÇMEMELİ	TOPLAM CEVAP
GENEL TOPLAM	44	34	10	10	9	15	2	2	1	1	1	1	1	6	1	3	2	2	1	1	59
1949 ÖNCESİ	14	10	4	3	3	5	1	-	1	1	-	-	1	2	1	-	-	-	-	-	18
1950 SONRASI	30	24	6	7	6	10	1	2	-	-	1	1	-	4	-	3	2	2	1	1	41

SANI İLE SAĞDICIN AKRABA OLMASINI NASIL KARŞILAR
KONUŞULANLAR İÇERİSİNDE SAĞDIÇLIK YAPMIŞ OLANLAR.

TABLO : C 3.1

	N	UYGUN		UYGUN DEĞİL		FARK ETMEZ	
		n	p.	n	p.	n	p.
GENEL TOPLAM	17	6	0.35	6	0.35	5	0.30
1949 ÖNCESİ	5	2		2		1	
1950 SONRASI	12	4		4		4	

TABLO : C 3.2

SAĞDIÇLIK YAPMIŞ OLANLAR SANLARINI KİMDEN SEÇMİŞTİR?

	N	AKRABA OLMA- SINI UYGUN GÖREN		AKRABA OLMASINI UYGUN GÖRMEYEN		FARKETMEZ DİYEN	
		AKRABA	YABANCI	AKRABA	YABANCI	AKRABA	YABANCI
GENEL TOPLAM	25 ⁺	7	1	6	5	4	2
1949 ÖNCESİ	7	1	1	3	1	1	-
1950 SONRASI	18	6	-	3	4	3	2

+ Tutulan kişi sayısına göre.

TABLO : C 3.3

KONUŞULANLAR SAĞDIÇLARINI KİMDEN SEÇMİŞTİR?

	N	AKRABA OLMASINI UYGUN GÖREN				AKRABA OLMASINI UYGUN GÖRMEYEN				FARKETMEZ DİYEN			
		AKRABA		YABANCI		AKRABA		YABANCI		AKRABA		YABANCI	
		n	p.	n	p.	n	p.	n	p.	n	p.	n	p.
GENEL TOPLAM	42 ⁺	8	0.57	6	0.43	8	0.47	9	0.53	10	0.91	1	0.09
1949 ÖNCESİ	13	2		3		2		4		2		-	
1950 SONRASI	29	6		3		6		5		8		1	

+ İki kişinin sağdıcı yoktu. Bunlar sağdıcıların akraba olmasını ister.

TABLO : D 1.1.1 KONUŞULAN KİŞİNİN SAĞDICI VAFTİZ BABASI MIDIR?

GENEL TOPLAM	44	N	EVEY	HAYIR	SAĞDICI YOK	N	SAĞDICI EBEVEYNİNİN DE SAĞDICI MI?		SOSYAL OLARAK SAN- SAĞDICI İLİŞKİNİZ VAR MI? EVET İSE NASIL?						
							EVEY	HAYIR	EVEY	HAYIR	ÇOCUKLAR- RIMIN VAF- TİZ BABASI	SÜLALEDEN	OĞLU ÇOCUK- LARIMIN VAF- TİZ BABASI	BABAASI VAF- TİZ BABASI KENDİSİ SAĞ- DICI+ ÇOCUK- LARIMIN V.B.	BEN ONUN/ O DA BENİM SAĞDICIYIM
1949 ÖNCESİ	14	13	1	12	1	41	34	8	29	2	1	1	-	1	
1950 SONRASI	30	29	1	29	1	42	22	7	20	-	1	-	-	1	

TABLO : D 1.2 KONUŞULANIN SAĞDICI İLE ARASINDA HERHANGİ BİR AKRABALIK VAR MI?

	N	EVEY	HAYIR	NEYİNİZ OLUR?												
				AĞABEYİM	KARDEŞİM	ABLAMIN KOCASI	ABLAMIN DAMADI	ABLAMIN OĞLU	ENİŞTEMİN KARDEŞİ	DAYIM	DAYIMIN OĞLU	HALAMIN OĞLU	SÜLALEDEN AMCA ÇOCUKLARI	BABAAM TARA- FINDAN DAYI ÇOCUKLARI	SAĞDICIYIN EŞİ BABAAM TARA- FINDAN AKRA- BA	BACAANAGIYIM
GENEL TOPLAM	42	26	16	5	3	1	1	1	2	2	2	2	3	1	2	1
1949 ÖNCESİ	13	6	7	-	1	1	-	-	-	1	-	-	3	-	-	-
1950 SONRASI	29	20	9	5	2	-	1	1	2	1	2	2	-	1	2	1

TABLO : D 2.2 KONUŞULANIN ÇOCUKLARININ HEPSİNİN V.B.B.Sİ SAĞDICI DEĞİL İSE KAÇ KİŞİ TUTMUŞTUR?

	N	BİR VAFTİZ BABASI	İKİ VAFTİZ BABASI	SAĞDICI + BİR VAFTİZ BABASI						TOPLAM ÇOCUK SAYISI	
		ÇOCUK SAYISI									
		1	4	3	5	2	3	4	5		
GENEL TOPLAM	14	2	3	2	1	1	2	2	1	46	
1949 ÖNCESİ	4 ⁺	-	1	-	-	1	1	1	-	13	
1950 SONRASI	10 ⁻	2	2	2	1	-	1	1	1	33	

+ Toplam üç çocukları var ve iki vaftiz babası tutmuş fakat sağdıcı yok. Dökülmedi.

- Toplam beş çocuk var ve bir vaftiz babası tutmuş fakat sağdıcı yok. Dökülmedi.

TABLO :D 2.3 KONUŞULANIN ÇOCUKLARININ TÜMÜNÜN VAFTİZ BABASI SAĞDICI DEĞİL İSE NEDEN?

	N	SAĞDICI YOK (BİLİYİYOR)	KÖYDE KALDI	İSTANBULA GÖÇ ETMİŞLERDİ	SAĞDICI TUTACAGINI BİLİYİYORDUM	TEKLİF ETMEDİM	MADDİ NEDEN - LERLE TUTANA- YACAGIM DEDİ	ÇOK İHTİYAROLU, ÇOCUKLARI TUTTU	VAFTİZ KONUSUN- DA ANLAŞAMADIK, KIRGINLIK OLDU	
GENEL TOPLAM	16	2	6	1	1	1	3	1	1	
1949 ÖNCESİ	5	1	2	-	-	-	2	-	-	
1950 SONRASI	11	1	4	1	1	1	1	1	1	

TABLO : E 1.1.1 KONUŞULANA GÖRE VAFTİZ BABASININ ÇOCUĞA KARŞI SORUMLULUKLARI NELERDİR?

	N	ELİNDEN GELEN BABA VAFTİZİNİ YAPMALI	YAKI BABA GİBİ DAVRANMALI	HADEDİ- MANEVI YARADIM YAPMALI	DEVAMLILI İLİŞKİDE OLMALI	OKUTMALI	TERBİYE YÖNÜNDEN YETİŞTİRMELİ	ALAN BİLİSİNDE YETİŞTİRMELİ	İYİ DAVRANMALI	SAYMALI	SEVMELİ	İŞLERİYLE İLGİLENMELİ	HATIRINI SORMALI	KENDİNİ SEVDİRMELİ	ÇOCUĞU SEVİNDİRİP MELİHEDİYE ALMALI	TÖRENEDE GERE- KENİ YAPMALI	BÜYÜYÜNCÜ SAĞ- DICI OLMALI	ÖLENE KADAR SOYLA İLGİLENMELİ
GENEL TOPLAM	85 ⁺	17	2	6	2	2	1	2	4	2	13	1	1	1	20	1	3	7
1949 ÖNCESİ	25	9	-	-	2	1	-	-	2	-	3	-	-	-	7	4	-	-
1950 SONRASI	60	8	2	6	-	1	1	2	2	2	10	1	1	1	13	-	3	7

+ Cevap sayısına göre.

TABLO : E 1.2 KONUŞULAN VAFTİZ BABASI OLSA İDİ ÇOCUKTAN NELER BEKLERDİ?

	N	SAYGI	SEVGİ	HÜRMET	EVLATLIK VAFTİZİ SI YAPMALI	BABA GİBİ GÖRMEK	İTAAT	GIDIP- GELME	BÜYÜDÜĞÜNDE HATIR SORMA	İYİ GEÇİM	İYİ İNSAN OLMASINI	YAKINLARINDAN BİRİNE SAĞDİS OLMASINI	GÖRÜĞÜ YERDE SARILMALI	HİÇBİR ŞEY
GENEL TOPLAM	74 ⁺	26	15	11	1	3	3	6	2	1	2	1	1	2
1949 ÖNCESİ	20	7	1	6	1	-	1	2	2	-	-	-	-	-
1950 SONRASI	54	19	14	5	-	3	2	4	-	1	2	1	1	2

+ Cevap sayısına göre.

TABLO : E 1.3

ÇOCUĞUN AİLESİNDEN NELER BEKLERDİ?

	N	HÜRMET	SAYGI	SAMİMİYET	GİDİR- GELME	BENİ BABA GİBİ GÜRMELİ	YARDIMLAŞMALI	ÇOCUĞUN VAZİ- FESİNİ TEŞVİK ETMELİ	TATLI DİL	İLGİ	HİÇ BİR ŞEY
GENEL TOPLAM	69 ⁺	10	18	8	10	14	4	2	1	1	1
1949 ÖNCESİ	21	4	6	1	2	3	2	2	-	-	1
1950 SONRASI	48	6	12	7	8	11	2	-	1	1	-

+ Cevap sayısına göre.

TABLO : E 2.1

KONUŞULAN HİÇ VAFTİZ BABASI OLDU MU?

	N	EVET	HAYIR	EVET İSE KAÇ ÇOCUĞA?							ÇOCUKLARIN CİNSİYETİ NE?	
				1	2	3	4	5	7	TOPLAM ÇOCUK	KIZ	ERKEK
GENEL TOPLAM	44	23	21	9	3	6	3	1	1	57	30	27
1949 ÖNCESİ	14	9	5	2	2	3	1	-	1	26	14	12
1950 SONRASI	30	14	16	7	1	3	2	1	-	31	16	15

TABLO : E 2.2 KONUŞULAN KAÇ AİLENİN VAFTİZ BABALIĞINI YAPMIŞTIR?

	N	1	2	3	TOPLAM AİLE	N	AİLENİN AYNI ZAMANDA SAĞDICI MI- DIR?			
							EVET		HAYIR	
							n	p	n	p
GENEL TOPLAM	23	15	5	3	34	34	20	0.59	14	0.41
1949 ÖNCESİ	9	7	1	1	12	12	7		5	
1950 SONRASI	14	8	4	2	22	22	13		9	

KONUŞULAN AYNI ZAMANDA AİLENİN SAĞDICI İSE ÇOCUKLARIN VAFTİZ BABALIĞI TEKLİFİ
KİM TARAFINDAN YAPILMIŞTIR?

TABLO : E 2.3

	N	KONUŞULAN	ÇOCUĞUN AİLESİ	ÇOCUĞUN AİLESİ + KONUŞULAN	N	AİLENİN SAĞDICI İSE ÇOCUĞUN İSMİNİ KİM KOYDU?						
						KONUŞULAN	ÇOCUĞUN AİLESİ	KONUŞULAN + ÇOCUĞUN AİLESİ	KONUŞULAN + Eşi	KONUŞULAN Eşi (VAFTİZ ANNESİ)	ÇOCUĞUN ANNESİ	ÇOCUĞUN NİNESİ
GENEL TOPLAM	38 ⁺	20	15	3	38	4	18	3	10	1	1	1
1949 ÖNCESİ	17	10	7	-	17	2	9	3	2	-	1	-
1950 SONRASI	21	10	8	3	21	2	3	-	8	1	-	1

TABLO : E 2.4

KONUŞULAN KİŞİ HANGİ TARİHLERDE VAFTİZ YAPMIŞTIR?

	N	HATIRLA- MIYOR	1943-47	1948-52	1953-57	1958-62	1963-67	1968-72	1973-77	1978-82	1983+
GENEL TOPLAM	57 ⁺	4	3	1	9	6	10	5	6	9	4
1949 ÖNCESİ	26	4	3	-	7	3	5	1	2	1	-
1950 SONRASI	31	-	-	1	2	3	5	4	4	8	4

+ Yapılan vaftiz sayısına göre.

TABLO : E 2.5

KONUŞULAN İLK VAFTİZİNİ KAÇ YAŞINDA YAPMIŞTIR?

	N	HATIRLANIYOR	14	17	22	28	32	33	34	35	36	37	38	39	40	43	44	47	M	Mdn
GENEL TOPLAM	23	1	1	1	1	1	1	2	2	2	2	1	3	1	1	1	1	1	34.2	35
1949 ÖNCESİ	9	1	1	1	-	-	1	1	-	1	-	-	1	-	1	1	-	-	31.5	33
1950 SONRASI	14	-	-	-	1	1	-	1	2	1	2	1	2	1	-	-	1	1	35.8	36

KONUŞULAN VAFTİZ BABALIĞI YAPTIĞI ÇOCUĞUN AİLESİNİN AYNI ZAMANDA SAĞDICI DEĞİL İSE
ÇOCUĞUN VAFTİZ BABALIĞI TEKLİFİ KİM TARAFINDAN YAPILDI?

TABLO : E 2.10

	N	KONUŞULAN	ÇOCUĞUN AİLESİ	KONUŞULAN + ÇOCUĞUN AİLESİ	N	ÇOCUĞUN İSMİNİ KİM KOYDU?				
						ÇOCUĞUN AİLESİ	ÇOCUĞUN ANNESİ	DEDESİ	KONUŞULAN	KONUŞULAN + Eşi
GENEL TOPLAM	19†	8	10	1	19	14	2	1	1	1
1949 ÖNCESİ	9	6	3	-	9	7	1	-	1	-
1950 SONRASI	10	2	7	1	10	7	1	1	-	1

† Çocuk sayısına göre

TABLO : E 2.6

KONUŞANIN VAFTİZ BABASI OLDUĞU ÇOCUĞUN BABASININ İŞİ NEDİR?

	N	KONUŞULANLA AYNI	FARKLI	AYNI İŞE NEDİR?			
				ÖZEL SEKTÖRDE İŞÇİ	AYAKKABICI	TESVİYEÇİ	KONFEKSİ- YONCU
GENEL TOPLAM	34	5	29	1	1	2	1
1949 ÖNCESİ	12	-	12	-	-	-	-
1950 SONRASI	22	5	17	1	1	2	1

TABLO : E 2.7

KONUŞULANIN VAFTİZ BABALIĞI YAPTIĞI ÇOCUĞUN BABASININ İŞİ KONUŞULANDAN FARKLI İSE NEDİR?

	N	FABRİKADA İŞÇİ	HASTANE PERSONELİ	OTEL PERSONELİ	FABRİKA BEKÇİSİ	BELEDİYEDE İŞÇİ	YURT DIŞINDA İŞÇİ	PAZARCI	TEZGAH TAR	DUVARCI USTASI	TURİSTİK EŞYA	KUNDURACI	YAĞLI BOYACI	GİLACI	DÖKÜMÇÜ	GÜMÜŞÇÜ	DEMİRCİ	TERZİ	PASTİRMACI	EMEKLİ	BOŞ GEZER
GENEL TOPLAM	29	5	1	1	1	1	3	1	1	1	2	1	1	2	1	2	1	1	1	1	1
1949 ÖNCESİ	12	1	1	1	-	1	3	-	-	1	1	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-
1950 SONRASI	17	4	-	-	1	-	-	1	1	-	1	-	1	1	1	2	1	-	1	1	1

TABLO : E 2.8

KONUŞULAN VAFTİZ BABALIĞI YAPTIĞI ÇOCUĞA TÖREN SIRASINDA NELER ALDI?

	N	HİÇ BİR ŞEY	BİR TAKIM ELBİSE	İKİ TAKIM ELBİSE	ALTIN LİRA	ALTIN YARIM LİRA	ALTIN ÇEYREK LİRA	ALTIN KÜNYE	ALTIN BİLEZİK	ALTIN HAÇ	GÜMÜŞ KÜNYE	TAKI AMA CİNSİ Nİ HATIRLATMIYOR
GENEL TOPLAM	90 ⁺	5	18	33	10	11	2	7	6	2	1	5
1949 ÖNCESİ	46	1	17	8	3	6	-	3	2	2	-	4
1950 SONRASI	54	4	1	25	7	5	2	4	4	-	1	1

TABLO : E 2.9.

KONUŞULANA ÇOCUĞUN AİLESİ TÖREN SÜRESİNCE NELER ALDI-YAPTI?

	N	HİÇBİRŞEY	EVDE YEMEK	GARİNDÖR YEMEK	ELBİSELİK	HAVLU	BARDAK	PİJANALIK	ÇOCUKLARA GİYİSİ	HEDİYE AMA ÇİN- SİNİ HATIRLAMİYOR	KUTU	KRİSTAL KUTU	GÜNHÜŞ KUTU	ALINAN GÜNHÜŞ KUTU
GENEL TOPLAM	78 ⁺	16	27	7	2	1	1	1	2	3	10	2	5	1
1949 ÖNCESİ	33	10	11	2	1	1	1	-	-	3	4	-	-	-
1950 SONRASI	45	6	16	5	1	-	-	1	2	-	6	2	5	1

+ Cevap sayısına göre.

TABLO : E 3.1

KONUŞULAN SAN SAĞDIÇ İLİŞKİSİ KURULAN BİR AİLEDE BUNUN KUŞAKLAR ARACILIĞIYLA SÜRMESİNİ İSTER Mİ?

	N	EVET	EVET İSE NİÇİN?											
			KURULAN BİRLİK BOZULMAZ	DAHA FAZLA AKRABA OLUR	SEVGİ-MU- HABBET SÜRER	KÖKLER GÖRÜNÜR	DİNİ AÇIDAN YÜKSEKLİK SÜRER	KONTROLÜN GELİŞİR	BİRBİRİNİ BÜYÜTÜRSÜN	SOĞUNMAZSIN	KÖKLÜ GELECEK HAZIRLANIR	İYİ İLİŞKİLER KOPMAZ	HAK ONA AIT	TOPLAM CEVAP
GENEL TOPLAM	44	44	9	13	21	5	4	1	1	1	1	1	2	59
1949 ÖNCESİ	14	14	3	3	5	3	3	1	-	1	-	-	-	19
1950 SONRASI	30	30	6	10	16	2	1	-	1	-	1	1	2	40

TABLO : E 3.2

KONUŞULAN TARAFINDAN VAFTİZ BABALIĞI YAPTIĞI ÇOCUĞUN KIZ VEYA ERKEK OLMASI
FARK EDER Mİ?

	N	EVET	HAYIR	EVET İSE NİÇİN?		HAYIR İSE NİÇİN?								
				ERKEK ÇOCUĞU DAHA ÇOK SEVERİM	BABA OLACAĞINI TÜTTÜRÜR	SEVAP İŞİDİR	ONU ALLAH VERİYOR	ODA EVLAT, ODA	İNSANDIR, AYNI KANI TAŞIR	İKİSİ DE EŞİTTİR	HEPSİ BİRDİR, İNSANDIR	BEN ONUN BABASIYIM	MASRAFI HER İKİSİNE DE AYNI	
GENEL TOPLAM	44	2	42	1	1	2	8	11	1	6	12	1	1	
1949 ÖNCESİ	14	-	14	-	-	2	2	7	1	-	2	-	-	
1950 SONRASI	30	2	23	1	1	-	6	4	-	6	10	1	1	

TABLO :

	N	
GENEL TOPLAM		
1949 ÖNCESİ		
1950 SONRASI		

TABLO : F 1.1

KONUŞULAN KİŞİ VAFTİZ BABASINI BİLİYOR MU?

	N	EVET	HAYIR	BİLİYOR İSE VAFTİZ BABASI YAŞIYOR MU?		YAŞIYOR İSE İLİŞKİ SÜRÜYOR MU?		EVET İSE NASIL?			HAYIR İSE NİÇİN?	
				EVET	HAYIR	EVET	HAYIR	SIK SIK GÖRÜŞÜRÜZ	HEKTOPLA	RASGELE GİDERİM	YURT DIŞINA GİTTİLER	
GENEL TOPLAM	44	18	26	7	11	5	2	2	1	2	2	
1949 ÖNCESİ	14	7	7	3	4	1	2	-	1	-	2	
1950 SONRASI	30	11	19	4	7	4	-	2	-	2	-	

TABLO : F 1.2

KONUŞULAN KİŞİNİN VAFTİZ BABASI ÖLÜ İSE ONUN AİLESİ İLE İLİŞKİSİ SÜRÜYOR MU?

	N	EVET	HAYIR	EVET İSE NASIL?			HAYIR İSE NİÇİN?				
				BELLİ GÜN- LERDE ZİYA- RET	DEVANLI HA- BERLEŞİYİZ, İŞ YERİNE GİDE RİM	ÖĞLUNA SAB- DİÇ OLUDUM SIK GÖRÜŞÜRÜZ	YURT DIŞINDA	AİLE YOK OLDU	TANIŞTIRAN OLMADI	İSTİFA BEÇ GELDİLER, UZAK KALDIK	
GENEL TOPLAM	11	3	8	1	1	1	3	2	2	1	
1949 ÖNCESİ	4	-	4	-	-	-	2	2	-	-	
1950 SONRASI	7	3	4	1	1	1	1	-	2	1	

TABLO : F 1.3

KONUŞULANIN VAFTİZ BABASINI KİM SEÇTİ?

	N	VAFTİZ BABASI	VAFTİZ BABASI + BABAM	BABAM	EĞEVEYNİN	SOYDAN GELİYOR	BİLMİYORUM		N	VAFTİZ BABASI İLE AKRABALIK VAR MI? VAR İSE NEYİNİZ OLUR?						
										VAR	YOK	AĞABEYİM	DAYIM	ANNEMİN DAYISININ OĞLU	SOYDAN ANLA ÇOCUKLARI	VAFTİZ ANNESİ HALAMIN KIZI
GENEL TOPLAM	18	9	1	1	1	2	4		18	5	13	1	1	1	1	1
1949 ÖNCESİ	7	4	-	-	-	2	1		7	1	6	-	-	-	1	-
1950 SONRASI	11	5	1	1	1		3		11	4	7	1	1	1	-	1

TABLO : F 1.4

KONUŞULANIN VAFTİZ BABASI NE ZAMAN SEÇİLDİ?

	N	BİLMİYORUM	EĞEVEYNİN ZAMAN	BABAMIN ÖLÜĞÜNDE	VAFTİZDEN BİR AY ÖNCE	KUŞAKTAN BELLİYDİ	BİR YAŞINDA	2-3 YAŞINDA	3-5 YAŞINDA	5-6 YAŞINDA	15 YAŞINDA
GENEL TOPLAM	18	2	2	1	1	2	2	3	2	2	1
1949 ÖNCESİ	7	-	1	-	-	2	2	-	2	-	-
1950 SONRASI	11	2	1	1	1	-	-	3	-	2	1

TABLO : F 2.1

KONUŞULANIN ÇOCUKLARININ VAFTİZ BABALIĞI TEKLİFİNİ KİM YAPTI?

	N	VAFTİZ BABASI	VAFTİZ BABASI + KONUŞULAN	VAFTİZ ANNESİ	KONUŞULAN + EŞİ	TEKLİF YOK	ÇOCUKLARIN İSMİNİ KİM KOYDU?														
							VAFTİZ BABASI	VAFTİZ ANNESİ	KONUŞULAN	KONUŞULANIN EŞİ	KONUŞULAN + EŞİ	KONUŞULANIN BABASI	KONUŞULANIN ANNESİ	KONUŞULANIN AMCA KIZI	KONUŞULANIN ANNESİ + VAF- TİZ BABASI	KONUŞULANIN BABASI + VAF- TİZ BABASI	KONUŞULANIN KIZ KARDEŞİ	KONUŞULANIN EŞİNİN ANNE- Sİ	KONUŞULANIN DEDESİ	KONUŞULANIN EŞİ + VAFTİZ BABASI	
GENEL TOPLAM	124 ⁺	79	13	2	19	11	27	9	5	6	54	8	4	1	1	1	2	2	3	1	
1949 ÖNCESİ	37	33	-	1	3	-	4	5	1	3	17	-	3	1	1	-	1	-	-	-	
1950 SONRASI	87	46	13	1	16	11	23	4	4	3	37	8	1	-	-	1	1	2	3	1	

+ Cevap sayısına göre.

TABLO F 2.2

KONUŞULANIN ÇOCUKLARININ VAFTİZ BABASININ İŞİ NEDİR?

	N	KONUŞU- LANLA		AYNI İŞE NEDİR?							
		AYNI	FARKLI	TERZİ	BİSİKLETÇİ	KUYUMCU	TORNACI	TESVİYEÇİ	KUNDURACI	REÇBER	
GENEL TOPLAM	54 ⁺	8	46	1	1	1	1	1	1	2	
1949 ÖNCESİ	18	2	16	1	1	-	-	-	-	-	
1950 SONRASI	36	6	30	-	-	1	1	1	1	2	

+ Vaftiz babası sayısına göre.

TABLO : F. 2.3

KONUŞULANIN ÇOCUKLARININ VAFTİZ BABASININ İŞİ KONUŞULANDAN FARKLI İSE.

	N	İŞÇİ	REĞBER	GİPTÇİ	TAŞ YONTMA	SIVACI	MÜTEAHHİT	KABLOCU	TURİSTİK EŞYA	AYGAZCI	DEĞİRMENÇİ	ÇİNİCİ	TOKACI	ARMACI	BEKÇİ (FABRİKA- DA)	KONFEKSİYONCU	TERZİ	YAKACI	GÜNÜŞ İMALATI	KUNDURACI	TELBANTAR	DOKTOR	FABRİKATÖR	SERBEST
GENEL TOPLAM	46 ⁺	3	2	3	1	1	3	1	2	1	1	4	1	1	1	2	2	1	5	6	1	1	2	1
1949 ÖNCESİ	16	1	1	-	1	1	-	-	-	1	-	3	-	-	-	1	1	-	2	3	-	-	1	-
1950 SONRASI	30	2	1	3	-	-	3	1	2	-	1	1	1	1	1	1	1	1	3	3	1	1	1	1

+ Vaftiz babası sayısına göre.

TABLO : F. 2.4

KONUŞULANIN ÇOCUĞUNUN VAFTİZ TÖRENİ MASRAFLARINI KİM VERDİ?

	N	VAFTİZ BABASI	KONUŞULAN	VAFTİZ BABASI + KONUŞULAN	EVİN BÜYÜĞÜ	MASRAF YOK
GENEL TOPLAM	124 ⁺	97	8	2	3	14
1949 ÖNCESİ	37	31	4	2	-	-
1950 SONRASI	87	66	4	-	3	14

+ Çocuk sayısına göre (iki üvey çocuğun vaftizi yoktur).

TABLO : F 2.5

KONUŞULANIN ÇOCUĞUNA TÖREN SÜRESİNCE VAFTİZ BABASI NELER ALDI?

	N	HIÇBİRŞEY	BİR TAKIM ELBİSE	İKİ TAKIM ELBİSE	ALTIN LİRA	ALTIN YARIK LİRA	ALTIN ÇEYREK LİRA	ALTIN KÜNYE	ALTIN BİLEZİK	ALTIN KOLYE PLAKA	ALTIN ANA CİNSİNİ GİLMEL	BATTANIYE
GENEL TOPLAM	198 ⁺	33	48	42	11	30	9	8	6	1	9	1
1949 ÖNCESİ	64	7	24	6	8	8	5	2	3	-	1	-
1950 SONRASI	134	26	24	36	3	22	4	6	3	1	8	1

+ Cevap sayısına göre.

TABLO : F 2.6

KONUŞULAN TÖREN SÜRESİNCE VAFTİZ BABASINA NELER ALDI-YAPTI?

	N	HIÇBİRŞEY	EVDE YENEK	DIŞARDA YENEK	HEDİYELER	GÖNLEK	ELBİSELİK	HAVLU	TERLİK	ÇORAP	BARDAK	TABAĞ	TENCERE	ÇATAL-KAŞIK	DANTEL TAKIM	KUTU	GÜNHÜŞ KUTU
GENEL TOPLAM	178 ⁺	47	63	8	5	2	6	5	4	1	1	2	1	1	1	21	10
1949 ÖNCESİ	57	10	22	3	1	1	3	1	1	1	1	2	-	-	1	6	4
1950 SONRASI	121	37	41	5	4	1	3	4	3	-	-	-	1	1	-	15	6

+ Cevap sayısına göre.

TABLO : G 1.1 KONUŞULANIN EVİNE HER GÜN DÜZENLİ OLARAK GAZETE GİRER Mİ?

	N	EVET	HAYIR	EVET İSE KAÇ TANE					HAYIR İSE HERGÜN OKUR MU? NEREDE?							NE SIKLIKTA OKUR?					
				1	2	3	1-2	HERGÜN 1 PAZAR 3	EVET	HAYIR	EV+DÜKKAN +KAHVEHANE	DÜKKAN+ EV	DÜKKAN	KAHVEHANE + EV	KAHVEHANE	ARKADAŞ DÜKKANI	HAFTADA 1-2	HAFTADA 2-3	RASTGELE		OKUMASI YOK
GENEL TOPLAM	44	17	27	7	5	1	3	1	17	10	1	2	9	1	3	1	4	2	3	1	
1949 ÖNCESİ	14	7	7	2	3	-	2	-	3	4	1	1	1	-	-	-	3	1	-	-	
1950 SONRASI	30	10	20	5	2	1	1	1	14	6	-	1	8	1	3	1	1	1	3	1	

TABLO : G 1.2 EVDE HANGİ DİLLER KONUŞULUR?

	N	TÜRKÇE		TÜRKÇE+ ERMENİCE		TÜRKÇE+ ERMENİCE İNGİLİZCE	
		n	p	n	p	n	p
GENEL TOPLAM	44	25	0.57	18	0.41	1	0.02
1949 ÖNCESİ	14	5		9		-	
1950 SONRASI	30	20		9		1	

TABLO : G.2.1

KONUŞULAN KIZININ İLERİDE NE OLMASINI İSTER?

	N	EV KADINI	TERBİYELİ BİRİ	DİKİŞ- NAKİŞ BİLEN	OKUMASINI	BİRDEN FAZLA DİL BİLMESİNİ	TOPLUMA YARARLI İNSAN	YÜKSEK MAKAMA GELMESİNİ	BÜYÜK ADAM OLMASINI	MESLEK SAHİBİ	KENDİ İSTEDİĞİ
GENEL TOPLAM	52 ⁺	15	1	1	28	1	2	1	1	1	1
1949 ÖNCESİ	17	5	1	1	10	-	-	-	-	-	-
1950 SONRASI	35	10	-	-	18	1	2	1	1	1	1

+ Cevap sayısına göre.

TABLO : G.2.2

KONUŞULAN OĞLUNUN İLERİDE NE OLMASINI İSTER?

	N	OKUMASINI	TÜCCAR	SANATKÂR	GÖMLEKÇİ	KUYUMCU	TERZİ	BİLEĞİYLE ÇALIŞAN	AKORDEYON ÇALMASINI	YÜKSEK İŞ ADAMI	DEVLET ADAMI	MİLLETE YARARLI BİRİ	SAYILAN-SEVİLEN BİRİ	EN BÜYÜK İNSAN	KENDİ İSTEDİĞİ
GENEL TOPLAM	54 ⁺	28	3	11	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1
1949 ÖNCESİ	19	10	1	5	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-
1950 SONRASI	35	18	2	6	1	1	1	-	-	-	1	2	1	1	1

+ Cevap sayısına göre.

TABLO : G 2.3 KONUŞULAN KENDİ MESLEĞİNİN OĞLU TARAFINDAN DEVAM ETTİRİLMESİNİ İSTER Mİ?

	N	EVET	HAYIR	EVET İSE NİÇİN?							
				OSEÇEMEZ	BABA MESLEĞİ DEVAM EDER	ÇOK İLERLER SİN	BİR ESER BIRAKIRSIN	SOY MESLEĞİ DEVAM EDER	DÜKKANI ONA BIRAKACAĞIM	GEÇİMİNİ SAĞLAR	ONUN GÖRÜŞÜNÜ UYGUN GÖRÜRÜM
GENEL TOPLAM	44	9	35	1	1	2	1	1	1	1	1
1949 ÖNCESİ	14	5	9	1	1	1	1	1	-	-	-
1950 SONRASI	30	4	26	-	-	1	-	-	1	1	1

TABLO : G 2.4 KONUŞULAN KENDİ MESLEĞİNİN OĞLU TARAFINDAN DEVAM ETTİRİLMESİNİ İSTEMİYORSA NİÇİN?

	N	ZOR MESLEK + PARASI AZ	GEÇERSİZ SANAT	ÇOK YORUCU	KAZANCI YOK	İNSANI KALKINDIRMAZ	FIKRİ - GÖZÜ YORAR	PIYASA ELVERİŞSİZ	EVLADIMLA YÜZLEŞMEM	KENDİ İŞİ OLUR, EL YANI DEĞİL	ZOR MESLEK	ZOR MESLEK + PİS İŞ	MÜŞTERİ BIKTIRIYOR	İLGİ ÇEKİCİ DEĞİL	YORUCU - SIKICI - İNCE İŞ	KÖYDE DEĞİLİZ	KÖYLÜ İŞİ ZAHMETLİ, SORUNLU
GENEL TOPLAM	35	3	2	4	6	3	1	1	1	2	1	4	1	1	1	3	1
1949 ÖNCESİ	9	1	1	3	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
1950 SONRASI	26	2	1	1	5	2	-	1	1	2	1	4	1	1	1	2	1

TABLO : G 2.7

KONUŞULAN ÇOCUKLARININ EVLİLİK KARARINDA ETKİSİNİN NE ORANDA OLMASINI İSTER?

	N	KARAR KIZI VE OĞLU İÇİN		AYNI İŞE GÖRÜŞÜ NEDİR?					
		AYNI	FARKLI	KARAR KENDİLERİ-NİN	BEN VERİRİM	KARAR ONLARIN ANA DİKKAT EDEBİLİR	AĞIRLIK BENİM ANA FIKIR ON-LARLA DA UY-MALI	KARAR ÖNCE BABA SONRA ANANIN, ARA-DA ANLAŞILIR	
GENEL TOPLAM	44	43	1	17	4	15	6	1	
1949 ÖNCESİ	14	14	-	7	1	3	3	-	
1950 SONRASI	30	29	1	10	3	12	3	1	

TABLO : G 2.8

KARAR KIZI VE OĞLU İÇİN FARKLI İŞE NEDİR?

	N	KIZI İÇİN	OĞLU İÇİN	
		BERABER DÜŞÜNÜRÜZ, SON KARAR BENİM	TÜM KARAR ONUN	
GENEL TOPLAM	1	1	1	
1949 ÖNCESİ	-	-	-	
1950 SONRASI	1	1	1	

EK 3

ÖN ARAŞTIRMA RAPORU

RAPOR

KONUYA GİRİŞ:

Sosyal bilimler bünyesinde her konunun incelenecek bir noktası vardır. Özellikle konu, insanı ve yarattıklarını kapsıyorsa sınırlar istenildiği suretle geniş tutulabilmektedir.

İnsanoğlu sosyal olmasının sonucu olarak etrafında bulunan herşeyle en mükemmel ilişkiyi kurmak istemiş ve bu yolda büyük çaba sarfetmiştir. Doğanın en akıllı varlığı, cinsleriyle kurduğu bağlantı sonucu en karmaşık olanı basite indirgemek için çalışmıştır. İlişkilerini pekiştirmek için kan bağı, düşünce birliği, vb. kullanmıştır.

100 yılı aşkın bir süredir antropologların üzerinde çalıştığı akrabalık karmaşık ilişkilere örnek verebileceğimiz en önemli konudur. Çekirdek aileden yola çıkılarak ilişkiler ele alınacak olursa üç tip akrabalığın var olduğunu görürüz.

- 1) Kan akrabalığı
- 2) Sıhri akrabalık
- 3) Sanal akrabalık

Konumuzu seçtiğimiz akrabalıkla ilgili bu çalışmada, esas olarak sanal akrabalık ele alınmıştır. Gerçekte aralarında ne biyolojik, ne de evlilik ilişkisi olmadığı halde kişiye akraba olarak davranılıyor ise sanal akraba olarak kabul ediliyor demektir.

Birçok oluşumda kendini gösteren değişme sanal akrabalıkta da kendini göstermiş, inance, yaşam tarzına göre değişikliğe uğramıştır. Türkiye'de sanal akrabalık incelendiği zaman en popüler ve ilginç örneğin kirvelik olduğu görülür.

"Kirvelik bir erkek çocuğun sünnet töreninin külfet ve masraflarını başka bir aile büyüğünün üzerine alması ile iki aile grubu arasında kurulan sanal akrabalığa verilen addır." (Kudat. 1974;)

Türkiye'nin özellikle doğu bölgelerinde kirvelik geleneğinin yaygın olduğunu belirten Kudat bu kişiye şölen babası da demektedir.

Dünyanın birçok ülkelerinde olduğu gibi ülkemizde de kirvelikle birçok benzerliği olan; fakat başka adlarla anılan sanal akrabalık ilişkileri vardır. "Buralarda çocuklar sünnet yerine vaftiz töreni sırasında tutulmakta ve tutan aile ile çocuk ailesi arasında böylece bir sanal akrabalık kurulmuş olmaktadır." (Kudat, 1974; 73)

Yapılacak olan bu çalışmada yukarıda belirtilen ve sünnet yerine vaftize bağlı gelişen sanal akrabalık incelenecektir. Vaftiz töreni ile bağlı gelişen vaftiz babalığı özellikle bu çalışmada Ermeni cemaati dahilinde incelenecektir.

KONU

KONU:

Ermeni kilisesinde yapılmakta olan vaftiz töreni ve buna bağlı olarak vaftiz babalığı.

Niçin ERMENİ KİLİSESİNDEKİ VAFTİZ VE VAFTİZ BABALIĞI:

Vaftiz Hristiyanlıkla doğrudan bağlantılı bir konudur. Bu konu her Hristiyan Kilisesi için özel olarak incelenebilir nitelik taşımaktadır. Konuyu Ermeni Kilisesi dahilinde sınırlamamın en büyük neden Ermeni Kilisesinin ilk kurulan kiliselerden biri olmasıdır ve geleneklere bağlı olarak yapısında fazla bir reform gerçekleştirmemesidir. Konuyu bu çerçevede seçmeme etki eden başka faktörler de vardır. Bunların başında cemaatı tanımam ve onun bir parçası olmam, dili bilmem ve en önemlisi bu konuyu sevmem sayılabilir. Vaftiz ve vaftiz babalığıyla ilgili bir çalışmaya ne Türkçe ne de Ermenice de rastlamak mümkün olmadı. Konunun incelenmesine etki eden bir neden de budur.

Ermeni Kilisesinde sağdıç ve vaftiz babasının görevleri birbirine çok benzer. Sağdıç düğün sırasında gelin ve damada kefalet eden kişidir. Bu kişi genellikle yeni çiftin çocuklarını da vaftiz edecektir. Bu gerçekleştiği taktirde vaftiz babalığı ünvanını da alacaktır. Bazı durumlarda sağdıçın vaftiz babası olmadığına da rastlanmaktadır. Bu nedenle sadece vaftize bağlı olarak vaftiz babalığı ele alınacaktır. Zira cemaat gerek sağdıca, gerekse vaftiz babasına Türkçe karşılığı vaftiz babalığı (babas: olan terimle hitap eder.

Vaftiz babası cemaat yapısını etkileyecek bir kişidir. Çünkü o geleceği oluşturan çocukları yetiştirmekle ilgili bir insandır. Özellikle çocuğun kiliseye bağlılığı bu kişiyi ilgilendirir. Düğünlerdeki baba ya da sağdıç bu kadar fazla sorumluluk yüklenmemiştir. O evliliğin mutlu olması için yolu gösterir, fakat çiftin davranışlarından tamamen sorumlu olamaz. Çünkü bir erişkin hareketlerinde özgürdür. Ermeni Kilisesi de davranışında bu tip bir ilkeyi benimsemiştir. Kişiye doğru yolu gösterir fakat kişi bunu uygulayıp uygulamamakta serbestdir.

İLGİLİ ALANLAR:

Vaftiz ve buna bağlı olarak vaftiz babalığı Ermeni milletinin Hristiyanlığı kabulü ile doğrudan bağlantılı bir konudur. Vaftizi ve vaftiz babalığını incelemeye geçmeden önce Ermenilerin inanışlarına bir göz atalım.

ERMENİLER HRİSTİYANLIKTAN ÖNCE NEYE İNANIYORDU?

Milletler hangi seviyede olurlarsa olsun ister ilkel, ister modern daime bir inancı savunma, birşeylere tapınma gereğini duymuşlardır.

Din inancı başlıca üç şeyin sonucu olmuştur.

- 1) Minnet duygusu
- 2) Nedenin nedenini bulma merakı
- 3) Korku

İnsanoğlu çevresinde bulunan şeylerin kimisinin zarar kimisinin de fayda sağladığını görünce onlara minnet sunmak veya gazaplarından korunmak için tapınmaya başlamıştır. Ermeniler de tüm milletlerin inançlarını oluşturan tarihsel çizgi doğrultusunda hareket etmiştir.

Ermenilerin ilkçağ inançlarını üç başlık altında incelemek mümkündür.

1) DOĞATAPARLIK: Doğada var olan şeylere inanma ve tapma.

Eskiden Ermeniler güneş ve ayın kardeş olduklarını kabul ederlerdi. Güneşe tapma özellikle etkisini çok göstermiş, bu Hristiyanlık yaşamına da yansımıştır. Ermeni Kilise mimarisi incelendiğinde apsisin daima doğu yönüne yönelik olduğu görülür. Bu mimari tarzını etkileyen bir başka nede İSA'nın doğumunu haber veren yıldızın doğudan gelmesidir.

Ateş ve suyun kuvvet-temizlik nişanesi olarak kabul edildiği görülür. Bu inancın bir çeşidini de İranlılarda ateş ve suyu kadeş olarak kabul etmelerinde görebiliriz.

2) ÇOKTANRICILIK: İyi düşüncelere ve çeşitli özelliklere tapma, Canlılık sıcaklık, güzellik, kuvvet gibi.

a) Ferişteler. Bu ismi verdikleri kuvvetler tanrıların isteklerini insanlara iletir diye inanırlardı.

b) Cinler. Bunlar kötü ruhlardır. Yaşadıkları yerlerde Farsca olarak Vuzak diye adlandırılır.

c) Mihr. (Ateş Tanrısı) Bu tanrı insanlara görülmez sadece yılda bir kez ortalıkta belirirdi. O zaman da yeni evliler el ele vererek etrafında dansederdi.

3) PUTPERESTLİK: Eski Ermeniler taptıkları şeyleri maddesel olarak göstermek için putlar yaptılar. Bu putların kimliğini ve şeklini etkileye komşu devletlerdi. Başlıca putlar şunlardı.

a) Anahit. İffet tanrıçası ki dünyaya hayat verir. Altından yapılmış bir puttur.

b) Asdğig. Güzellik tanrıçası.

c) Vahalın. Kuvvet ve cesaret tanrıçası.

d) Nune. Namus ve sadelik Tanrıçası gibi.

ERMENİ KİLİSESİNİN DOĞUŞU:

Tüm belli kiliselerin doğuşuyla ilgili belge ve anlatılanlar belirsiz bir perde arkasında gelişen olaylar gibidir. Yeterli derecede verilerin olmaması onların geçmişlerini hikaye, destan gibi edebî verilere dayıyarak anlatmasına neden olur. Ermeni Kilisesi tüm yapıda var olan bu belir-

siz perdeyi yıtarak ve adımlarını daha sağlam yerlere basmaya çalışarak ilerlemeyi kendine hedef tutmuştur.

Ermeni Kilisesi en eski kurucuları olarak İSA'nın resullerinden olan Tateos (Thatteus) ve Bartholimeos (Bartholomeus)'u tanır. Her iki resullere Ermeni halkı "ilk aydınlatıcılar" ismini vermeyi uygun görmüştür. Türbeleri Anadolu'nun güneydoğusunda Ardaş ve Ahpak (Magu-Başkale) da bulunmaktadır.

Aziz Bartholimeos'un burada şehit edildiği ve misyonerlik yaptığı kabul edilir. Latin ve Rum kiliseleri de Az. Tateosun Ermeni diyarında yaşayıp vaazlar verdiğini kabul eder demektedir Ormanyan.

Tarihi göstergelere göre Az. Tateos 8 yıl (35-43) Az. Bartholimeos 16 yıl (44-60) Doğu Anadolu'da incili yaymışlardır. (Ormanyan, 1949, 41).

ERMENİ KİLİSESİNİN İLK DÖNEMİ:

Hristiyanlığın hakim din olarak Ermenistan'a yayılması 4.yy başlarında isabet eder. Bu tarihten önce Hristiyanlığın Ermeni diyarına girip yayılmaya başladığını destekler pekçok deliller vardır. Ör. Ermeni krallarından Ardaşes 110, Khosrov 230, Tiritates ise 287 tarihlerinde çıkarttıkları emirlerle Hristiyan olanları tutukluyor ve onları ağır cezalara çarptırıyorlardı.

Bu konudaki en güzel örneği aşağıda hayatı anlatılan Grigor Pertev'in hayatında görmek mümkündür.

ERMENİLERİN BÜTÜN BİR MİLLET OLARAK HRİSTİYANLIĞI KABÜLÜ:

Ormanyan'a göre 301 yılı, Kalustyan'a göre ise 302 yılı Ermenistan'ın Hristiyanlığı milli din olarak kabul tarihi olarak görülür. Genel inanış 301 yılıdır. Ermeniler Hristiyanlığı milli din olarak kabul eden ilk millet ve ülke oldular. Roma'nın kabülü ise 313 yılında, Roma kralı Konstantin'in Milano fermanı sonucunda olur. Ermeni Kilisesi için önemi çok büyük olan bir tarih de 303 yılıdır. Bu yılda ilk kilise binası kurulur. Kutsal Etçmiyadzin olarak adlandırılan bu kilise bugün Ermeni Katolikosluğu'nun bulunduğu ana kilisedir. (Katolikosluk=Başpatriklik, papalık).

Ermenilerin Hristiyanlığı toplum olarak kabul etmesine Grigor Pertev (Krikor Bartev) aracı olmuştu. Bu kişinin hayatını anlatırken Ermeni Kilisesinin kuruluşu da kendiliğinden ortaya çıkacaktır.

GRİGOR PERTEV (KRİKOR BARTEV=KRİKOR LUSAVORİÇ(AYDINLATICI) KİMDİR?

III. yy birinci çeyreğinde Pers hakimiyeti doğuda hissedilir bir şekildedir. Ermenilerin o zamanki kralı II. Khosrov (Hüsrev, 222-250) Perslerinki ise II. Ardavandır (215-226). Ardavan'ı desteklemeyen bazı kişiler onun elinden kiralılığı almak ister. Sasani soyundan gelen Ardaşi bunlardan biridir. Ardaşir ordu içinde etkinliği çok fazla olan, cesur bir savaşçıdır.

225 yılında ayaklanma başlar, iç savaş iki yıl sürer ve Ardavan öldürülür. Ardaşir yeni kral olarak başa geçer. Komşu ülkede gelişen olayları izleyen Khosrov durumu kesinlikle tasvip etmez. Ardavan ise Ermeni diyarını eline geçirtmek ister. Her iki kral birbirlerine karşı saldırıda bulunurlar. ama başarılı olamazlar. Bu duruma kesin bir sonuç getirmek isteyen Ardaşir oğluyla birlikte (Şabuh) Khosrov'a karşı bir plan hazırlar.

Ancak İran'da yaşayan, kralına bağlı bir kişidir. Khosrov'la uzaktan bir akrabalık ilişkisine sahiptir. Kral Ardaşir Anak'ı ülkesinden sürüyormuş süsünü verir ve Khessovu öldürmeye gönderir. Ancak ailesiyle birlikte Khassov'dan sığınma izni ister, o da büyük bir memnuniyetle onları ülkesine kabul eder. Anak'ın Ermenistan'da bir oğlu olur adını Suren koyar. Suren Sofiya adlı bir Hristiyan kadına bakılmak üzere verilmiş (Yaklaşık 240 yılında).

Birgün kral Khesrrov, Anak ve Anak'ın ağabeyi birlikte ava çıkarlar. Bu av esnasında Anak fırsatını bularak kralı vurur. Kral ölmeden önce Anak ve sülalesindekilerin öldürülmesi emrini verir. Anak'ın tüm kaçma çabaları boşa gider ve sülalesiyle birlikte öldürülür. Bu olaydan Suren dadısı Sofiya sayesinde kurtulur.

Sofiya Roma'nın Hristiyanlık merkezlerinden Kayseri kökenli biridir. Gizlice Suren'i kaçıracak Kayseri'ye götürür. Surenin yetişmesini Sofiya'nın ağabeyi Euthalius üstlenir. Suren'i ilk önce Kayseri'de vaftiz ettirirler ve ona Grigor ismini verirler. O tarihlerde Kayseri'de bulunan Ermenilerin sayısının kabarıkliği Grigorun onlarla ilişkide bulunarak Ermenice'yi öğrenmesini sağlar. Kayseri Başepiskoposu Pirmilianos onun eğitimiyle yakından ilgilenir. Grekceyi de öğrenir. Grigor ve etrafında bulunan din adamları onun teolojik bilgide aydınlanmasını sağlar.

Yaşını aldığı Sivas Episkoposu Anthanagines'in kız kardeşi Meryem ile evlenir. Vırtanes ve Aristages adında iki oğlu olur. Bir zaman sonra Grigor içerisinde kuvvetlenen Tanrı'ya hizmet arzusunu karısına der. Anlaşarak ayrılırlar. Meryem bir Manastıra çekilir, çocukların bakımını ise akrabaları yüklenirler.

Kral Khessovun öldürülmesinden sonra ülke bir kaos dönemi yaşar. Ardaşir'in oğlu Sabuh Ermenistan'a saldırı düzenler ve Khosrovun soyundakileri yok etmeye çalışır. Khosrov'un çocukları olan Tiridates ve Khosrovituğt ve saldırılardan kurtulur. Khessovituğt Ani'ye kaçırılır ve orada bir hanımefendi olarak yetiştirilir. Tiridates ise Roma'da yetişir ve iyi bir asker olarak imparatorun gözüne girer.

274 yılında Tiridates Roma'da nüfuslu bir asker olur. Babasından boşalan yeri almaya karardır. Yanına Romalı askerlerden oluşan bir orduyu alarak yola çıkar. Kayseri'den geçerken Grigor'u yanına sekreter

olarak alır. İlk saldırıda başarısız olur, fakat yılmaz ve 287'de bir saldırı daha düzenleyen Tiridates kral olur. Böylece İranlıların Ermeniler üzerindeki hakimiyeti son bulur.

Kral Tiridates'in yanından hiç ayrılmayan Grigor onun en büyük yardımcısıdır. Bir galibiyetten sonra Kral Tiridates devrin putperestlik merkezlerinden biri olan Erzincan'a Anahitin altın tapınağına gelir. Burada bir çelenk koymasını emreder. Grigor buna karşı çıkar, uzun bir münakaşadan sonra şölenden dışarı atılır. Bu durumu fırsat bilen bazı kişiler Grigor'un Anak'ın oğlu olduğunu Tridates'e derler. Öfkesi kabaran kral Grigor'un "Khor Virab" denen kuyuya atılmasını emreder. Bu kuyuya atılan bir kimsenin sağ çıkması görülmüş şey değildir.

Grigor'u kuyuya attırdıktan sonra Tridates ülkesine gelen ve yaşayan Hristiyanlara karşı zulmünü arttırır. Bu tarihlerde Ermenistan'ın başkentine İtalya'dan bir grup Hristiyan rahibeler gelir. Bunların başında Az. Kayape vardır, en büyük yardımcısı da Az. Hripsime'dir. Güzelliği dillere destan Hripsime'nin methi Kral Tridates'in kulağına kadar gider. fakat Az. Hripsime'yi sarayına gelin olarak almak ister; fakat Az. Hripsime bunu kabul etmez ve bir yolunu bularak saraydan kaçır. Arkadaşlarını bulan Az. Hripsime onların bir grubuyla kaçmaya başlar; fakat yakalanır. Tridates'in emre üzerine kaçanlar büyük işkencelerle öldürülür. Tridates Az. Hripsime'nin kaçıışından Az. Kayaneyi sorumlu tutar, onu ve onunla birlikte kalan Rahibeleri de öldürtür. İçler acısı bu olaylardan hemen sonra Tridates ve bazı saraylıların ruhi dengesi bozulur.

Khosrovituğt kardeşinin durumuna çok üzölmektedir. Bir gün rüyasında ancak onu Grigor'un iyi edebileceğı bildirilir. Derhal Grigor'un olduğı yere gider ve onu kuyudan çıkarttırır. Grigor ölmemiştir ve orada 13-15 yıl yaşamıştır. Grigor başkente götürölür. Duaları sayesinde pekçok kişi yakalandıkları durumdan kurtulur.

Grigor Hripsime rahibelerinin açıkta kalan cesetlerini toplatır ve hepsini özel sandıklara yerleştirir. Sandıkları şehit edildikleri yerlere götürür. Tüm halkın 5 gün süreyle oruç tutmasını ister ve böylece Hristiyanlığı vaaz etmeye başlar. İki ay süren çalışmaları sonucu halkı ve kralı tövbeye getirir. 301 yılında "Khor Virab'dan" "Derin Kuyu" çıkan Grigor Ermenilerin dini reisi tayin edilir. Halkı vaftiz etmek için ruhani rütbeye gerek olduğundan genel istek üzerine Kayseriye gider ve Başepiskopos Leontius eliyle Ermenilerin ilk Katolikosu olarak atanır.

Grigor Kayseri'den dönerken Muş'a uğrar. Burada putperestliğı yağmalar, tapınakları kutsayarak kilise haline çevirir. Halkı vaftiz eder. Kralı, kraliçe ve kralın kızkardeşi Grigor'u Pakavan'da karşılar. Grigor onları ve beraberinde olanları Fırat'ın doğu kolu olan Murat suyunda

vaftiz eder.

Grigor Kayseri'ye gitmeden önce şehit edilen rahibelerin türbelerinin ortasına bir haç diktirir. Bu haç gördüğü bir rüyanın sonucudur. Rüyasında haçı diktiği yere bir kilise yapması emredilir. 303 yılında gördüğü rüyet doğrultusunda kiliseyi yapmaya başlar. Aynı yılın yaz aylarında inşaat bitirilir. Meryem Ana Yortusunda kutsanır.

Grigor vaizliği bırakmaz ve çevre halklara da Hristiyanlığı vaaz eder. Gürcüler, Alanlıları, Kafkaslar, Azeriler, Kürtler bunlardan birkaçıdır. Çeşitli okullar kurar papazları, rahipler, episkoposlar atar.

Grigor, yaşlanınca Tiridates onun iki oğlunu ülkeye getirtir. Aristages zaten rahipliği seçmiştir. Grigor onları kutsar ve yardımcıları yapar. İşleri onların denetimine bırakır ve kendisi dağa çekilir. Sadece belli günlerde halkın arasına iner. 326 yılında vefaata eder.

Aziz Grigor Ermeniler için çok önemli bir kişidir. Dünyadaki ilk resmi kilise olan Ermeni Kilisesini o kurmuştur. Bu nedenle Ermeni Kilisesine "Gregoryan" da denir. Onun başlattığı gelenekler bugüne kadar sadakatle saklanır.

İLK OKULLAR VE ERMENİ ALFABESİ:

Hristiyanlığın kabul edildiği yıllarda Ermenice sadece konuşma dili olarak vardı. Yazılı birşey, iletilmek istendiğinde mecburen diğer diller kullanılıyordu. Yapılan araştırmalar sonucunda esasen Ermenicenin 22 harfinin var olduğunun fakat konuşulan dil açısından yetersiz geldiği için kullanılmayıp, unutulduğu ortaya çıkmıştır.

Hristiyanlığın kabulünden sonra da yazının olmaması büyük bir sorun olmuştu. Grigor ve Tiridates okullar açılması gereğini iyice benimsemişti. Çünkü yazı yoktu ve herkesin yabancı dil bilmesi olanaksızdı. Halk böylece dini bilgi açısından fakir kalıyordu. Bu düşünceyle pekçok okullar açılmaya başlandı. Doğuda açılan okullarda eğitim dili Süryanice Batıda açılanlarda ise Grekce idi. Dil eğitimi dışında Hristiyan teolojisi yapılıyor ve böylece tercümanlar grubu kilise için yetiştirilmiş oluyordu. Tercümanların bu şekilde yetiştirilmesi ve halkı aydınlatması bir asır sürdü.

404 yılında Az. Mesrob ilk yazıyı düzenledi. Son şeklini 406 yılında verdi. Az. Mesrob en büyük desteği Az. Sahak'tan gördü. İki Aziz ilk iş olarak okullardan yetişen tercümanlardan bir grup seçerek Grekceden Kitab-ı Mukaddes'i tercüme ettiler. Bu tercüme çok başarılı oldu ve en güzel tercüme kabul edilerek "Çevirilerin Kraliçesi" olarak adlandırıldı. Bu çeviriyi pekçok yabancı eserlerin tercümesi takip etti. Bu çeviriler bugün dahi belli bazı kütüphanelerde mevcuttur. Bu tercümeler çok kıymetlidir, çünkü kitapların kendi orjinalleri yok olmuştur.

ERMENİCE'NİN DİL GRUPLARI ARASINDAKİ YERİ:

Ermenice dil gruplarının beş büyük ailesinden biri olan Hint-Avrupa dilleri grubuna girer. Hint-Avrupa dilleri ailesinin Asya kuşağının alt gruplarından biri olan Ermenice 36 harften meydana gelmiş alfabeye sahiptir. Kelime dağarcığı çok geniştir.

ERMENİ KİLİSESİ'NİN ESAS YAPISINI BELİRLEYEN KONSEYLER:

EVRENSEL KONSEYLERDEN İLK ÜÇÜ:

Hristiyanlığın yayılışı sırasında ortaya çıkan bazı kişiler teolojik birtakım unsurları kabul etmediler. Bu kişilerin görüşlerini çürütmek için düzenlenen toplantılara "Evrensel Konsey"ler adı verilir. 325 İlk Konsey İznik'de (Nicea) düzenlenir. 318 kilise adamının hazır bulunduğu bu konseyde Arios isimli bir din hocasının fikirlerine karşı çıkılıyordu. Konseyin sonunda Ermenice'de "Havadamk" denen bir iman ikrarı yazıldı. Bu yazı tüm kiliseler tarafından kabul edildi. Toplantıda hazır bulunan Ermeni kilisesi de bu yazıyı kabul etti. Ermeni Kilisesi'nde icra edilen kutsal litürjü (Kominyon) sırasında bu yazı tüm halk tarafından okunur. İçeriği Hristiyanlığın tüm öğretileridir. Bu yazıyı takiben Grigor bir ekleme yapmış ve Hristiyan olan herkesin bu söylenenleri kabul etmesi gerektiğini bildirmiştir.

İkinci Evrensel Konsey 381'de surlar içerisindeki İstanbul'da düzenlendi. Bu toplantıya 150 kilise adamı katılır ve Makedonya Episkoposunun görüşleri çürütülür.

Üçüncü Evrensel Konsey 451'de Efes'de 200 kilise adamının katılmasıyla gerçekleştirilir. Rum patriği Mesdor'un fikirleri çürütülür. Konsey sonunda bir genelge yayınlayarak birinci Evrensel Konsey'de yazılan iman ikrarından başka hiçbir görüşün kiliselerce kabul edilmeyeceğini belirtir.

Ermeni Kilisesi bu üç Evrensel Konseye yüksek rütbeli kilise adamlarını göndererek katılır. Alınan kararlar ise bugün dahi uygulanmaktadır.

KADIKÖY'DE YAPILAN TOPLANTI VE BUNUN SONUCU, ERMENİ KİLİSESİNİN

DİĞER KİLİSELERDEN FARKI:

451 yılında İstanbul Rum Patrikliği ve Roma'daki Papalık bir toplantı düzenler. Toplantının konusu İSA'nın nasıl bir doğaya sahip olduğunu çözümlenebilmektir. İsa bir insan mı, yoksa Tanrı'nın bir parçası mı? Bu görüşler bir takım teolojik çıkmazlara gider. Bunun yanı sıra Rum Patrikliği ve Roma papalığı kendi iç meseleleriyle ilgilenirler. Ermeni Kilisesi bu toplantıyı ve bundan sonra yapılacak hiçbir toplantıyı kabul etmez. Çünkü bu toplantıların sonucu siyasal birtakım çıkmazlara varır. Ermeni Kilisesi bu açıdan farklılık gösterir. Onun görüşü siyasetle değil teolojiyle ilgilenmektedir.

ERMENİLERİN TÜRKİYE'DEKİ DURUMU:

TÜRKİYE ERMENİ PATRİKHANESİNİN KURULUŞU:

Türkler Anadolu'ya yerleşmeden önce Ermeniler Anadolu'nun muhtelif yerlerinde yaşamakta idiler. Osmanlı İmparatorluğu kurulduğu zaman Ermeniler Osmanlı ülkesinin hemen hemen her yerinde mevcuttular ve hükümdarla ilişkileri iyi idi.

1324'de Osmanlı İmparatorluğu başkent olarak Bursa'ya geçtiğinde Kütahya, Konya, Karaman bölgesinde bulunan Ermenilerin bir kısmı başkente gelip yerleşti. Başlarında dini lider olarak Episkopos Hovagim bulunuyordu.

1453'de Fatih İstanbul'u fethettikten sonra tabasında bulunan gayrimüslümleri nasıl yöneteceği hususunda kesin kararlı davrandı. İstanbul'da bulunan Rum Patrikliğine karşılık yeni bir Patriklik ve Patrikhane kurmak gerektiğine karar verdi. 1461'de Bursa'da bulunan dini lider Episkopos Hovagim'i Bursa'dan getirtti. Episkopos Hovagim Türkiye'nin birinci Ermeni Patriği oldu. Patrikhane olarak tesbit edilen yer Samatya'daki Sulumanastır'dır. Göçmen halkın büyük bir kısmı buraya yerleştirildi. Böylece Samatya merkezi bir hal almış oldu. Samatya 1641 yılına kadar Patrikliğin makam yeri olarak kaldı. Bu tarihten sonra Patriklik makam yeri Kumkapı oldu.

TÜRKİYE ERMENİ PATRİKLİĞİNİN YETKİLERİ:

Osmanlı İmparatorluğu himayesinde kurulan Ermeni Patrikliği yetkilerini padişahların verdiği berat ve fermanlardan alırdı. Özellikle 1863 tarihine kadar bu durum kendini iyice hissettirdi.

Sultan Selim zamanında Sultana halifelik ünvanı verilince patrikler de cemaatlarını denetleme ve haklarında karar vermek üzere yetkileri genişletildi. Bunun sonucu pekçok şey patrikliğin iznine bağlandı.

19 yy. gerek verilen izinler, gerek halkın tutumu, gerek siyasi durumu Patrikliğin saygınlığını ve etkinliğini tehdit etmeye başlayınca Patrikhane çevresini ve cemaatı düzene sokmak için birşeyler yapılması gerektiği inancı kendini hissettirmeye başlar. Bu düşünce üzerine gerek sivil gerek kilise camiasında oluşturulan heyetler kurulur. Bu komisyonlar "Nizamname-i Ermeniyan" adı verilen bir taslak hazırlar. Bu Nizamnamede Patriklerin yetkileri belirtilir, cemaatın yönetimdeki söz sahipliği vurgulanır. 1860 yılında tamamlanan bu tüzük 1863 yılında onaylanır.

Cumhuriyete geçilince bu Nizamname geçersiz olarak kabul edilir. Ermeni Patrikliği yetkilerini bugün Anayasa, örf-adetler, 1600 yıllık geleneksel kilise adetlerine, Lozan Anlaşmasına göre ayarlamaktadır.

Ermeni Patrikliğinin başında bulunan kişi Başepiskopos ünvanını taşır. Dini liderdir fakat Eçmiyadzin'de bulunan Başpatriklikten bir rütbe aşağıdadır.

Ermeni Kilisesi hakkında verilen bu bilgiler onun yapısını anlamamız yardım edecektir. Bu bilgiler ışığında vaftiz ve vaftiz babalığına bakalım.

VAFTİZ:

VAFTİZİN İNCİL'DEKİ YERİ:

Vaftiz su ile yıkanma olarak kendini maddeleştiren bir sırdır ki teolojik olarak bunu ruhun günahattan kurtulması ve kutsal ruhu alması izler.

Su ile yıkanma temizlenmek demektir. Teolojik açıdan yıkanma da günahlardan kurtulmayı gösterir.

"Nuh'un günlerinde gemi hazırlanırken... o gemide birkaç yani sekiz can su ile kurtuldular. "(Petrus 3:20). Bu ayette kurtuluş yolu olarak su gösterilir.

"VAFTİZ: bedenin kirinin atılması değil fakat Allah'a doğru iyi vicdanın dileğidir "(I Petrus 3:21).

Vaftiz geleneğinin temeli nasıl atılmıştır- Kimin aracılığıyla vaftiz Hristiyanlığa girmiştir sorularına cevap olarak verebileceğimiz bazı ayetlerle konuyu daha iyi anlatmak mümkündür.

Kitab-ı Mukaddesin, Eski Ahit bölümünde çeşitli peygamberlikler yapılmış ve dünyaya bir Kurtarıcının (Mesih) geleceğini bildirmişti. Bu Kurtarıcı gelmeden önce onun geleceğini müjdeleyen bir kişi dünyaya gelecekti.

"Çölde çağırmanın sesi; Rabbin yolunu hazırlayın Onun yollarını düz edin" (İsaya 40:3).

"İşte senin yüzünün önünde habercimi gönderiyorum. O senin yolunu hazırlayacaktır" (Malaki 3:1).

Hristiyanlık inancına göre bu kişi Yahya Peygamberdir. İncil'de kendisi de bunu demektedir ve vaftiz yapmaktadır. Bu konuyla ilgili olarak İncil'de (Matta 3:5-6), (Matta 3:11), (Markos 1:4-5), (Markos 1:7-8) (Luka 3:15-16), (Yuhanna 1:25-27)'ye bakınız.

Yahya Peygamber İsa'nın yolunu hazırlayan bir kişi olarak vaftizlere başlar. Bu vaftizlerle Hristiyanlık alemindeki vaftiz adeti başlar. İsa da bu geleneğe uyarak vaftiz olur. O Hristiyanlık inancına göre günahsızdır. Buna karşılık tüm insanların günahı için vaftiz olur. Konuyla ilgili olarak İncil'de (Matta 3: 13-15), (Galatyalılara 3:27), (I. Korintoslulara 12:13), (Titus 3: 3-6), (İbrânilere 10:21)'a bakınız.

"İsa vaftiz olunup hemen sudan çıktı; ve işte gökler açıldı, ve Allah'ın Ruhunun güvercin gibi inip üzerine geldiğini gördü." (Matta: 3:16). Yine bu konuyla ilgili olarak İncil'de (Markos 1:9-11), (Luka 3:21-22), (Yuhanna 1: 32) (I. Korintoslulara 3: 16), (Efesoslulara 1:13) bakınız.

Ermeni Kilisesi de Hristiyan olarak vaftizi kiliseye giriş yolu olarak kabul eder. Kilisenin geleneksel diğer sırlarından (sacdamment) yararlanabilmek için vaftiz şarttır. Örneğin Vaftiz olmayanlar kilisede dini nikâh kuydıramazlar veya vaftiz olmadan vefat edenler kilisede cenaze töreniyle gömülemezler.

ERMENİ KİLİSESİ SIRLARI: (MYSTERION; SACRAMENTUM):

Ermeni Kilisesinin 7 tane kutsal sırları vardır. Bunların her biri temelini Hristiyanlığın temel öğretilerinden almıştır. Ermeni Kilisesi kutsal sırları şöyle açıklar; Görülebilir şekilde kişinin ruhuna Tanrı tarafından iletilen görülmez inayetler.

Ermeni Kilisesinin 7 sırları şunlardır.

- 1) Vaftiz
- 2) Mühür(Güçlendirme=Kuvvetlendirme)
- 3) Kutsal ilişki=Kutsal Müşareket=Communion=Communis=Efkaristya)
- 4) Tövbe=Günahları itiraf ve pişmanlık.
- 5) Kâhinlik(El koyma)
- 6) Evlilik
- 7) Son Mühür

VAFTİZ, MÜHÜR(GÜÇLENDİRME), COMMUNION(MÜŞAREKET)

Daha önceki açıklamalarda kısmen değinildiği gibi vaftiz kişinin Kiliseye kabul edilme törenidir.

Türkçe vaftiz adının altında toplanan törende esas olarak 3 sır (Mysterion) yerine getirilir. Bunlar, 1) Çocuğun suya 3 kez batırılarak vaftiz edilmesi. 2) Kutsal yağ ile mühürleme 3) Communion-Kutsal Müşareket

Bebek tören sırasında yıkanırken 3 kez, içerisine müron akıtılan ha - vuza batırılır. Böylece Kutsal Üçlük adına kutsanmış olur. Yıkamayı Kilise tarafından görevlendirilen, rütbesi en az papaz olan bir kişi yapar. Vaftiz olan biri şu özellikleri kazanır.

- 1) Kilisenin üyesi olur.
- 2) İlk günahından kurtulur.
- 3) İkinci kez ruhta doğmuş kabul edilir.

Yıkama işleminden hemen sonra vaftiz olan çocuk müron dediğimiz yağ ile kutsanır. Alnı, kulakları, gözleri, burnu, ağzı, sırtı, göğsü, elleri, ayakları yağ ile meshedilir. Müron denilen bu yağ 40 değişik çiçek türünden hazırlanır. Her 7 senede bir hazırlanan bu yağ BaşPatrik tarafından da kutsanır.

Müronun içerisinde bulunduğu kap kuş şeklindedir. Bunun anlamı şudur. Nasıl ki İSA MESİH vaftiz olduğu zaman gök yarılıp Kutsal Ruh bir beyaz güvercin şeklinde O'nun üzerine indi ise aynı şekilde güvercin biçimindeki bu yağdanlıktan damlatılan müron ile vaftiz olan Kutsal Ruh alı.

Güçlendirme(mühürleme) sayesinde kişi Tanrısal ve ruhsal mevhibelere sahip olur.

En önemli sırlardan biri de Communion'dur. Özet olarak ekmek ve şarabın kutsanıp, kilisenin imanlı üyesine sunulmasıdır. Bu mysterion temelini şu olaylardan alır.

"Onlar yemek yerken, İsa ekmek aldı, şükran duası edip parçaladı ve şakirtlere verdi ve dedi. Alın, yiyin, bu benim bedenimdir. Ve bir kâse alıp şükretti ve onlara vererek dedi: Bundan hepiniz için. Çünkü bu benim kanım, günahların bağışlanması için bir çokları uğrunda dökülen ahdin kanıdır". (Matta 26:26-28).

"Onlar yemek yerlerken ekmek aldı, şükran duası edip kırdı, ve onlara vererek dedi. Alın bu benim bedenimdir. Ve bir kâse, şükredip onlara verdi; hepsi de ondan içtiler. Ve onlara dedi: Bu benim kanım birçokları için dökülen ahdin kanıdır." (Markos 14; 22-24),

"Ve İsa ekmek aldı ve şükrettikten sonra onu kırdı. Bu sizin için verilen benim bedenimdir; bunu benim anılmam için yapın diyerek onlara verdi. Ve akşam yemeğinden sonra bu kâse sizin için dökülen benim kanımla olan yeni ahittir, diyerek aynı suretle kâseyi de onlara verdi." (Luka 22; 19-20).

"İsa anlara dedi: Doğrusu ve doğrusu size derim; İnsanoğlunun etini yiyip kanını içmedikçe, kendinizde hayat yoktur. Benim etimi yiyip kanımı içenin ebedi hayatı vardır". (Yuhanna 6; 53-54).

"... Bu ekmeği her yediğiniz ve kâseyi içtiğiniz zaman, kendisi gelinceye kadar Rabbin ölümünü ilân edersiniz".(I Korintoslulara 11;26).

Kutsal Müşareket Ermeni Kilisesinde Surp Badarak denilen bir tören sırasında gerçekleştirilir. Bu törene vaftiz olmamış kimseler yaklaşamaz ve kutsanmış sofradan (ekmek-şarap) pay alamaz. Bu tören sırasında okunan çeşitli dualar, ilâhiler temelini Kitab-ı Mukaddes'ten almıştır. Bu tören sırasında kullanılan ekmek bildiğimiz ekmek parçası değildir. Bu parça törenden önce litürjiyi icra edecek kişi tarafından mayasız olarak hazırlanır. (I Korintoslulara 5; 7-8) açıklandığı gibi. Tören sırasında kullanılan şarabın içerisine ise su konulmaz. Kilisede daimi bir şekilde bu communion'dan bir parça saklı olarak durur. Törene yetişemeyenler veya hastalar bu parçadan alırlar.

Ermeni Kilisesine göre törene katılmak isteyen bir kişi önceden din görevlisi önünde tövbe etmek zorundadır. Bu kişinin isteğine bağlı biridir fakat en az papazlık derecesinde olmalıdır. "İmdi, takdimeni mezbahta arzederken, kardeşinin sana karşı bir şeyi olduğu hatırına orada gelirse, takdimeni orada bırak ve git, önce kardeşin ile barış ve o vakit gel takdimeni arzet". (Matta 5:23:24) Yukarıda söylendiği gibi sof-

raya yaklaşacak kişi hiçbir kimseyle küs olmamalıdır. Çünkü Rabbin Sofrası sevgi sofrasıdır. "Benim emrim şudur: Sizi sevdiğim gibi birbirinizi sevin". (Yuhanna 15:12).

Vaftiz olan kişiye tören sırasında communion'dan da bir parça ağzına verilir. Böylece bir tören sırasında Hristiyanlık Mysterion'larından 3üne sahip olur.

Her imanlı istediği zaman günde bir kez olmak şartıyla Kutsal Sofraya katılabilir. Sadece oruç süresince communion verilmez. Böylece kişi ne kadar büyük bir sırra yaklaştığını ve İsa'nın Haça gerilmesi olayının ona neler kazandırdığını bir kez daha idrak eder.

VAFTİZ TÜRLERİ:

Vaftiz esasta tek tiptir; fakat bu olaya yaş açısından bakacak olursak ikiye ayırabiliriz.

- 1) Ergenlik çağına kadar olanların
- 2) Ergenlik çağı ve daha sonrası olanların

Çocukların vaftizi sırasında mutlak surette bir sunucu olur. Bu kişiye Ermenice'de "Gıncık hayr" denir. (God Father=Vaftiz babası). Sunucu bebeğe kefalet eden kişidir. Bebeğin veya çocuğun gerek sosyal gerek dini açıdan iyi bir şekilde yetiştirileceğine kefalet eder. Ergenlerin ve daha büyüklerin vaftizinde böylesi bir kişiye gerek yoktur. Çünkü kişi akılbalık olduğu için kendini garanti edebilir. Sunucunun olması şart değildir; fakat bu mutlak surette olmayacaktır demek değildir. Erişkinin de sunucu vaftiz babası olabilir. Bu kişi erişkinin yetişmesinde (kilise içerisinde) ve onun kiliseye üye olmasında yardım eder.

Çocukların vaftiz babası erişkininkinden daha fazla sorumluluk yüklenmiştir. Erişkin vaftiz babasıyla olan ilişkilerini devam ettirip ettirmemekle serbesttir ve her hareketinden kendi sorumludur. Çocuğun ise herşeyinden vaftiz babası sorumludur.

İlk Hristiyanlar Özellikle erişkin kişiler olduğu için hareketlerinden kendileri sorumluydu.

HER İKİ VAFTİZ SIRASINDA UYGULAMALAR VE KIYASLAMA:

Vaftiz töreni sırasında her ikisi arasında dikkate değer benzerlik ve farklılıklar şunlardır.

- 1) Törende okunan dualar her ikisinde de aynıdır.
- 2) İki törende de vaftiz olanlar Kilisenin 3 mysterion'uyla ilk etapta tanışırlar.
- 3) Küçüklerin vaftizinde çocuğun tüm vücudu 3 kez suya batırılır. Büyüklerin vaftizinde ise sadece baş 3 kez suya sokulmaktadır.
- 4) Mühürlerde çocuğun birçok yeri kutsandığı halde, büyüklerin sadece alını kutsanmaktadır.
- 5) Kutsamadan sonra çocuklara beyaz elbiseler giyindirildiği halde bü-

yükler kilise tarafından hazırlanmış beyaz, bir gömlek giyinir. (Uzun bir elbise şeklindedir).

6) Çocukların yetiştirilmesi hususunda verilen garanti sadece vaftiz babası tarafından olduğu halde büyüklerde garanti eğer vaftiz babası varsa hem onun hem de kişinin kendisi tarafından verilmektedir. Törende muhtelif defalar kişiye sorularak vaftiz hakkındaki kararı pekiştirilir.

7) Çocuklar üçüncü gün mürondan arındırıldığı halde büyük istediği zaman müronu çıkartabilmektedir.

VAFTİZ YAPMA YETKİSİ:

Hristiyanlık'ta vaftiz İsa'nın resulleri tarafından başlatıldı. Buna bağlı olarak Kiliseler bu resullerden temelini alarak kurulur. Ermeni kilisesi de resuli bir kilise olarak varlığını bugüne kadar sürdürmüştür.

Tarihte vaftiz yapma yetkisi Episkoposlara ve onun üst rütbesinde bulunanlara ait iken üçüncü yüzyılda papazlara da vaftiz yapma yetkisi verilir. Buna neden, yüksek dereceli din adamlarının sayıca halka yetersiz gelmesi, yetiştirmelerinin güç olması olmuştur.

VAFTİZ TÖRENİ:

Vaftiz töreni kilisede yapılır. Kilisede vaftiz yapılması için ayrılmış özel bir bölüm vardır.

Ermeni kilisesi mimari yapısı incelendiğinde kilisenin giriş kapısının tam karşısında, doğu yönüne bakar bu, bir apsisin var olduğunu görülür. Apsis normalden biraz yüksektedir. Apsise çıkmadan önce kilise tahta çemberlerle halkın bulunduğu bölgeden ayrılır. Burada kilise adamlarının durması için özel sandalyeler ve küçük rutbeli okuyanların duracağı yer vardır. Bu bölümün sağ ve solunda birer kapı açılır. Sağ kapıdan içeride Kilisede töreni yönetecek veya yapacakların üstlerini giyinmeleri için hazırlanmış bir oda vardır. Sol tarafta ise okuyanların giyinmesi için hazırlanmış gömleklerin saklandığı dolaplar, küçük bir apsis, vaftiz havuzu, vaftiz olan çocuğun üstünün giyindirildiği bir sandık vardır. Üzeri beyaz örtülerle kapatılmıştır.

Vaftiz işte bu bölümde yapılır. İlk etapta bakan burada bir havuz olduğunu anlayamaz. Çünkü özel kapaklarla kapanmıştır ve duvarın içine gömüktür.

TÖRENE HAZIRLIK:

Vaftiz babası, genellikle düğün sırasında anne babanın haçını tutan kişidir. Bu kişi aynı zamanda babanın vaftizini yapan kişi de olabilir.

Bebek doğduğunda geleneksel olarak onun ismini haç babası koyar. Çünkü bu vaftiz babası olacaktır. Bazı durumlarda ismi ailenin koyduğuna da rastlayabiliriz.

Aile-sağdıç ilişkileri sırasında ufak ufak çocuğun vaftizi duyurulur. Aile çocuğuyla birlikte sağdıcin evine oturmaya gider. O gün vaftiz için teklifte bulunulur. Her iki tarafın isteğine bağlı olarak tarih tesbit edilir.

Tesbit edilen tarihte kilise için bir engel yoksa saat kararı da verilerek bürokratik işlemler yapılmaya başlanır. Patrikliğe baş vurularak izin istenir.

Kilise günü kesinleştikten sonra vaftiz annesinin görevleri başlar. Çocuğa giydirilecek giysileri hazırlar, vaftiz babasına, örtülecek havlu ve örtüyü hazırlar. Şık olmak için elinden geleni yapar.

Anne Baba ise davetiyeleri bastırıp hazırlatır. Törene en az bir hafta kala dağıtır. Vaftiz babasına verilecek kutuyu halka verilecek kutuyu giysilerini hazırlayıp tamamlar. Çocuğun ve kendilerinin özellikle şık giyinmelerine itina gösterirler.

Tören günü, bildirilen saatten önce kiliseye gelirler. Davetlileri vaftiz babası ve ailesi ile birlikte karşılayıp memnuniyetlerini bildirirler. Tören ise şu şekilde yapılır. (TÖREN)

Törenin başlangıcında vaftiz baba-annesi, çocuk ve annesi-babası okuyanların durduğu ön kısma gelirler. Apsisin önüne, Dualar okunmaya başlanır. Dualarda insanın günahkar hayatı, günahlardan kurtulması v.s. belirtilir. Dualar sırasında apsis yönüne dönük olan yüzler bir ara kapı tarafına döner. Bu dönüşten önce çocuk vaftiz babasının kucağına verilmiştir. Kapı dünyayı temsil etmektedir. Dünyadaki tüm kötülüklerden kurtulmak ve günah hayatına son vermek istendiği belirtilerek tanrıya dönülür. Yani apsis kısmına herkes döner. Böylece günahkar yaşamdan kurtuluş yaşamına dönülmek isteği vurgulanır. Dünyasal arzulara Tanrısal arzulara dönüş. Bunu din görevlilerinin ve davetlilerin vaftiz yaptırıanlarla birlikte havuzun bulunduğu bölüme geçmesi izler.

Bu bölümde çocuk vaftiz annesi ve kendi annesi tarafından soyundurulur. Bu arada vaftiz babasının boynuna beyaz bir bez serilir. Bu bez büyüktür ve kollarını açtığı zaman çocuk içerisine rahatca oturtulabilir. Bezin üzerine havlu serilir. Soyundurulan çocuk ve vaftiz babasının kucağına verilir. Din görevlisi bu arada havuzun içerisine konulan suyu müronla kutsar. Aziz üçlük ismine üç kez havuza müron dökülür. Kutsamadan sonra vaftiz babasına dönen din görevlisi Tanrının vaftiz olmayanlardan neler istediğini 3 kez sorar. O da iman, ümit, sevgi ve vaftiz der. Böylece vaftiz olacağın Hristiyan hayatı için yetiştirileceğine garanti verir. Vaftiz babasına çocuğun ismi sorulduktan sonra kahin çocuğu alır ve dualarla havuzda yıkar. Üç kez suya ba-

tırır ve kutsal üçlük adına kutsar. Çocuğu vaftiz babasının kucağına verir ve derhal onu müronla mesheder. Çocuğun müronlanan ellerine eldiven, başına şapka ayaklarına çorap hemen geçirilir.

Yağ ile kutsanan çocuk apsis yönüne getirilir. Herkes yine eski yerlerine döner. Kahin burada çocuğu alır ve apsise çıkarak Tanrı'ya secde kılar. Secdeden sonra onu vaftiz babasının eline verir. Çocuğun ağzına getirip komünyon koyar.

Duaların sonuna yaklaşınca papaz çocuğun annesini yanına alır ve ona vaftiz babasının elini öptürür. Anne çocuğunu kucağına alır. Son olarak şükran duası okunur ve tören sona erer. Çocuk içeriye yıkandığı yere götürülür. Orada üzerine vaftiz annesinin aldığı elbiseler giyindirilir. Bu beyazdır ve temizliği arınmayı gösterir. İçeriye geçirilerek tebrikler kabul edilir.

VAFTİZ TÖRENİ SONRASI:

Törenin bitiminde tebrikler kabul edilirken anne tüm davetlilere salı günü kendilerine gelmesini bildirir. Tebrik bitince yakın akrabalarla birlikte fotoğraf çekilir. Sonradan, getirilen hediyeler alınarak çocuğun evine vaftiz babası ve ailesiyle birlikte gidilir. Ailenin maddi durumuna göre ya evde ya da dışarıda teşekkür mahiyetinde yemek verilir.

Törenin bitiminde vaftiz babasına zaten bir kutu verilir. Bu kutu kiliseye getirilmiştir ve tören sonunda vaftiz babasına sunulmuştur. Vaftiz babasının evine gelen yakınları ve tanıdıkları onu kutladığında bu kutu açılır ve ikram edilir.

ÇOCUĞUN MÜRONUNUN YIKANMASI:

Üç sayısı halk tarafından devamlı olarak uğurlu sayılan bir rakam olmuştur. Buna dini açıdan kutsal üçlük da eklenince halk daha fazla bağlanmıştır.

Salı günü öğleden sonra çocuğun mühürlerinin yıkanması için özel olarak evlerde bir şenlik düzenlenir. Bu şenliğe, davetli bulunan ailelerin kadınları kızları katılır. Çocuğun annesi töreni gelenleri salı günü için davet etmiştir. Yakınlarının yardımıyla pazartesi ve salı günü hazırlık yapar. Bu hazırlıkda özellikle hazırlanan yiyeceklerin elde yapılmış olmasına dikkat edilir. Pasta ve börek çeşitleri mümkün olduğu kadar çok çeşitli yapılır. Salı günü başka bir odaya sofralar hazırlanır. Günün sıcaklığına göre soğuk veya sıcak içecekler de mutfakta hazırlanır. Bu odanın kapısı kapatılır ve gelenler başka bir yere alınarak ağırlanır. Vaftize gidemeyen diğer davetliler de bu güne gelir.

Misafirlerin sayısı çoğaldıkça şeker, likor, kolonya gibi şeyler ikram edilir. Herkesin görebileceği yere büyükce bir örtü serilir. Üzerine de leğen konulur. Isıtılan su getirilir. Çocuk soyundurulur vaftiz annesi tarafından yıkanır. Çocuk yıkanmadan önce anne vaftiz anne-

sine bir önlük verir. Bu önlük çok güzel olsun diye çalışır. Zira vaftiz annesine hediye edilir. Çocuk yıkanırken gelen davetliler leğenin içeri- sine veya örtülü bezin üzerine istedikleri miktarda para atarlar. Çocuk yıkandıktan sonra vaftiz annesi tarafından getirdiği elbiseler, giyindi- rilir. O sırada odada bulunan leğen kaldırılır, paralar sayılır ve toplam ne kadar olduğu halka söylenir. Halk sofralara davet edilmeden önce gelen hediyelerin listesi okunur. Bu adet gittikçe kalkmakta ve hediyelerin listesi okunmamaktadır.

Hediyelerin listesi okunduktan sonra misafirler içeride hazırlanan sofralara davet edilir. O gün birbirlerini tanımayanlar tanışır. Masa başı sohbetleri akşama kadar uzar gider. Saatler ilerledikçe misafirler teker teker kalkar ve güler yüzle yolcu edilirler. Genç kızlar o günkü hizmetde aktif rol oynamıştır. Özellikle masanın hazırlanıp, hizmetin yapılmasında. Onlar da sofrayı topladıktan sonra evden ayrılırlar.

Genellikle akşam, vaftiz babası ve çocuğun babası eve birlikte döner, ler. Akşam yemeğini yedikten sonra vaftiz babası ailesiyle birlikte eve döner. Anne evini yerleştirir. Yorucu geçen bu günün sonu vaftiz töreni kutlamalarının sonudur. Çocuk artık her iki aile ortamında yetiştirilme- ye çalışılacaktır.

VAFTİZ BABASI:

Vaftiz babası tören sırasında vaftiz olana kefalet eden kişidir. Vaf- tiz babası, çocuğun anne-babasının sağdıçı olabildiği gibi kardeşlerinin de vaftiz babası olabilir.

GÖREVLERİ:

- 1) Çocuğun ismini koymak genelde vaftiz babasına aittir.
- 2) Çocuğun manevi babası niteliğindedir. Çocuğun eğitimi, kiliseye bağlılığı aileden çok onun görevidir.
- 3) Velileri öldüğü zaman çocuğa bakma görevi ona düşer.

TÖREN GÖREVLERİ:

- 1) Patrikhaneye giderek çocuğun vaftizi için gerekli izni almakta yardım eder.
- 2) Kiliseyi tutar ve o gün törende kullanılacak mumları hazırlatır.
- 3) Takıyı hazırlar.
- 4) Tören sırasında çocuğu tutar, kiliseye onu sunar ve kiliseye ga- ranti verir.

VAFTİZ ANNESİ:

Vaftiz babasına refakat eden kişidir vaftiz annesi. Eğer vaftiz baba- sı evli ise eşi, bekarsa genellikle anne veya ablası-kızkardeşi, nişanlı ise nişanlısı bu görevi üstlenir. Vaftiz annesi kilisece tören sırasında kabul edilmez. Çocuğa garantörlük sadece vaftiz babası etmektedir. Bu sosyal bir oluşumdur.

GÖREVLERİ:

- 1) Vaftiz babasına yardım etmek.
- 2) Törende çocuğun giyeceği giysileri hazırlamak.
- 3) Törende vaftiz babasına örtülecek örtü ve havluyu hazırlamak.
- 4) Çocuğun soyundurulup giyindirilmesine yardım etmek.
- 5) Salı günü yapılan şenliğe katılarak çocuğu yıkamak.

METOD:

1983-84 yılı ders programında yer alan Araştırma Yöntem ve Teknikleri dersimiz dahilinde 2 yıl sürecek bir araştırmanın yapılması gerektiği bizlere bildirilmişti. Konu bulma süremiz dolduğunda arkadaşım Gülcan Gülerman (Bozkurt) ile birlikte İstanbul'da yaşayan problemlı çocuklar üzerinde çalışma yapmaya karar verdik. Konu gayet hassas idi. Bir müddet sonra arkadaşım şahsi bazı konular nedeniyle okula devam edemez oldu ve bunun sonucunda konu ile yeterli derecede ilgilenemiyordu. İlişkimizi kesmeyip yıl sonuna kadar yürüttük. Yıl sonunda arkadaşım konudan çekileceğini kendisinin bana engel olduğunu belirtti. Araştırma devam ediyordu. Mülakat safhasında bazı eksiklikler kendini iyice hissettirmeye başladı. Grubun yalancılığı, olayların bir kısmının denetimi m dışına çıkması konu hakkında çok uzun ve dikkatli çalışma gereği, özellikle asistanımızın beni denetlemesi sırasında hoş gidebilmek ve koruyabilmek amacıyla söylenen sözlerin yanlış anlaşılması bu çalışmayı bırakmama neden oldu.

19 Temmuz 1984 tarihinde konuyu bırakma kararı yanında yeni bir konuya karar kılmamı da sağladı. Ben Türkiye'de yaşayan azınlıklardan Ermenilere mensup bir kişiydim. Cemaatım hakkındaki bilgileri daha güzel toparlayabilirdim. Sanal akrabalıkla ilişkili bir konu olan vaftiz babalığını da kendi Kilisem çerçevesinde yapabilirdim. Bu düşünceyle ve özellikle hocalarımla desteğiyle bu konuya yöneldim.

Vaftiz ve vaftiz babalığına karar kıldıktan sonra ilk etapta Patrikhaneye haber verdim. Yardımlarını istedim. Bana bu konu hakkında bugüne kadar hiçbir çalışma yapılmadığı kendilerinin de ancak bazı kitapları vererek yararlanabileceğimi söylediler. Bu kitapları aldıktan sonra okumaya başladım. Bu arada halka da bu konuda sorular yöneltiyor beklentileri öğreniyordum.

" Bence bu müessese yavaş yavaş önemini yitirmektedir. Formaliteden öteye geçmesi fazla beklenememektedir.

" Çok önemlidir bu konu. Ben yıllardır daima bir vaftiz babası özlemini duymuşumdur. Çünkü benim vaftiz babam yurt dışındadır."

Halkın vaftiz babası olarak yakınlarını seçmesi ise kendini hissedilir kılan bir başka özelliktir. Bu durum kesinlikle tasvip edilmiyordu.

Konuşmalarım devam ederken metodoloji için gerekli birtakım bilgileri toplamakta zorluk çekiyordum. İlk etapta Türkiye'de ve İstanbul'da kaç Ermeninin yaşadığını bulmaya çalıştım ama ne Patriklikde, ne D.İ.Enstitüsünde ne de kütüphanelerde böylesi bir rakam yoktu.

Çalışmayı güvenilir yapabilmek için tek çarenin belli bir bölgeyi ele almak olduğuna karar verdim. Çalışma İstanbul dahilinde yaşayan Ermeni cemaatını kapsayacaktı. Çünkü Türkiye'de yaşayan Ermenilerin burada yoğunlaştığı kesindir. Kaç kişi çalışma dahiline alınacaktı ve nasıl belirlenecektir sorusu ikinci aşamamızı teşkil ediyordu. Ermeniler belli bölgelerde yoğunlaşmakla beraber İstanbul'un muhtelif semtlerine dağılmışlardı. Bunları tesbit imkansız bir olaydı.

Sonuç olarak yargılayıcı bir yöntem kullandım. Samatya bölgesinde yapılacak çalışma. Burası Patrikliğin ilk mekan yeri olmakla birlikte halkın yoğun olduğu bir yerdi. Bu semtin bir kısmını tanımam ise diğer etken oldu.

İlk etapta bu bölgede kaç kişinin yaşadığını bilmek gerekirdi. Bu amaçla Kilise Vakıf Yönetim Kuruluna baş vurdum. 3000 kişi cevabını aldım. Halkın bütünü hakkındaki bilgileri net elime geçirebilmem için dilekçe istendi. Dilekçe tüm çabalara rağmen ancak iki hafta bittikten sonra çıktı. Bu kez de vakıf yönetim kurulunun özel toplantı yapamaması halen benim listeleri elime geçirememeye neden oldu.

Bu süre zarfında boş durmuyordum. Literatür eksikliği sonucu sadece Ermenice'de var olan bazı yazıları tercüme ettim. Kütüphaneye giderek Ermenilerle ilgili kitapları okudum. Vaftiz törenlerini izledim. Özellikle çok nadir olarak yapılan Erişkin vaftizlerden birine katıldım.

Çok kısa bir sürede hazırlanan bu raporda özellikle metodolojik açıdan var olan tüm eksiklikleri tamamlamak için çalışmalarım sürmektedir. Konu hakkındaki objektif çalışma isteğime karşı bazı eksikliklerin görülememesi olabilir. Tüm anacım bunu yok etmektir.

EK 4

FOTOGRAFLAR

TOPLAM 23 FOTOĞRAF

8 SAYFA

FOTOGRAFLAR

Hripsime Arzuman

Stüdyo Kemal

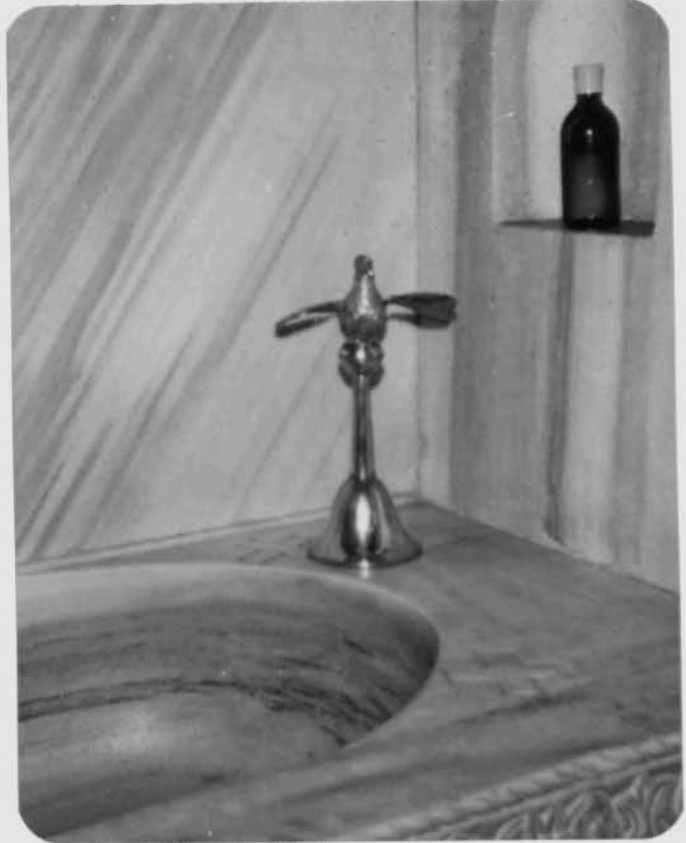

ÇEŞİTLİ KİLİSELERDE ÇEKİLEN VAFTİZ HAVUZU VE DOLABI

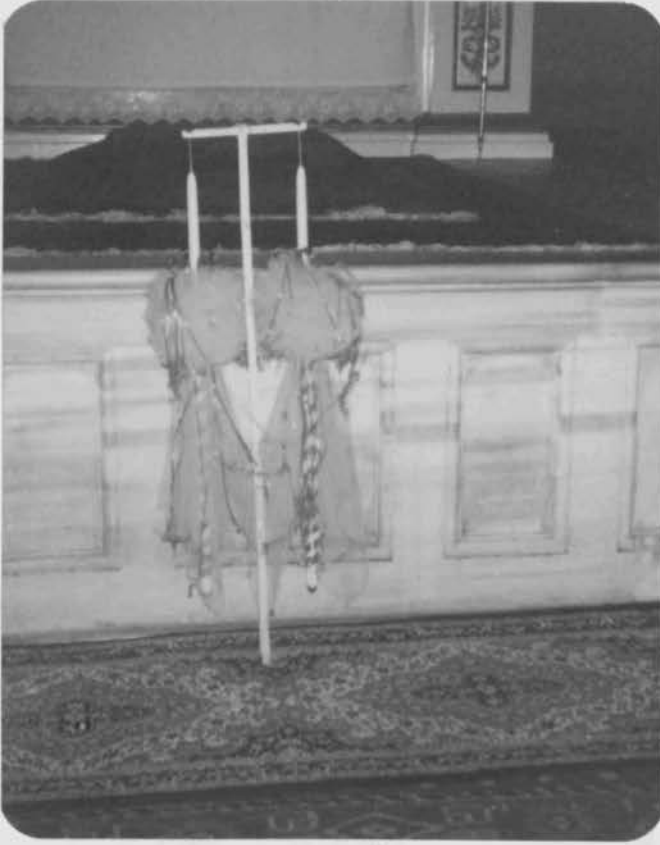
5-VAFTİZ HAVUZUNDAKİ KABARTMA

6- MÜRON KABI

7- 8 TÖREN SIRASINDA MUM TUTAN ÇOCUKLAR

9-TÖREN İÇİN HAZIRLANAN ÖZEL
MUMLAR

10-HAVUZUN EPİSKOPOS TARAFINDAN
TAKTİSİ

11- VAFTİZ BABASI TARAFINDAN, YIKAMADAN HEMEN ÖNCE TUTULAN
ÇOCUKLAR (KARDEŞTİRLER)

12-VAFTİZ HAVUZUNDA ÇOCUGUN
YIKANMASI

14-ÇOCUGUN APSİSTE KAIN TARAFIN-
DAN SECDE ETTİRİLİP VAFTİZ
BABASINA TESLİMİ

13-VAFTİZ BABASININ EŞİ TARAFINDAN HAVUZDA YIKANIP ÇIKAN
ÇOCUĞA ÖZEL ŞAPKANIN GIYDIRİLMESİ .

15-HAVUZDA YIKANDIKTAN SONRA ÇOCUĞUN KAİN TARAFINDAN BELİRLİ BÖLGE-
LERİNİN MÜHÜRLENMESİ

16- TÖREN BİTİMİNE DOĞRU ÇOCUĞUN
ANNESİNİN V.BABASININ ELİNİ
ÖPEREK ÇOCUĞU TESLİM ALMASI.

17- TÖREN SONRASINDA TAMAMIYLA
VAFTİZ ANNESİ TARAFINDAN
GİYİNDİRİLEN BİR ÇOCUK.

18-TÖREN SONRASINDA GİYİNDİRİLEN ÇOCUK VAFTİZ BABASI VE
EŞİ İLE BİRLİKTE.

19-20-VAFTİZ SONRASI GİYDİRİLEN
ÇOCUKLAR.

21-TÖREN SONRASINDA ÇOCUKLAR
ANNELERİ İLE.

22-VAFTİZ BABASINA HAZIRLANAN KUTU

.VAFTİZ SONRASI GİYDİRİLEN ÇOCUK.

EK 5.

MÜLAKAT FORM ÖRNEĞİ

VE

STANDART FORM ÖRNEĞİ

VAPTÖZ BABALIĞI MÜLAKAT FORMU

KONUŞULANIN:

ADI SOYADI:.....

POZİSYONU:.....

ADRESİ:

TARİH:.....

MÜLAKATCI:.....

MÜLAKAT YERİ:.....

A-HANE NÜFUSU:

1-Hanede Aile Reisi kimdir?.....

2-Hane nüfusu kaç kişidir?.....

3- Hanede bulunanlar:

POZİSYONU	CİNSİYETİ	YAS	D.YERİ(il-ilçe-köy)	MEDENİ HALİ	TAHSİL	İŞ
1-.....	E() K()	...		E() B() D() A()		
2-.....	E() K()			E() B() D() A()		
3-.....	E() K()	...		E() B() D() A()		
4-.....	E() K()	...		E() B() D() A()		
5-.....	E() K()	...		E() B() D() A()		
6-.....	E() K()	...		E() B() D() A()		
7-.....	E() K()	...		E() B() D() A()	??.....	
8-.....	E() K()	...		E() B() D(Z) A()	???.....	
9-.....	E() K()	...		E() B() D() A()		
10-.....	E() K()	...		E() B() D() A()		

4-a)Kaç kez evlendiniz?

e)Soneşinizle nerede evlendiniz?

b)Şimdiki eşinizle kaç yaşında evlendiniz?.....

f)Kaç yılında?.....

c)Eşinizin kaçınıcı evliliği?.....

g)Eşinizle yakınlık dereceniz:

d)Evlendiğinizde eşiniz kaç yaşındaydı?.....

Akraba() Memleketli() Köylü() Diğer().....)

h)Akrabanız ise erkeğin nesi olur?.....

5-Çocuğunuz var mı? Var() Yok() Var ise:Öz T() E() K() Üvey T() E() K()

6-Şu anda hane dışında olan çocuğunuz var mı? Var() Yok() Var ise kaç tane?.....

<u>CİNSİYETİ</u>	<u>YASI</u>	<u>MEDENİ HALİ</u>	<u>İŞİ</u>	<u>NEREDE OLDUĞU</u>
1-E() K()		E() B() D() A()		
2-E() K()		E() B() D() A()		
3-E() K()		E() B() D() A()		
4-E() K()		E() B() D() A()		
5-E() K()		E() B() D() A()		
6-E() K()		E() B() D() A()		

B-GÖÇ-SEMT-MESKEN:

1-Aileniz köken olarak nerelidir? Baba tarafı (B+B.B).....Anne tarafı

2-Ailenizden ilk İstanbul'a göç eden kimdir?.....Ne zaman?

3-Siz İstanbul'a ne zaman geldiniz?

4-Göç ettikten sonra hiç memlekete gittiniz mi? E() H() E ise ne amaçla?

5-Şu an oturduğunuz ev size mi ait? E() H()

Ne zaman aldınız? Nasıl aldınız? Ne kadara? Kaç m²? Kaç oda? Kira ise ne kadar ?

.....

6-Göç ettikten sonra İstanbul'un hangi semtlerinde oturdunuz?

<u>SEMT</u>	<u>SÜRE</u>	<u>NEDEN</u>
1-.....		
2-.....		
3-.....		
4-.....		
5-.....		
6-.....		
7-.....		

C- KENDİ SAĞDIÇ:

1-Sadece sağdıci olduğunuz aile var mı? Var() Yok() Kaç tane?

Sadece çocuklarına vaftiz babalığı yaptığınız aile var mı? Var() Yok() Kaç tane?.....

Ailenin sağdıci, çocuklarının vaftiz babası olduğunuz var mı? Var() Yok() Kaç tane?.....

2-Sağdıci olduğunuz erkeğin aynı zamanda vaftiz babası mıydınız?

Birinci kişi E() H() İkinci kişi E() H() Üçüncü kişi E() H() Dördüncü kişi E() H()

Beşinci kişi E() H() Altıncı kişi E() H() Yedinci kişi E() H() Sekizinci kişi E() H()

3-Sanınızla(düğünü olan kişi) aranızda akrabalık ilişkisi var mı?

Birinci kişi E() H() Yakınlık dereceniz?.....

İkinci Kişi E() H() Yakınlık dereceniz?.....

Üçüncü kişi E() H() Yakınlık dereceniz?.....

Dördüncü kişi E() H() Yakınlık dereceniz?.....

Beşinci kişi E() H() Yakınlık dereceniz?.....

Altıncı kişi E() H() Yakınlık dereceniz?.....

Yedinci kişi E() H() Yakınlık dereceniz?.....

4-Sağdıç ile sanın akraba olması sizce uygun mu? E() H()

Neden?

.....

.....

5-Sağdıç olmak için sizce belirli vasıflara sahip olmak gerekir mi? E() H()

Nelerdir?.....

.....

D-KENDİ SAĞDİCİNA YÖNELİK:

1-Sağdıcinız vaftiz babanız mıydı? E() H()

2-Sağdıcinız anne-babanızın da sağdıçımıydı? E() H()

3-Soysal olarak san-sağdıç ilişkiniz var mıdır? E() H() Nasıl?.....

4-Sağdıcinızla aranızda herhangi bir akrabalık ilişkisi var mıdır? E() H() Neyiniz olur?.....

5-Sağdıcinızı kim seçti?	Ne zaman?	Nasıl?
.....		

6-Sağdıcinızı seçmeye etkiyen sebepler oldu mu? E() H()

Nelerdir?.....

.....

7-Çocuklarınızın vaftiz babası sağdıcinız mıdır? E() H()

Hayır ise neden?.....

.....

.....

E-KENDİSİ VAFTİZ BABASI:

1-Sizce vaftiz babasının çocuğa karşı sorumlulukları nelerdir?.....

2-Çocuktan neler beklersiniz?.....

3-Çocuğun ailesinden neler beklersiniz?.....

4-Hiç vaftiz babası oldunuz mu? E() H() Kaç çocuğa? (.....)

<u>CİNSİYETİ</u>	<u>VAFTİZ TARİHİ</u>	<u>HANGİ AİLEYE AİT</u>	<u>AİLENİN SAĞDICI MIYDINIZ?</u>	<u>TEKLİF KİMDEN</u>	<u>ADINI KİM KOYDU</u>	<u>BABASININ İŞİ</u>
1E() K()			E() H()	Ben() Onlar()		
2-E() K()			E() H()	Ben() Onlar()		
3-E() K()			E() H()	Ben() Onlar()		
4-E() K()			E() H()	Ben() Onlar()		
5-E() K()			E() H()	Ben() Onlar()		
6-E() K()			E() H()	Ben() Onlar()		
7-E() K()			E() H()	Ben() Onlar()		
8-E() K()			E() H()	Ben() Onlar()		
9-E() K()			E() H()	Ben() Onlar()		
10-E() K()			E() H()	Ben() Onlar()		

5-a) Sağdııcı olduğunuz ailenin çocuklarına vaftiz babalığı yapmak sizce uygun mudur? E() H()

b) Vaftiz babası olduğunuz ailenin çocuklarına sağdıç olmak ister misiniz? E() H()

c) San-sağdıç ilişkisi kurulan bir ailede bunun kuşaklar aracılığıyla sürmesini ister misiniz? E() H()

Neden?.....

d) Vaftiz babalığı ilişkisi kurulan ailede bunun kuşaklar aracılığıyla sürmesini ister misiniz? E() H()

6-Vaftiz babası olduğunuz çocuğu ve ailesini akraba gibi sayarmısınız? E() H()

7-Vaftiz yaptığınız çocuğun kız veya erkek olması sizce farkedir mi? E() H()

Niçin?.....

F-KENDİSİNE VE ÇOCUKLARINA YÖNELİK:

1-Sizin vaftiz babanız yaşıyor mu? E() H() Bilmez()

2-Yaşıyorsa ilişkiniz sürüyor mu? E() H()

Evet ise nasıl?..... Hayır ise niçin?.....

3-Ölü ise ailesi ile ilişkiniz sürüyor mu? E() H()

Evet ise nasıl?..... Hayır ise niçin?.....

4-Vaftiz babanızı : KİM SEÇTİ NE ZAMAN? AKRABALIĞINIZ VAR MI? NEYİNİZ OLUR?

..... Var() Yok()

5-Çocuklarınızın vaftizi:

<u>CİNSİYETİ</u>	<u>TEKLİF KİMDEN</u>	<u>ADINI KİM KOYDU?</u>	<u>VAPTİZ BABASININ İŞİ</u>	<u>VAPTİZ MASRAFINI KİM VERDİ?</u>
1-E() K()				
2-E() K()				
3-E() K()				
4-E() K()				

5-E() K() ??
6-E() K()
7-E() K()
8-E() K()
9-E() K()
10-E() K()

ÇOCUĞUNIZA NELER ALDI?

1-.....
2-.....
3-.....
4-.....
5-.....
6-.....
7-.....
8-.....
9-.....
10-.....

SİZ ONLARA NELER ALDINIZ-YAPTINIZ?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

1

91

G-GENEL BİLGİLER:

1-Her gün düzenli olarak evinize gazete girer mi? E() H()

Evet ise kaç tane?.....

Hayır ise her gün okur musunuz? E() H()

Evet ise nerede?

Hayır ise ne sıklıkla okursunuz?.....

2-Evinizde hangi diller konuşulur? Türkçe() Ermenice() Diğer

3-Kızınızın ileride ne olmasını istersiniz?

4-Oğlunuzun ileride ne olmasını istersiniz?

5-İsteğiniz gerçekleşmediği takdirde oğlunuzun sizin mesleğinizi devam ettirmesini ister misiniz? E() H()

Niçin?.....

6-Kızınızın nasıl biriyle evlenmesini istersiniz?.....

.....

7-Oğlunuzun nasıl biriyle evlenmesini istersiniz?.....

.....

8-Kızınız evliliğe hazırlanırken eş seçiminde etkiniz ne oranda olmalıdır?.....

.....

9-Oğlunuzun evlilik kararında ,eş seçiminde etkiniz ne oranda olmalıdır?.....

.....

TABLO :

	N	
GENEL TOPLAM		
1949 ÖNCESİ		
1950 SONRASI		

TABLO :

	N	
GENEL TOPLAM		
1949 ÖNCESİ		
1950 SONRASI		

KAYNAKÇA

- AKKAYAN, TAYLAN 1979 "Göç ve Değişme" İ.Ü.E.F. Basımevi İst.
1981-82 Demografiya Ders Notları
1984 Türkiye Geleneksel Kültüründe Değişme Notları
- AKYÜZ, YAHYA 1982 "Türk Eğitim Tarihi Başlangıçtan 1982'e"
A.Ü.S.B.P Basımevi, Ankara.
- ANDREASYAN, H.D 1962 "İstanbul'i Araçın Hayots Yegeğetsinerı Yev
S. Kevork Badriarkarahist Yegeğetsin" (İstan-
bul'un İlk Ermeni Kiliseleri ve S. Kevork
Patrikhane Kilisesi) Soğagat Dergisi, Serol
Matbaası, İst.
- BIHLMAYER, K.-TUCHLE H. 1972 "I ve IV cü Yüzyıllarda Hristiyanlık"
Güler Matbaası, İstanbul.
- CEMCEMYAN, SAHAK 1971-72 "Mıgırdutyán Araroğutyunı Maşdotsneru
Meç" (Maşdotslarda Vaftiz Töreni)
Pazmaveb, Venedik.
- ERGİN, MUHARREM 1983 "TÜRK DİL BİLGİSİ" Boğaziçi Yayınları, İst.
- GARABEDYAN BEDROS 1935 "Hıngataryan Hişadagaran S.Kevork Yegeğetsvo'
1461-1935" (S.Kevork Kilisesi 5.yy Hatıra
Kitabı) Yeni Türkiye Basımevi, İst.
- GEZURYAN, ZARMAYR 1929 "Nor Tasıntatık Groni" (Yeni Din Kitabı)
Apelyan Matbaası, İst.
- GÜVENÇ, BOZKURT 1984 "İnsan ve Kültür" Remzi Kitapevi, İst.
- IANNITO, LUIGI 1982 "Hristiyan Dininin Esasları" Kazancı Matba-
ası, İstanbul.
- İNAN, İCLAL 1983-84 Aile Antropolojisi Ders Notları.
- İNCİCİYAN, GUGAS 1976 "18 YY'da İstanbul" Baha Matbaası, İst.
- JAMIER, J. "İsa Mesih'in Hayatı" Zafer Matbaası, İst.
1984
- KALUSTYAN ŞINORK 1962 "Turkio Hayots Badiyarkutyán Batmagan
Terı Yev Anor Himnumov İrakordzvalz Mışagu-
tayin Nıvacumnerı" (Türkiye Ermeni Patrik-

hanesinin Tarihi Rolü ve Onun Kuruluşuyla Gerçekleşen Kültürel Hamleler" Şoğagat Dergisi, Serol Matbaası, İst.

1983 "Aziz Krikor Lusavoriç" Murat Ofset, Şoğagat Kitap Serisi. İst.

1984 "Hay Azki Surper" (Ermeni Azizleri), Murat Ofset, İst.

1985 "Maşdots" Murat Ofset, İstanbul.

K.B "S.Krikor Lusavoriç" Varol Matbaası, İst.

KÖMÜRCÜYAN, EREMYA ÇELEBİ 1952 "İstanbul Tarihi" Kurtuluş Basımevi, İst.

KUDAT, AYŞE 1974 "Kirvelik" Ayyıldız Matbaası, Ankara

E.M.K. 1962 "Dzağgakağ Kristoneagan Vartabedutyan" (Hristiyanlık Öğretisinden Seçmeler) Aprahamyan Basımevi, İst.

MANUKYAN, ARDAK "Çurı Gronagan Dzisagadarutyan Meç" (Dini Vecibelerde 1973 Su) Aleks Matbaası, Tahran

MERAY, SEHA 1970 "Lozan Barış Konferansı" A.Ü.S.B.F.Y. Basımevi, Ankara

MERİÇ, ÜMİD 1982-83 Terminoloji Ders Notları.

ORMANYAN, MAHAKIYA 1949 "Hayots Yegeğetsi" (Ermeni Kilisesi) Ararat Basımevi, Buenos Aires.

ÖZERTUĞ , BANU 1972 "Sosyol Antropoloji ile Fiziki Antropoloji Arası İlişkiler" Antropoloji Dergisi I, İ.Ü.E.F. İst.

PAMUKCIYAN, KEVORK 1962 "Hayots Dzaraytyun (Türk Bedutyan yev Mışaguyti) (Türk Devletine ve Kültürüne Ermenilerin Hizmeti) Serol Matbaası, Şoğagat Dergisi, İst.

1985 "İstanbul'da Ermeniler" Basılmamış Makale. Bu Makale İngilizce olarak Spot On İstanbul yıllığında yayınlanacaktır.

SARAN, NEPHAN 1972 "Antropoloji ve Kolları" Antropoloji Dergisi I, İ.Ü.E.F. Basımevi, İst.

1981-82 Sosyal Antropoloji Ders Notları ,

SARRAF, HOVHANNESYAN SARKİS TBİR 1967 "Vişakrutyun Gostantnubolso Mayrakaki" (İstanbul Şehrinin Tarihi) Kudüs.

TERENİK EPİSKOPOS 1957 "Hayastanyats Arakelagan Surp Yegeğetsvo Khorhurneri" (Ermeni Gregoryan Kilisesinin Sırları (Mysterion). Donikyan Matbaası, Beyrut.

TORTUM, CAVIDAN EFELER 1979 "Malatya'da Kirvelik" İ.Ü.E.F. Sosyal Antro-

poloji basılmamış lisans tezi.

UÇAROĞLU, RIFAT "Siyasi Tarih" Filiz Kitabevi,İst.
1985

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
MERKEZ KÜTÜPHANESİ

59408